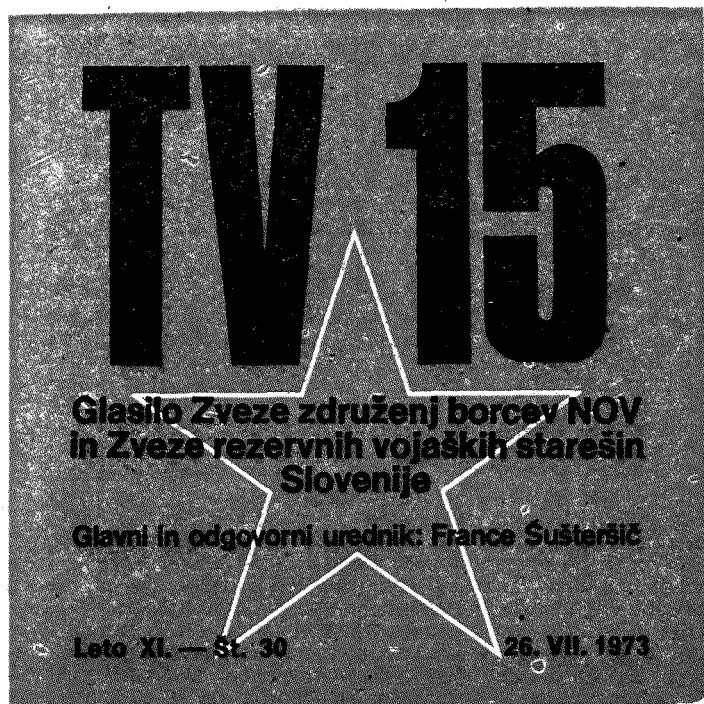

Na proslavi v Starem Logu je govorila Mara Rupena-Osolnik (berite reportažo na 13. strani). Foto: S. Teršek

SREČANJE AKTIVISTOV OSVOBODILNE FRONTE

Sprejet je program ZZB NOV Slovenije

IN IMENOVANA SO DELOVNA TELES (ODBORI IN KOMISIJE) NOVEGA REPUBLIŠKEGA ODBORA

Da je ZZB neločljivi del družbenih sil in njihovega ustroja ter da mora biti delovanje borčevske organizacije usklajeno z vsemi naprednimi stremljenji družbenega razvoja, izpričuje celotna vsebina programa dela ZZB NOV Slovenije, katerega je obravnaval republiški odbor na svoji seji 20. julija.

V uvodu v to razpravo je predsednik Janko Rudolf še posebej naglasil, da se bodo borci v javni razpravi o zvezni in republiški ustavi ter o pripravah na 10. kongres ZKJ vključili v celotno družbenopolitično akcijo samoupravnih odnosov in za popolno uveljavitev pravic delovnega človeka.

V razpravi o tej točki dnevnega reda so člani republiškega odbora opozorili na posamezne pomanjkljivosti v predlaganem programu. Program so sprejeli, pooblastili pa so posebno uredniško skupino, da ga dopolni v smislu sprejetih predlogov.

Zatem je predsednik žirije za podelitev nagrad vstaje Sergej Vošnjak prebral poročilo žirije in njene predloge nagrajencev. Člani republiškega odbora so brez razprave poročilo sprejeli (o nagrajencih poročamo na drugem mestu).

Imenovanje delovnih teles republiškega odbora ZZB NOV

V nadaljevanju svoje seje je republiški odbor na predlog predsedstva imenoval ta delovna telesa in njihove člane:

SVET ZA RAZVIJANJE IN NEGOVANJE REVOLUCIONARNIH TRADICIJ

Zaucer ing. Pavle — predsednik, Turnher Tone — tajnik. Člani: Cvetko prof. Ciril, Filo Ludvik, Klanjšček Zdravko, Kolar Franci, Kompare Dušan, Konobelj Franc, Kosmač France, Lah dr. Pavla, Lakovič Vladimir, Rojec ing. Lojze, Škodnik Vanda, Zveza prijateljev mladine.

KOMISIJA ZA VOJAŠKE VOJNE INVALIDE

Jenko Ivan — predsednik, Erjavec Avgust — tajnik. Člani: Colja Jože, Hrast Stane, Kampos Moco, Kovačič Ivanka, Malešič Rudi, Miklavc Just, Milavec dr. Karel, Okoren Lojze, Prezelj Marko, Rapl Rudi, Repar Stane, Rogelj Rudi, Stariha Lojze, Šircelj-Papež Mara.

KOMISIJA ZA VOJNE UJETNIKE

Tušek Mirko — predsednik. Člani: Benko Dušan, Butala Vinko, Čurk Ivan, Cvahte Saša, Trpin Milko, Jakše Emil, Maslo Tone, Smolinsky Mile, Slosar Ivan, Stante Juš, Uderman Boris.

KOMISIJA ZA BIVSE POLITIČNE ZAPORNIKE, INTERNIRANCE IN IZGNANCE

Bukovac Lojze — predsednik, Dolinšek Tone — podpredsednik, Hočevar Slavka — tajnica. Člani: Filipčič Milan, Gril Danila, Hanzl Zvone, Klemenčič Vida, Marinček ing. Zdenko, Pahor Marta, Rant Franc, Špicar dr. Bojan, Sušteršič France, Zupančič Mima.

KOMISIJA ZA SOCIALNA IN ZDRAVSTVENA VPRAŠANJA BORCEV NOV

Remec Mirko — predsednik, Kovačič Slavko — tajnik. Člani: Aljančič Marija,

Bidovec dr. Franja, Borštnar Slavka, Dežman Tone, Jenko Slavko, Ključevšek Franc, Legan Marija, Pelko Florian, Playc Jože, Skerlovnik Ivo, Telič Jože, Demitrovič dr. Vinko.

KOMISIJA ZA SPLOŠNI LJUDSKI ODPOR

Lepin Danijel — predsednik. Člani: Biber Milan, Černe Jakob, Fajdiga Ivan, Filo Ludvik, Jerič Vid, Kastelic Boltežar, Kiki Anton, Kukavica Anton, Mekina Franc, Puntar Ivan, Zorž Vlado, Poljanec Peter, Slapnik Ivan.

(Nadaljevanje na 3. strani)

Posnetek plakete, ki jo je dobil naš tednik »TV — 15«

Podelitev plaket ZZB NOV Jugoslavije

Hkrati s podelitvijo nagrad vstaje je predsednik republiškega odbora Janko Rudolf razdelil tudi plakete ZZB NOV Jugoslavije. Letos za dan borca je zvezni odbor prvič podelil te plakete posameznikom in ustanovam, zaslužnim za izvajanje nalog in nalog organizacije borcev. Plakete so prejeli:

Maček Ivan-Matija, Leskošek Franc-Luka, Vipotnik Janez, Krese Franc-Čoban, Borštnar Jože, Kulovec Vida, Rojšek Franc-Jaka, Ukmar Tone, Pavšič Vladimir, Taurer Franc, Japelj Janez, Stadler Franc, Ferjančič Anton, Lakovič Vladimir, Škodnik Vanda, Marinček ing. Zdenko, Kidrič Zdenko, Dolinšek Tone, Cvetko prof. Ciril, Mlekuž Vekoslav, Jenko Ivan, Rapl Rudi, Stariha Lojze, Klanjšček Zdravko, Bukovec Lojze, Miklavc Just, Murgelj Franc, Gobec Radovan, Colja Jože, Zupančič Janez, Oven Janko, Hanzelj Zvonko, Burgar Maks, Britovšek Anton, Skerlovnik Ivo, Ulrih Tone, Mrcina Franc,

Hribar Janez, Štrosar Darinka, Suligoj Janez, Pajntar Franc, Knafelc Rozika, Kenda Marija Makuc, Andrej, Grbec Franc, Vogrinec Janko, Dolgan Anton-Branko, Glavina Mirko, Mikuš Franc, Šporar Anton, Prnovšek Nace-Saško, Hlastec Peter, Lesnjak Filip, Šubic Ive, Ribič Ivan, Strgovšek Janez, Leban Ivan, Sterban Karel, Šepetavc Milan, Peklar Maks, Zaucer inž. Pavle, Skapin Miro, Bogatec Vojko, Lepin Danijel, Konobelj Franc, Kopitar Jože, Knjižnica NOV in POS, Muzej revolucije Celje, Muzej revolucije Slovenj Gradec, Zavod za rehabilitacijo invalidov Ljubljana, Pohod po poteh partizanske Ljubljane, Sekcija partizanskega zdravstva zdravniškega društva Slovenije, Pohod po stezah partizanske Jelovice Škofja Loka, TV — 15, Kurirčkova pošta, Partizanski pevski zbor Ljubljana, Pevski zbor Partizan Maribor, Pevski zbor Srečko Kosovel iz Ajdovščine, Kurirčkov festival Maribor, Radio oddaja »Še pomnite tovariši«

besede in dejanja

TAKO GOSPODARIJO V TOVARNI ZDRAVIL LEK

Zunanji sodelavci, v glavnem zdravniki, so dobili od te tovarne honorarjev za več kot 60 milijonov starih dinarjev; ta sredstva so dobili kot podkupnino, da bi pri zdravljenju uporabljali »Lekove« preparate. Potni stroški in dnevnice »so pojedli« lani skupaj nad 150 milijonov starih dinarjev, med katerimi so bila vsa ta potovanja, da homo vedeli, v tujino, torej za devize. Da bo mera polna, moramo povedati, da so pri teh sredstvih »participirali« tudi potrošniki, ki imajo z »Lekom« zelo malo ali pa nobene zveze, samo da bi videli ZSSR,

München itn. Pri teh potovanjih sta bili tudi dve strokovni ekskurziji kot običajna pri firmi MERCK v ZDA in KNOLL s po 20 udeleženci.

Komunist 23. VII 1973

ZNAČILEN PRIMER

Kolektiv tovarne elektroporcelana iz Arandjelovca je samoiniciativno ponudil svoj udoben osebni avtomobil za prevoz borcev na Sutjesko. Predsednik združenja borcev iz Arandjelovca je nato telefoniral še dvema delovnima kolektivoma »Samotu« in »Elku«. Tudi vodstvi teh dveh arandjelovskih kolektivov sta brez pripomb in z zadovoljstvom ustregli borecem in jim dali na voljo še dva najnovejša in najudobnejša avtomobila. Tako so bili brez težav zagotovljeni trije udobni osebni avtomobili, a nam

osmim udeležencem slavne bitke je bilo tako omogočeno, da smo res udobno potovali na Tjentište in nazaj.

NIN — 22. VII. 1973

VSE VEČ SLUŽBENIH POTOVANJ

Opaža se zvišanje števila zahtev za službena potovanja zaposlenih iz delovnih pa tudi iz negospodarskih organizacij v tujino. Po številu potnih listov se da sklepati, da je v tujino potovalo službeno že do sedaj zelo veliko ljudi. Tako je bilo lani in v prvih petih mesecih letos izdanih ali podaljšanih 19.000 potnih listov. Priznati je treba, da je to zelo veliko za eno samo mesto, pa čeprav je to Beograd.

Politika ekspres — 18. VII 1973

● V slovenski skupščini so sprejeli osnutek ustave SR Slovenije. V obrazložitvi je Sergej Kraigher, predsednik skupne komisije za ustavna vprašanja, med drugim poudaril: »Priče smo široke in razgibane družbene in politične dejavnosti v vsej Jugoslaviji na enotnih idejnih, političnih in ustavno-pravnih osnovah. Iz nje raste nov, enoten ustavno-pravni sistem družbenoekonomskih in političnih odnosov, ki že sam po sebi in po načinu svojega nastajanja pomeni nadaljnje utrjevanje in poglobljanje enotnosti SFRJ na temeljih samoupravnega socializma in neposredne socialistične demokracije. To je odgovor vsem tistim silam doma in zlasti v tujini, ki v ustavnih spremembah pri nas vidijo samo decentralizacijo, v njej pa slabitev Jugoslavije.« Javna razprava o osnutku ustave bo trajala do 15. oktobra.

● Predsednik ZDA Nixon je poslal pismo predsedniku republike Josipu Brozu Titu. Ob tej priložnosti je ameriški veleposlanik izročil za predsednika Tita tudi vzorec Luninih tal in jugoslovansko zastavico, ki so jo bili ameriški vesoljci ponesli na Luno — v spomin jugoslovanskim narodom na uspešni polet.

● Romunski predsednik Ceausescu je končal svoj obisk v Jugoslaviji. V sklepnem poročilu o obisku je izražena želja po okrepitvi romunsko-jugoslovanskih odnosov ter o povečanju sodelovanja med obema državama.

● Zastopniki sindikalnih organizacij Alžirije, Čila, Gvineje, Indije, Malije, Maroka, Tanzanije, Zambije in Jugoslavije, zbrani na sestanku v Beogradu v zvezi z bodočo konferenco neuvrščeni na vrhu, so obsodili portugalske pokole v Mozambiku z zahtevo, da mednarodna skupnost stori konec portugalskemu kolonialističnemu režimu v tej deželi. Zastopniki sindikalnih organizacij omenjenih držav so izrazili solidarnost borcev in ljudstvu Mozambika v njihovi osvobodilni borbi in pripravljenost, da jim pomagajo z vsemi sredstvi. Istočasno so pozvali delavce in druge sindikalne organizacije na svetu, da nudijo moralno, politično in gmotno pomoč borcev za svobodo Mozambika.

● Pod pokroviteljstvom predsednika Tita je bila v Beogradu 5. dnevna mednarodna konferenca o fiziki elektronskih in atomskih udarnih procesov. Na konferenci je sodelovalo nad 600 znanstvenikov iz 27 držav, med njimi okrog 50 jugoslovanskih znanstvenikov. Na konferenciji bilo podanih okrog 450 znanstvenih razprav.

● Italijanski ministrski predsednik Rumor je v senatu in v poslanski zbornici prebral izjavo nove levosredinske vlade. Kot je bilo pričakovati, je bil večji del govora posvečen gospodarskemu in finančnemu položaju: Rumor je predvsem nakazal smernice, ki se jih misli valda držati za rešitev gospodarske krize, medtem ko ni točno navedel ukrepov, ki jih finančni in gospodarski ministri še vedno pripravljajo in ki jih vlada namerava sprožiti v obliki zakonskih dekretov takoj po prejemu zapuščine. Zanimiva so bila Rumorjeva izvajanja o boju proti fašizmu, o odnosih s sindikati ter o vlogi opozicije in o odnosih KPI. Ministrski predsednik je govoril tudi o izvajanju južnotirolskega paketa, medtem pa niti z besedo ni omenil obveznosti do Slovencev v Furlaniji-Juljski krajini.

● V britanski poslanski zbornici je bil hud spopad med vodjo laburistične opozicije Haroldom Wilsonom in britanskim zunanjim ministrom Douglasom Homenom. Prvi je zahteval, naj izključijo Portugalsko iz NATO, drugi pa je zagovarjal nepogrešljivo vlogo, ki jo ima Portugalska v obrambnem sistemu NATO. Medtem pa so se na londonskih ulicah nadaljevale ostre protiportugalske demonstracije zaradi pokola v Mozambiku.

● V Londonu so sporočili, da je Velika Britanija priznala DR Vietnam in da je britansko veleposlaništvo v Pekingu predložilo severnovietnamskemu veleposlaništvu, da bi se v kitajskem

glavnem mestu začeli pogovori o navezavi diplomatskih odnosov.

● Afganistan je postal republika. Oblast je prevzel bivši ministrski predsednik Sardar Mohamed Daud, ki je v svoji prvi izjavi dejal, da bo nova oblast naredila konec z lažno demokracijo, ki je dosedaj vladala v državi in bo zgradila novo, resnično demokracijo ter rešila afganistansko gospodarstvo iz kaosa. Državni udar je v glavnem potekal brez prelivanja krvi, aretirali pa so menda številne funkcionarje, ki so ostali zvesti kralju Mohamedu Zahiru, ki je na počitnicah v Italiji.

● Francija je izvedla prvi letošnji jedrski poskus. Atomsko bombo je razstrelila nad atolom Mururoa v Tihem oceanu. To je storila kljub številnim uradnim protestom, med katerimi je najodločnejši protest Peruja, ki je zagrozil, da bo pretrgal diplomatske vezi s Francijo. V Parizu niso vesti ne zanimali ne potrdili. Da je do eksplozije prišlo, je sporočila posadka novozelandske fregate »Otago«, ki že dalj časa križari v tamkajšnjih vodah.

● Jordanska vlada je sklenila, da prekine diplomatske odnose s Tunizijo. To odločitev so sprejeli zaradi govora tunizijskega predsednika Burgibe, ki je dejal, da je »Jordanija tako in tako umetna tvorba, da bi bilo treba ustanoviti palestinsko državo, ki naj bi se konfrontirala ali pogajala z Izraelom.« Ponočil je znano tunizijsko stališče, da bližnjevzhodne krize ne bo mogoče rešiti, dokler ne bodo v reševanju avtentično zastopani tisti, ki so najbolj prizadeti, to je Palestinci. Jordanija odločno zavrača sleherni misel na ustanovitev palestinske države na ozemlju, ki je v okviru jordanke suverenosti.

● Ministra za obrambo ZDA in ZR Nemčije sta objavila sklep, da se bo »nadaljevala krepitev vojaških sil v okviru pakta NATO«. Do te odločitve sta prišla ministra na zasebnih pogovorih o čemer je rečeno: »Navzočnost ameriških sil v Evropi je še nadalje pomemben vojaški in politični dejavnik«. Stališče vzbuja pozornost glede na to, da se ameriški kongres ogreva za omejitve ameriških vojaških sil v Evropi, ki šteje 300.000 mož in ki so v glavnem razporejene v Zahodni Nemčiji.

● Parlament Bangladeša je sprejel zakon, ki pooblašča vlado, da lahko ustanovi sodišča za sojenje nekaterim pakistanskim vojnim ujetnikom, obtoženim genocida in zločina proti človeštvu. Gre za skupino 195 pakistanskih vojnih ujetnikov, za katere posebni zakon predvideva razne kazni, odvisno od teže storjenih zločinov. Sodbe sodišč bodo pravno močne šele potem ko jih bo potrdila vlada.

● Ciprska vlada je znova in odločno zavrnila priporočila, da bi na otok poslali grške in turške enote, ki bi prevzele odgovornost za notranjo varnost Cipra. Pravijo, da je osnovni namen takih priporočil »vzdrževanje neodvisnosti in suverenosti ciprske države«.

Nova azijska republika

Prejšnji teden je v samem azijskem osrčju, na preprihu različnih državnih interesov, nastala nova republika: gorata srednjeveška kraljevina Afganistan.

V času udara, ki je očitno minil brez prelivanja krvi, je bil afganistanski kralj Mohamed Zahir Šah na zdravljenju v italijanskem letovišču Ischia. Vodja udara general Daud je njegov bratranec in obenem poročen z njegovo hčerko. Bil je tudi sicer znana osebnost v afganistanskem političnem življenju. Potem ko je dokončal vojaško šolo v Afganistanu in Franciji, je postal guverner ene izmed afganistanskih pokrajin, nato je bil notranji in obrambni minister, od leta 1953 do 1963 pa je bil predsednik afganistanske vlade. Za časa, ko je bil premier, je navezal prijateljske stike predvsem s severno afganistansko sosedo, Sovjetsko zvezo, ki se je že od začetka stoletja borila z Britanijo za vpliv v Afganistanu. Sovjetska zveza je dala Afganistanu precejšnjo gospodarsko, pa tudi vojaško pomoč: malone vsi oficirji in piloti afganistanske vojske so šolani bodisi v SZ bodisi v drugih socialističnih državah. V deželi je tudi večje število strokovnjakov iz vzhodnih držav.

General Daud je, kot je sporočil po kabulskem radiu, odstavil kralja in razglasil republiko predvsem zato, da bi popeljal deželo v resnično demokracijo in jo rešil pred bankrotom na gospodarskem in družbenem področju. Kralj Zahir je, kot je rekel Daud, dal deželi lažno ustavno monarhijo, saj je v resnici vladal neomajno: sam je še naprej imenoval predsednike vlade, ki so mu bili za svoje delo odgovorni. Novi republikanski režim bo po besedah generala Dauda ostal zvest politiki neuvrčenosti, ki jo je vodil tudi prejšnji, kraljev režim. Navezal bo prijateljske odnose z vsemi državami sveta.

Za Afganistan je bila neuvrčenost že od nekdaj politična nuja. Dežela ima namreč zelo občutljiv zemljepisni polo-

žaj. Njene sosedje so SZ, Kitajska, Indija, Pakistan in Iran. Vsaka od teh držav je kajpada zelo zainteresirana za to, da ne bi katera od drugih dobila v Afganistanu prevladujoč vpliv. Iran in Pakistan sta, kot je znano, s paktom CENTO navezana na zahodni vojaški sistem; SZ in Kitajska sta sprti in tekmujeta med sabo za vpliv na indijski podcelini — SZ s tesnejšimi stiki z Indijo, Kitajska pa s Pakistanom; Indija in Pakistan še zdaj nista poravnala vseh računov iz njune vojne pred poldrugim letom.

Afganistan se je še kako trudil, da ne bi postal drobiž v tej igri različnih interesov, še zlasti zato, ker je imel tudi sam nerešena navzkrižja z eno izmed sosed, Pakistanom. V tej državi namreč živi precejšnja paštunska manjšina, Paštuni pa so v Afganistanu večinsko prebivalstvo in so za svojo manjšino v Pakistanu vselej zahtevali poseben status (celo ustanovitev samostojnega Paštunistana). Vendar pa se ti spori niso nikoli razrasli v kaj nevarnejšega.

Drugeče pa o Afganistanu doslej ni bilo veliko slišati. Le sem in tja so prihajala dramatična poročila o zaporednih sušnih letih, ki so zahtevala že nekaj desetstisoč smrtnih žrtev zaradi lakote. Tudi letos ni nič bolje. Strahotna suša je prizadela najbolj osrednjo afganistansko pokrajino, kjer je kronično pomanjkanje vode, potrebne tako za poljedelstvo kot za živinorejo: večina afganistanskega prebivalstva — s komaj sto dolarji letnega dohodka na prebivalca je med najrevnejšimi v Aziji in v svetu — se ukvarja namreč s kmetijstvom. Ravno suša je očitno najbolj spodbudila notranje nezadovoljstvo in privedla do državnega udara.

Daud je zdaj predsednik republike in vlade. Praktično ima vso oblast v rokah, tako kot svojčas kralj. Na zunaj se torej za zdaj ni kaj dosti spremenilo: Daud bo moral storiti veliko, da bo svojo deželo popeljal iz revščine in zaostalosti v bolj človeka vredno življenje.

Pohod na Kairo

Prejšnjo sredo je z libijsko-tunizijske meje krenila na 2.500 kilometrov dolg pohod proti egiptovskemu glavnemu mestu Kairu kakih deset kilometrov dolga kolona 30.000 libijskih demonstrantov. Njihov namen je bil, da s tem pohodom petih dni, ki naj bi prišel v Kairo 23. julija, na obletnico egiptovske revolucije, zahtevajo od egiptovskega predsednika Sadata, naj takoj razglasi združitev Egipta in Libije v eno državo. S sabo so demonstranti nosili tudi s krvjo napisano zahtevo o združitvi, ki so jo nameravali izročiti Sadatu. Spotoma je kolona naraščala, šla skozi libijski mesti Tripoli in Bengazi in se približala egiptovski meji. Tedaj so se v Egiptu zbal.

Sadat je zaslutil, da je v ozadju pohoda libijski predsednik Gadafi, ki je bil razočaran nad rezultati njegovega 18-dnevnega obiska v Kairu. Konec junija je namreč prišel k Sadatu, da bi ga pre-

pričal o potrebi združitve obeh držav v eno — in sicer 1. septembra letos, kot je Sadat obljubil lani avgusta, kmalu po izgonu sovjetskih vojaških svetovalcev iz Egipta. Toda Sadat je zdaj menil, da razmere za združitev še niso ugodne. Se zlasti je bil vznemirjen nad Gadafijevo kulturno revolucijo v Libiji, kjer so ljudski komiteji odstranjevali vse obstoječe državne institucije in jih zamenjavali z ljudskimi, v duhu islama. Gadafi je že napovedal, da bo to svojo revolucijo izvozil v Egipt — s tem pa je grozil zamajati celotno politično, kulturno, gospodarsko in družbeno življenje v Egiptu.

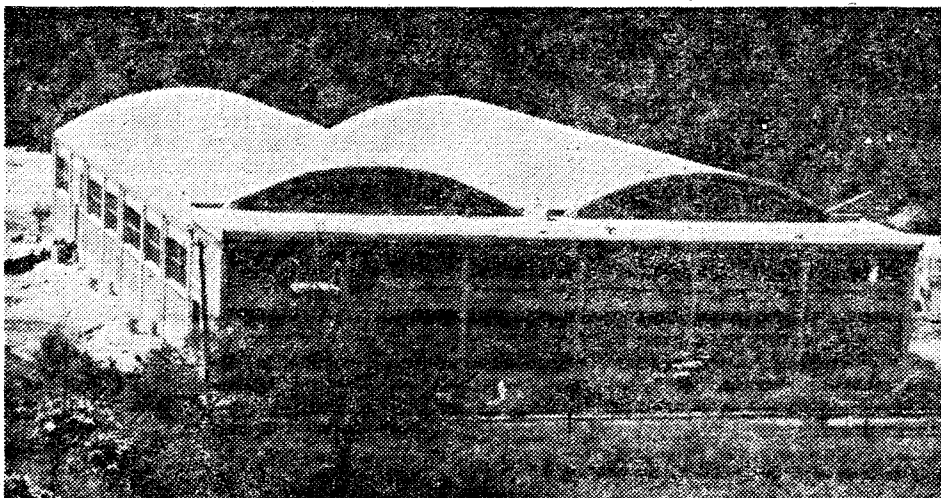
Tega kajpada ni mogel dovoliti. Egipt je namreč v vojnem stanju z Izraelom in potrebna mu je notranja stabilnost. Obenem pa se je ravno angažiral v široki diplomatski ofenzivi v tujini — v Zahodni Evropi, SZ, neuvrščeni državah, v OZN: zato mu je potrebna stabilnost tudi navzven, če hoče doseči kakšne konkretne rezultate. Prihod 30.000 libijskih demonstrantov bi to stabilnost nevarno zamajal, saj je znano, kako hitro lahko Kairo vzkipi v demonstracijah (to so januarja pokazali študentje). Zato je Sadat pozval Gadafija, naj pohod nemudoma ustavi in prevzame zanj in za morebitne posledice vso odgovornost.

Toda pohod se je nadaljeval še kakih sto kilometrov na egiptovsko ozemlje. Zaustavil ga je šele nenadni Gadafijev sklep, da odstopi z vrhunskih položajev v državi. Demonstranti so se začeli vračati v Libijo, da bi Gadafija pregovorili, naj svoj odstop prekliče, in v ta pohod — pohod na Bengazi, koder je Gadafi razmišljal o tem, ali naj dokončno odstopi ali ne, so se priključili zdaj še Egipčani.

Gadafi je svoj odstop preklical. To je enkrat že storil — predlani, ko se mu je zdelo, da Libijci niso dovolj revolucionarni. Po tistem je dobil proste roke, da je lahko sprožil svojo kulturno revolucijo. Zdašnji preklíc odstopa pa mu bo najbrž omogočil, da bo to izkoristil za to, da bo odločno pokazal svoje nezadovoljstvo nad egiptovskim omahovanjem v združevalnih načrtih z Libijo. To pa bi pomenilo, da bi se sama združitev utegnla podaljšati v nedogled.

KOMENTATOR

naši delovni uspehi

Delavci podjetja »Elim« na Jesenicah so se morali stiskati v starih in tehnološko neprimernih delavnicah-barakah. Nedavno pa je SGP Gorica zanje zgradila sodobne hale jugovzhodno od nekdanjega železniškega postajališča na Hrušici. Novi prostori bodo omogočili uvedbo sodobnejše tehnologije in bolj zdrave delovne razmere. (Besedilo in fotografija Branko Blenkuš)

Novi zakon o vojaških invalidih

Prejšnji teden je skupščina SR Slovenije sprejela republiški zakon o vojaških invalidih. Ob tej ugotovitvi je treba takoj povedati, da ta zakon ne vsebuje nobenih novih določil za izboljšanje invalidskega varstva, marveč zapolnjuje le pravno praznino, nastalo z uveljavitvijo novega zveznega zakona o vojaških invalidih, ki je v veljavi od 1. januarja letos.

Znano je, da zvezni zakon o vojaških invalidih zagotavlja temeljne pravice osebnih invalidov in družin padlih borcev. Med te sodijo osebna in družinska invalidnina, dodatek za postrežbo in tujo pomoč, ortopedski dodatek, zdravstveno varstvo, brezplačna in znižana vožnja in posmrtnina.

Urejanje drugih pravic sodi v pristojnost republiškega zakona o vojaških invalidih. Pri tem gre za invalidski dodatek, družinski dodatek za upravičence po invalidih, ki so do smrti prejeli dodatek za postrežbo in tujo pomoč, dodatek za otroke uživalcev družinske invalidnine, regres in pogrebino.

Z republiškim zakonom o vojaških invalidih, ki je bil prejšnji teden sprejet, pa niso mogli sistematsko urediti vseh v to področje spadajočih zahtev.

Pred sprejetjem bi namreč bilo treba izoblikovati skupna stališča vseh republik. Toda čeprav je bilo v ta namen letos že nekaj sestankov pristojnih organov, novih predpisov ni bilo mogoče takoj pripraviti. Ker pa je bilo treba republiški zakon o vojaških invalidih prilagoditi ustavnim določilom, so vanj vnesli le tista določila, ki zapolnjujejo pravno praznino.

Tako je trenutno stanje. Toda ob tem ne gre prezreti ugotovitve, da bo morala skupščina SR Slovenije še letos v smislu svojega programa, sprejeti nov zakon

o vojaških invalidih. Ta pa bo vsekakor vseboval neke spremembe oziroma izboljšave. Zato že sedaj opozarjamo na nekatere, ki jih bo treba zajeti vanj.

Spričo tega, da je invalidski dodatek že ustrezno sistematsko urejen, bo treba z novim zakonom sistematsko urediti tudi cenzuse, ki naj bodo povsem prilagojeni sistematski ureditvi invalidskega dodatka.

Ker sodi dodeljevanje regresa za motorna vozila za invalide v področje republiškega zakona o vojaških invalidih, bo ob izdelavi predloga novega zakona treba v tej zvezi upoštevati, da je med težkimi invalidi, ki so po zakonskih določilih upravičeni do regresa, le še zelo malo takih, ki so v delovnem razmerju, a na poklicni rehabilitaciji so le posamezni mirovni invalidi. Zato menimo, da bo moral v prihodnje iz zakona izpasti pogoj, da tisti invalidi, ki so upravičeni do regresa, dobijo regres samo, če so v delovnem razmerju. Vsekakor pa bo treba misliti tudi na razširitev pravice do regresa na invalide z amputacijo gornjih okončin.

Določila o oskrbnini za invalide na poklicni rehabilitaciji so bila izdelana že v času, ko so veljala še za številne vojne invalide. Teh pa že nekaj let ni več na poklicni rehabilitaciji, a določila so ostala in zastarela, zato so danes neustrezna. Ker pa je potrebno med vojaškimi mirovnimi invalidi vse bolj spodbujati poklicno rehabilitacijo, je treba misliti na izboljšanje zakonskih pogojev predvsem za tiste invalide, ki ne gredo na rehabilitacijo iz delovnega razmerja.

To je le nekaj zadev, ki jim bo med drugim treba ob izdelavi predloga novega republiškega zakona o vojaških invalidih posvetiti vso pozornost.

V. M.

Spejet je program dela ZZB NOV Slovenije

Nadaljevanje s 1. strani

KOMISIJA ZA MEDNARODNE STIKE IN ZAMEJSTVO

Senk Vladimir — predsednik. Člani: Beltram Franc, Bukovac Lojze, Butina Boris, Kolar Tone, Ovsenik Silvo, Ošnjak Joško, Pišot Rado-Sokol, Vindiš Alojz, Vrhovec Slavko, Zvab Drago, Gianuzzo Riccardo.

KOMISIJA ZA VLOGE IN PRITOŽBE

Stopar Viktor — predsednik, Tarman Nada — tajnica. Člani: Aljančič Marija, Kopitar Jože, Markelj Franc.

UREDNIŠKI ODBOR TV-15

Vošnjak Sergej — predsednik. Člani: Jenko Ivan, Lepin Danijel, Poljanšek Miloš, Škodnik Vanda, Sušteršič Franče.

Potem ko so bili člani republiškega odbora ZZB NOV Slovenije seznanjeni z vsebino družbenega dogovora o osnovah za nadomestila odbornikom, poslancem in voljenim ter imenovanim funkcionarjem, ki zadeva tudi voljene funkcionarje republiškega odbora, so sprejeli pravilnik o nadomestilih za članke in funkcionarje republiškega odbora ZZU in izvolili administrativno komi-

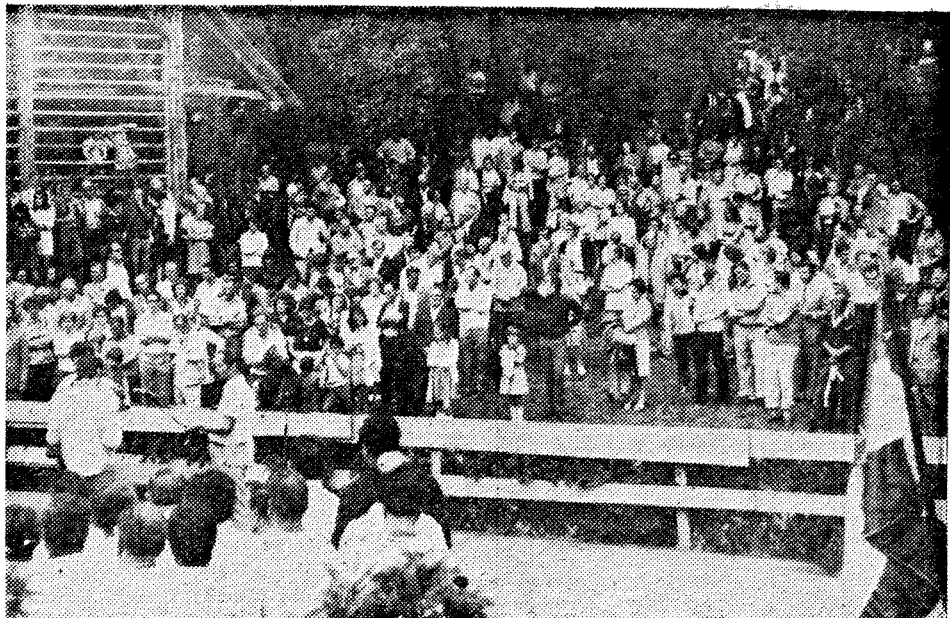
sijo, ki bo skrbela za izvajanje tega pravilnika.

Pred koncem seje je republiški odbor sklenil, da se članarina ZZB zviša na 1 dinar mesečno in da se tudi republiški odbor s 1. julijem letos prav tako kakor zvezni odbor odpovedujeta svojemu deležu članarine v korist združenjem — s priporočilom občinskim odborom ZZB, naj bi se tudi oni odpovedali svojemu deležu.

Republiški odbor je razpravljal še o materialnem položaju »TV 15« in odobril zvišanje letne naročnine od sedanjih 42 na novih 50 dinarjev že za letošnje leto.

Na predlog predsednika Janka Rudolfa je republiški odbor izrekel zahvalo organizatorjem proslave 31-letnice Tomšičeve brigade in 30-letnice prvih dveh slovenskih divizij v Žužemberku, ki je zelo dobro uspela. Pred koncem seje je odbor še ogorčeno obsodil grozodejstva portugalskih kolonialistov nad prebivalci v njihovih kolonijah.

V. M.

S proslave v Zakrižju pri Cerknem

(Foto: J. Jeram)

Pravi partizanski miting

OB 30-LETNICI PARTIZANSKEGA DNEVNIKA

Gorska vas Zakriž pri Cerknem je bila v nedeljo, 22. julija, prizorišče slovesnosti ob 30. obletnici Partizanskega dnevnika, edinega ilegalnega tiskanega dnevnika v okupirani Evropi, ki je izhajal od 26. novembra 1943 do osvoboditve in tedaj prerasel v Primorski dnevnik.

Po strmi poti se je v dopoldanskih urah pomikalo proti Zakrižju nešteto avtomobilov, ki so komaj vsi našli prostor na vaških borjačih. Veliko ljudi je prišlo na kraj proslave tudi peš, med njimi precej Tržačanov s Partizanskim pevskim zborov vred, ki so se v Cerkno pripeljali z avtobusi. Vsa vas je bila slavnostno okrašena, stojnice so ponujale okrepčilo, v eni izmed košatih domačij se je kuhal srnjakov golaž. Srečevali so se stari znanci, nekdanji partizani, med katerimi so bili tudi znani politični delavci dr. Joža Vilfan, eden prvih urednikov Partizanskega dnevnika dr. France Vreg-Mile, znani partizanski komandant Tone Bavec-Cene, primorska partizanska in politična delavka Marija Pervanje, ki se je tu pred 30 leti posebno izkazala v partizanskem naskoku na karabinjersko postojanko in po uspešnem boju govorila ujetim Italijanom v italijanščini, pa bivši komisar garibalbinske divizije v sestavi našega IX. korpusa Padovan in drugi.

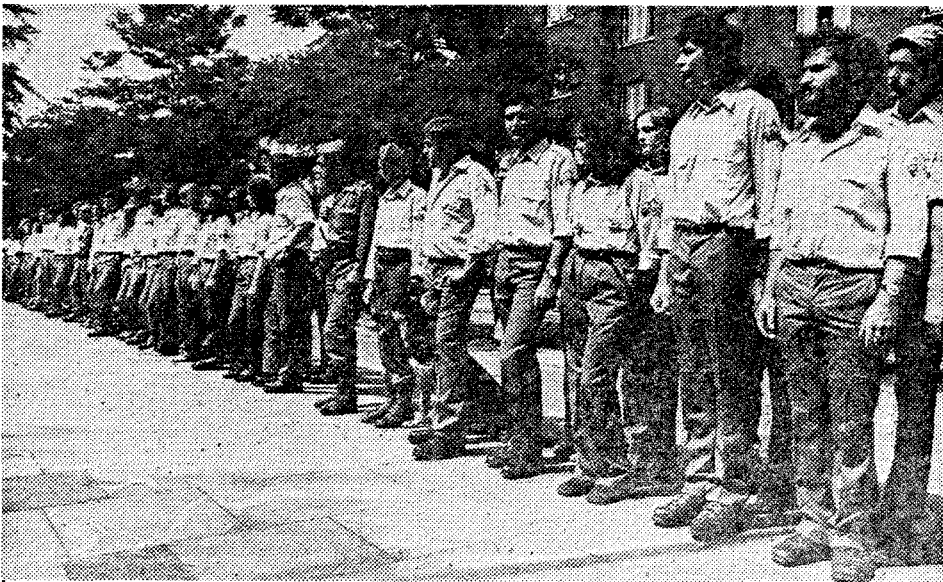
Partizansko vzdušje je še podkrepil miting sredi vasi, kjer je nastopil kot prvi govornik član RK SZDL in glavni urednik Dela Mitja Gorjup. V izbranih, globoko pretehtanih besedah je spregovoril o zgodovini »ponosnih, zvrnanih ljudi«, ki se je to pisala pred tremi desetletji, orisal pomen Partizanskega dnevnika, partizanskega tiska in njegovih tradicij ter se ustavil pri sedanjem političnem trenutku in pri krivcah do naših rojakov v zamej-

stvu, se zavzel za nadaljnje razvijanje dobrih odnosov s sosednjimi državami, odnosov, ki jih ne smemo pustiti kaliti nikoli in nikjer. Za njim je dobil besedo Jože Koren, sedanjí glavni urednik Primorskega dnevnika, neposrednega nadaljevalca tradicij Partizanskega dnevnika, nato pa še tovariš Pado-van-Vani, bivši komisar divizije Garibaldi Natisone, ki je veliko vlogo našega partizanstva v srcu okupirane Evrope poudaril z besedami: »Vi ste bili prvi v Evropi!«

Po govorih se je začel poglobitni del mitinga: nastopil je nedavno ustanovljeni tržaški Partizanski pevski zbor pod vodstvom dirigenta Oskarja Kjudra, vmesne točke pa je izvajala recitatorska skupina, sestavljena iz nekaj članov bivšega frontnega gledališča IX. korpusa in talentiranih mladih recitatorjev iz Cerknega. Tako pevski zbor kot recitatorji zaslužijo za svoj nastop toplo pohvalo. Človeku se zdi skoraj neverjetno, da se je omenjeni pevski zbor v kratkem času razvil do take ubranosti, ki prevzame srca starih in mladih poslušalcev ter zadovolji še tako zahtevno uho. Iz njegovih pesmi je zvenela veličina našega boja in revolucije, v njih se je zrcalila težnja vseh naprednih ljudi za mirom in bratskim sodelovanjem. Imenitna dopolnitev bogate vsebine zborovskega programa so bile recitacije pod vodstvom bivšega člana frontnega gledališča IX. korpusa Poldeta Dežmana. Tako lepo podana slovenska beseda vpliva na človeka blagodejno in ga navdaja s ponosom, zlasti ko pomisli, da je bila še pred tremi desetletji na Primorskem kruto preganjana.

Med proslavo je ljudski poslanec Franc Kosmač odkril dve spominski plošči na hiši »pri Pstinarju«: prvo v počastitev 30-letnice Partizanskega dnevnika in drugo v počastitev 30-letnice garibalbinske divizije Natisone.

Lepe proslave v Zakrižju ni motilo niti slabo vreme z občasnim pršenjem in grozečimi oblaki na obzorju. F. Š.

»Vaš pohod po stopinjah slovenske delegacije na II. zasedanju AVNOJ v Jajcu je nedvomno tudi dokaz navezanosti slovenske mladine na borbene in svobodoljubne tradicije slovenskega in drugih narodov in narodnosti Jugoslavije, naše skupne pripadnosti samoupravnemu socializmu in komunistični viziji — dokaz, da prav ti ljudje predstavljajo vzor, da jim hočemo biti podobni.« — so besede iz pozdravnega govora sekretarja republiške konference Zveze mladine Slovenije Zdeneta Mališa, namenjen udeležencem že tradicionalnega pohoda mladih po poteh AVNOJ, ki so krenili na pot minulo nedeljo izpred spomenika Borisu Kidriču.

REŠITEV KRIŽANKE ŠT. 69

KORPUS, GUGALNA, MREZA, DV, TOALETA, ENOTA, SU, OT, NIZOZEMEC, TRISTAN, JN, KARATE, RETOR, OG, APOLOGET, ADANA, VOD, ALK, ACIS, ZIR, AARON, JEAN, LTH, ATICANKA, IME, RO, OL, RECEPT, ATO, POSTAJA, VAR, ERAR, POSTOPAČ, ELASTIKA, ALA, PERILNA, TEROR, KAR OL, ELA, STAN, ETIK, ROLO, VRVICE, VALETA, ITH, IC, CO, OČI, ATENEJ, ATAKA.

Izžrebali smo tri reševalce, ki so križanko pravilno rešili: TRAVNIKAR MILAN CBE 40/b, 68330 Metlika, prejme knjigo »Veliki petek«, TINCA PETEK, Opekarska 3, 61360 Vrhnika, prejme knjigo »Jezdec brez konja«, in LAVRIČ DANIJE-LA, Opekarska 44, 61310 Ribnica na Dol. prejme knjigo »Rdeči signal«.

Vsi trije izžrebanci bodo knjigo dobili po pošti.

INDUSTRIJA
STAVBNEGA
POHIŠTVA

RIBNICA

KOMPLETNO STAVBNO POHIŠTVO ZA VAŠO HIŠO — OKNA — VRATA — POLKNA — VHODNA IN GARAŽNA VRATA.

Prodaja na kredit — popust za devize. Informacije 87 212

Sestanek na Markovem hribu

IZ PRIPRAV NA OBOROŽENO VSTAJO JULIJA 1941 V LOŠKI DOLINI

Julij 1941. Sonce se pomika daleč za javorške gozdove. Bliža se mrak. Krmim živino in pospravljam dvorišče. Sobota je in prijeten vonj po novem senu me spominja na košnjo, ki se bliža koncu.

Sosedov Janez je bil popoldne v dolini. Nisem ga vprašal, v kateri vasi je bil in po kakšnih opravkih. Ko se je vračal proti domu mimo naše hiše, je proti svoji navadi zavil k meni, ne da bi šel prej domov. Videz ga je izdajal, da mi prinaša važno sporočilo.

»Jutri popoldne morava na sestanek,« mi pove iznenada.

»Ob kateri uri in kje bo?«

»Ne vem. Naročeno mi je, da morava

Prvi ilegalce iz Loške doline Janez Hribar—Tone Pogačnik

biti o pol treh popoldne pri Baškovi hiši v Vrhniku. Veš, tam naju bo počakal Lohnetov France, in potem gremo skupaj na sestanek,« doda Janez.

Dogovoriva se, kdaj pojdeva z doma, ugibava še nekaj časa, zakaj niso povedali, kje bo sestanek, toda tega si pojasniti ne znava.

Janezovo sporočilo, kakor sem ga opisal, je bilo zaupno. Zato se mi je zdelo, da gre za važno stvar. Preden sem zvečer zaspal, sem še pomislil, kaj bom novega slišal, zakaj na take sestanke doslej še nisem bil vabljen. Vso nedeljo dopoldne nestrpnost čakam na čas za odhod, zato ure počasi minevajo. Mater sem prosil, naj kosilo pripravi pravočasno, ker bom kmalu moral na pot.

»Prav, kosilo bo,« reče mati, ne da bi vprašala, kam nameravam.

Z Janezom jo mahneva z Babne police. Ubereva bližnjico. Nad vasjo Podgora prečkava cesto, nato proti Žagi, deloma po poljski poti deloma po stezi, potem še nekaj časa po cesti skozi Vrhniko, in že sva pred Baškovo hišo.

Mimogrede znova uzrem plakati, s katerimi okupator že nekaj časa poziva prebivalstvo, naj odda orožje... S smrtno kaznijo grozi tistemu, ki ne bi spoštoval njegovega odloka. Toda navzlic hudim grožnjam akcija okupatorja kaj klavirno poteka. Geslo OF: »Skriti orožje!«, ki se organizirano širi od ust do ust, je močnejše, pomislim...

Med potjo se nisva dosti pogovarjala. Z mislimi sva bila zatopljena na pričakovani sestanek: kaj bova na njem zvedela novega, kakšne naloge... Bili so to prvi meseci okupacije. Vedeli smo že, naj skrijemo kar največ orožja razpadle jugoslovanske vojske. In živeli smo v nekem stalnem pričakovanju vesti o tem, kaj se dogaja po svetu in pri nas.

France Sterle, Lohnetov s Knežje njive, naju je že čakal. Poznal sem ga osebno. Po poklicu je bil delavec na žagi, suhljat, visoke postave, svetlih las, po naravi molčeč in preudaren fant (Padel je 10. septembra 1944 kot sekretar pokrajinskega komiteja KPS za Loško dolino).

»Točna sta. Takoj gremo naprej,« reče France in že krenemo po cesti proti Markovcu. Nemudoma vprašam Franceta.

»Kako dolga pot je še pred nami, kje bo sestanek?«

France nekaj časa molči, kakor da premišljuje, kako naj pojasni zastavljeno vprašanje, potem pa pravi: »Vesta, tega ne smem povedati; zato, da si zagotovimo večjo varnost. Če bi slučajno katerega od vaju ujeli Italijani še preden pridemo tja, bi lahko prišlo do izdaje. Sovražnik skuša izsiliti priznanje z mučenjem, ne ve pa se,

koliko kdo živčno zdrži. Važno je, da vsak ve le toliko, kolikor je najnujnejše za njegovo delo, več pa ne...«

Tako nama je odgovoril France. Njegovo pojasnilo mi je bilo všeč. Poglobilo mi je zaupanje v naše ilegalno delo. Šele zdaj sem razumel, zakaj organizatorji niso prej povedali, kje bo sestanek. Uvidel sem, da je bil tisti nemirni občutek, ki bi lahko pomenil, da mi ne zaupajo, popolnomo odveč. Takšen občutek pa se me je polasčal že od prejšnjega dne, zakaj bil sem še mlad in neizkušen.

Kmalu zavijemo s ceste proti vrhu Markovega hriba, kar skozi goščo, v celoto, in molče nadaljujemo pot. Zemljišče, prepreženo s skalami, se strmo dviga. Z Janezom morava pospešiti hojo, da moreva slediti dolgem korakom najinega vodiča. Hodimo v vijugah med grmovjem, pač tam, kjer je laže prehodno. Tako prispemo skoraj do vrha Markovega hriba. Tam je majhna jasa, odkoder se skozi grmovje odpira lep pogled na Loško dolino. Na robu jase je opuščen bunker utrjene obrambne črte, ki jo je zgradila bivša vojska. Na jasi že stojijo trije tovariši, ki so prišli malo pred nami. Tudi mi se ustavimo.

»Prišli smo,« reče France. Takoj za nami pridejo še druge skupinice, vsaka iz druge smeri.

Dobil sem vtis, da je sestanek odlično organiziran. Skoraj vse tovariše sem poznal: bili so organizatorji, sodelavci ali pristaši kmečko-delavskega gibanja, ki je v letih 1936 in 1938 osvojilo občinsko oblast. Po poklicu so bili delavci, kmetje oziroma kmečki sinovi in obrtniki. Tedaj še nisem vedel, da so nekateri navzoči delavci že člani partije.

Nazadnje pride še skupina treh ilegalcev. Prvi je Janez Hribar. Poznam ga kot kmeta iz Lože in najvidnejšega organizatorja kmečko-delavskega gibanja. Potem France Sterle, čevljar iz Lože, ki je bil prav tako organizator tega gibanja, zdaj pa se kot ilegalce začasno zadržuje v domačih krajih (v Podložu). Oba sta odšla v ilegalo, ko je Hitler napadel Sovjetsko zvezo. Tretji ilegalce ni domačin. Šele pozneje sem izvedel, da je to Dušan Majcen.

Tistikrat sem prvič videl ilegalce. Od nas so se razlikovali že po obleki. Najbolj se spominjam Janeza Hribarja. Bil je v ponošeni, tako rekoč delavniški obleki, obut v težke čevlje. S seboj je prinesel nekakšen paket, ki ga je tiščal ob sebi pod pazduho.

fotografija z vprašajem

Po objavi fotografije mladinskega aktiva v prejšnji, 29. številki TV — 15 (z dne 19. julija 1973) se nam je oglasila Tončka Candek s Pobrežne 1 v Kopru. Pravi, da je fotografija nastala prve dni maja 1945 v Ilirski Bistrici, kjer so mladi pričakovali sovjetsko mladinsko delegacijo, ki pa je ni bilo, ker so se okoli Ilirske Bistrice razplamteli hudi boji. Posnel jo je fotograf Maraž, ki sedaj živi v Kopru, na fotografiji pa je mladinski aktiv s Prelož v Brkinih. Od leve proti desni stojijo: Ema Tomažič, Marija Samsa (že pokojna), Marija Zakrajšek, Slavka Kovačič-Zvonka, aktivistka, sedaj živi v Ilirski Bistrici, Tončka Družina-Vojka (poročena Candek), aktivistka in takrat učiteljica v Preložah, Ivanka Samsa in Vera Frank (tudi pokojna), sedita pa Polde Matko na levi in Berto Kovačič na desni (sedaj varnostni inženir v Ilirski Bistrici). Tovarišici Tončki se za natančno pojasnilo najlepše zahvaljujemo.

Tokrat objavljamo fotografijo skupine partizanov z italijanskim lahkim minometalom. Očitno gre za vajo oziroma poskusno streljanje. Zanima nas, kdaj, kje in ob kakšni priložnosti je fotografija nastala, kdo jo je posnel, imena, primki in partizanska imena za tovariše, ki jih boste prepoznali, in kateri enoti pripadajo.

Tisti, ki smo se živeli doma, smo prišli prazne oblečeni. Po večini smo imeli kratke, čeprav je bil vroč poletni dan. Taka je bila pač navada pri nas na kmetih.

Ko se zberemo na jasi, stopimo v neurejen krog, ne da bi nam kdo to velel. Sestanek začne in vodi Janez Hribar. Pozdravi z dvignjeno desno pestjo: »V boj!«

»Za svobodo!« se glasi odgovor.

Janez nam oriše politično stanje po svetu, junaški boj Sovjetske zveze in preide na naše razmere: po vsej Jugoslaviji se zavredni ljudje pripravljajo na oborožen boj... Tudi pri nas moramo pospešeno organizirati osvobodilno fronto, zbirati orožje in pripravljati ljudi na boj... Začetni sabotažne akcije... Govori prepričljivo, odločno in ognjevit.

Iz razprave po Hribarjevem govoru se še najbolj spominjam tehle dveh primerov. Ko je tekla beseda, naj bi napadli italijansko stražo na žagi Marof, da bi tako zavrl odvoz našega lesa, je eden izmed tovarišev pripomnil: »Kako naj bi ubil italijanskega stražarja, morda je prav tako delavec, morda prav tako misli kot mi...« Tedaj je tretji ilegalce pojasnil: »Tisti stražar naj se vrne, odkoder je prišel! Zdaj je naš okupator, ropa našo deželo, zato bomo nanj streljali...« Neki drug tovariš je navrgel misel, da bomo pri političnem delu po vaseh naleteli na domačega človeka, ki bo nasprotoval osvobodilni fronti in morda celo ovadil naše delovanje okupatorskim oblastem. Zopet je povzel eden od ilegalcev: »Naš boj je pravičen, je boj proti okupatorju. Narediti moramo vse, da pridobimo vsakega človeka, mu povemo, kaj pomeni izdajstvo... Če bo kljub temu izdajal, zasluži smrtno kazen...«

Pomislim sem: »Naše ljudstvo gleda na okupatorja z največjim ogorčenjem, saj ga pozna že izpred vojnih let kot mejaša, kako je preganjal in zatiral Slovence onstran krivične državne meje, ki je tekla po vrhovih snežniških in javorških gozdov po samem zahodnem robu Loške doline. Seveda — od ogorčenja do oboroženega boja je težak začetni korak...«

Sam tedaj nisem posegel v razpravo. Paziivo sem poslušal Hribarjev govor in razpravo po njem. Oboje me je močno prevzelo in v meni zapustilo najgloblji vtis, zakaj prvič sem bil navzoč na širšem tajnem sestanku in prvič sem slišal odločne besede ilegalcev: pripraviti ljudstvo na oborožen boj, sabotažne akcije, smrt izdajalcem... Že na sestanku sem doumel, kako se ilegal-

Lojze Mlakar-Ljubo

ci razlikujejo od nas. Ne samo po zunanjem videzu. Še bolj se razlikujejo po svoji odločnosti, po pripravljenosti na žrtve. Tudi mi, ki smo še doma, politično sicer delujemo po vaseh, toda oni so drugačni. V ilegalo so morali, sicer bi jih zaprle okupatorjeve oblasti. In ne samo to! Tudi pogumni so. Samo najpogumnejši so tudi že odšli v ilegalo, samo najpogumnejši so prijeli za puške...

Takšne misli so mi rojile po glavi, ko sem se vrnil s sestanka na Markovem hribu. Še dolgo časa sem se v mislih znova tja vračal.

Sestanek na Markovem hribu je bil 6. julija 1941. Datum sem zelo skrbno preveril s pomočjo več tovarišev. Sestava udeležencev tega sestanka, ki jih je bilo kakih dvajset, sama po sebi potrjuje, da je OF v Loški dolini nastala iz predvojne kmečko-delavskega gibanja. Očitno je tudi, da je ta sestanek organizirala Komunistična partija, saj je znano, da je bil Janez Hribar tedaj član okrožnega komiteja KPS za Notranjsko. Vem tudi, da so bili tedaj taksi sestanki tudi drugod. Na primer: istega dne je bil sestanek z Ložani Na jamah in nekaj dni kasneje na Bloški planoti. Na obeh je prav tako govoril Janez Hribar.

Na teh sestankih je partija dala navodila za delo širšemu krogu ljudi, ki so bili že povezani v OF. To so bili pravzaprav sestanki aktivistov oziroma bodočih aktivistov OF, čeprav tedaj še nismo poznali takšnega naziva. Po teh sestankih smo okrepili zbiranje orožja, razširili mrežo za razpečevanje osvobodilnega tiska. S tem smo tudi širili krog pristašev osvobodilne fronte, osveščevali ljudi in hkrati poglobljali njihovo zavest o nujnosti oboroženega boja. Nekaj tednov po tistem se je močno razširila tudi organizacija KPS; njena dejavnost je posegla tudi v sosednjo hrvatsko mesto Prezid, kjer se je jeseni 1941 prav tako osnovala partijska organizacija in razmahnila osvobodilna fronta.

PROSLAVA PRESERNOVE BRIGADE

Delovni kolektiv podjetja Iskra — Elektromehanika, Kranj, vas ob prazniku občine Kranj in 30-letnici ustanovitve Presermove brigade, vljudo vabi na svečano otvoritev tovarne telekomunikacij na Laborah, ki bo v soboto, 28. julija s pričetkom ob 9. uri.

Predsednik DS

inž. Henrik Peterneš l. r.

Glavni direktor

dipl. oec. Jože Hujs l. r.

Predsednik Skupščine občine Kranj

Slavko Zalokar l. r.

Sporod:

1. Internacionala (moški pevski zbor Iskra)
2. Pozdravni govor predsednika skupščine občine Kranj Slavka Zalokarja
3. Slavnostni govor predsednika CK ZK SRS Franceta Popita
4. Podelitev priznaja občanom Kranja
5. Kulturni program v katerem nastopajo: moški pevski zbor Iskre pod vodstvom Franceta Močnika Kulturna skupina Iskre (ob spremljavi godbe Ljudske milice)
6. Zaključni govor glavnega direktorja podjetja Iskra
7. Otvoritev nove tovarne in ogled proizvodnega procesa.

POIZVEDBA

Obračam se s prošnjo na tovariša Slavka Sraja, ki baje živi v Loškem potoku, da mi pomaga urediti osebno pokojniško zadevo. Z njim sem sodeloval med narodnoosvobodilno vojno: 1) 9. februarja 1944, ko je štirinajsta divizija napadla premovalnik v Senovem; 2) v begunjskih zaporih sva bila zaprta in dvakrat zasilšana (18. decembra 1944); 3) po zasilšanju so naju odpeljali z vlakom v Mauthausen — vlak je bil na Jesenicah bombardiran; 4) iz Mauthausna so naju poslali v podružnico taborišča, kjer sva kot rudarja delala pri predoru. — Naslov: Drago Zakonjšek, invalidski upokojenec, 61420 Trbovlje, Ojstro 5.

Gostovanje, polno najlepših vtisov

Partizanski pevski zbor iz Ljubljane je bil ponovno v Italiji. Po uspehu v Benetkah, o katerem smo že pisali, sta prišli iz Italije še dve vabili. Tako je bilo treba spet oditi na pot kljub poletni vročini in dopustom. Tokrat je bilo treba ponesti partizansko in revolucionarno pesem v Rim. Udeležba je bila skoraj popolna.

Pokrajinski komite KPI za Rim je priredil festival »Unità«, t. j. manifestacijo komunističnega tiska, ki je trajala od 18. do 22. julija. Letošnja prireditev je potekala v duhu oživiljenega boja proti fašizmu, saj bo 25. t. m. minilo trideset let, odkar je padla Mussolinijeva vlada. Ves program se je odvijal v severnem delu mesta, na velikem stadionu Flaminio. Na njem in v sosednji okrogli športni dvorani so bile kulturne prireditve, predvajanje filmov in športna tekmovanja, v sosednjih parkih pa zabavišča, gostišča in kioski s knjigami. Kljub vročini je bilo na festivalu že popoldne mnogo ljudi, zvečer pa še dosti več. Kazno je bilo, da ima »sveto« mesto s tremi in pol milijoni prebivalcev močno organizacijo komunistične stranke. Vsekakor je bil Rim videti drugačen, kot si ga je predstavljal marsikdo med nami.

Nastop pevskega zbora je bil na stadionu 21. julija ob devetih zvečer. Začel se je z uvodnim nagovorom tovarišice France Capponi, poslanke KPI in nositeljice najvišjega vojaškega odlikovanja. Obudila je spomin na boj proti skupnemu sovražniku v preteklosti in poudarila potrebo po medsebojnem prijateljstvu. Pevski zbor je nato odpel prvo pesem, italijansko. Sledila je prva naša slovenska, za njo pa pesmi drugih jugoslovanskih narodov, nemška, poljska, bolgarska, francoska, španska, slovaška in več italijanskih. Posebno navdušenje je sprožila naša udarna pesem »Na juriš!«. Mnogim je bila znana in te je ogrelo tako, da so jo zapeli tudi sami. Posebno je poslušalce presenetila prelepa »Brigata Garibaldi«, katere ritem se tako lepo ujema s temperamentom naših prijateljev; leta namreč ni bila napovedana. Tudi za druge pesmi je občinstvo zahtevalo ponovitev, pa mu ni bilo vselej moč ustreči. Program je bil namreč celovečeren in pesmi nič manj kot dvajset. Stik z množico je torej bil živ in s tem je bil namen dosežen. Tako je bilo videti ob petju »Internacionala«: vsi so vstali in iz tisočev grl hkrati zapeta pesem je sklenila koncert.

Kot v Benetkah so poslušalci tudi v Rimu znali nagraditi naše neutrudne pevce s krepkim aplavzom. Posebej so se oddolžili dirigentu prof. Gobcu in obema solistoma, Vladu Koširju in Jožetu Udoviču. Prosili so jih tudi za avtograme in ves zbor so še ponovno nagradili z navdušenim ploskanjem, ko je med špalirjem odhajal s stadiona. Jugoslovani so bili deležni največje pozornosti tudi zunaj. Na zabaviščnem prostoru so nam izkazali spoštovanje in prijateljstvo preprosti ljudje, intelektualci, politični delavci, bivši partizani in mladina. Posebej je treba poudariti navzočnost mladi-

ne, kar jasno dokazuje, da je mladi rod po vsej Italiji prevzel duhovno dediščino odporniškega gibanja. Med koncertom smo videli številne očete, ki so sinovom vneto pojasnjevali vsebino pesmi. Med odmorom so mladinci prihajali v ospredje in prosili, da bi ponovili to ali ono pesem. Ob koncu nastopa pa so mladinke samoiniciativno pripele rdeče ovratne rute vsem našim pevcem. Pa še nekaj: prijetno smo bili presenečeni, ko je član centralnega komiteja, Franco Raparelli zaključil poslovljni govor s pozdravom »Smrt fašizmu — sloboda narodu!«, ki je nato zadonel še enkrat v našem jeziku in v italijanski.

V spomin na srečanje je predsednik partizanskega zbora Vlado Zorž izročil organizatorjem spominsko plaketo Ljubljane, mesta heroja. Razen tega so organizatorji koncerta prejeli tudi plošče s pesmimi zbora.

Med navzočimi osebnostmi je treba omeniti člana direkcije CK KPI Giancarla Paitto in številne predstavnike te stranke, pa tudi predstavnike našega veleposlaništva v Rimu. Gostitelji so seveda poskrbeli tudi za ogled antičnih znamenitosti. Člani zbora so bili nastanjeni v hotelu prve kategorije.

Partizanski pevski zbor se bo letos lahko pohvalil z izredno bogato kulturno žetvijo tudi zunaj domačih meja. Dne 8. septembra bo spet nastopil v Italiji — v Milanu, nekaj dni prej pa še na Koroskem.

POLDE VRBOVSEK

Partizanski pevski zbor iz Ljubljane v lapidariju na Kapitolskem griču v Rimu. V ozadju ostanki velikankega kipa Kolosa iz antičnega Rima.

FRANCE SLOKAN:

STARA PRAVDA

Uvedba novega vinskega davka je marsikje »izbila sodu dno«; številni kmetje na Dolenjskem, Vipavskem in na Krasu so se začeli upirati. Zgodovinar v zvezi s tem opozarja na izredno zanimivost in značilnost tudi za našo kulturno zgodovino in ne le za zgodovino kmečkih uporov: odločbo deželne kneza z utemeljitvijo, kako potreben ter splošno koristen je novi davek, so prevedli v slovenščino, da so jo razglašali po vsem Kranjskem; to pa je bil prvi uradni spis v slovenščini, ki se je ohranil. Dokaz je, čeprav edin, da je tuja gospoda morala upoštevati jezik svojih podložnikov, zlasti še tedaj, ko jih je hotela o čem zlepa prepričati.

19

Nekateri narodi se ponajso s svojim plemstvom ali zlasti s posameznimi »slavnimi« plemiči kot s posebnim prilaškom svoje zgodovine. Tako veljajo v zgodovini kot posebnost slavnosti tudi nekateri velikaši (še dandanes se imenujejo po njih ulice, trgi itd.), ki njihova imena srečujemo v zgodovini hrvaško-slovenskega upora leta 1573. Prav ta zgodovina pa je pokazala in pravi luči tako plemstvo (ki se nanj Slovenci sicer ne sklicujemo kot na »slovensko«, čeprav je bil še v polpretekli dobi čutili stari lokalni ali deželni cesarsko kraljevski patriotizem ter ponos ob imenih Lamberger, Turjaški, Herberstein in zlasti Valvasor in celjski grofje) na Slovenskem kot na Hrvaškem. Toda Hrvati so po pravilih zgodovinopisja priznani kot zgodovinski narod in so se lahko ponasili ne le s svojimi kralji, marveč tudi s »pravimi« hrvaškimi

plemstvom. Kot udeleženec zgodovinskih dogodkov leta 1573 pa je po najnovejših zgodovinskih raziskavah to »slavno« plemstvo izgubilo svoj sijaj, kakor je ugotovil zgodovinar Josip Adamček v svoji knjigi »Seljačka buna 1573«. Na ugotovitve tega zgodovinarja se bomo predvsem opirali med nadaljnjim obravnavanjem kmečkih uporov.

Doslej se je zdelo, da je bil kmečki upor pred štiristo leti razmeroma najbolj znan. Vsekakor je v zvezi z njim nastalo največ legend in o njem se je ohranilo ljudsko izročilo. Prav zaradi tega pa je tudi nastala precej popačena podoba v miselnosti in domišljiji ljudi. To je vsaj delno — če ne celo najbolj — krivda leposlovja. Tako je nastala legenda o Matiji Gubcu, čeprav zgodovinar ni mogel niti odkriti, da bi bil med tedanjimi uporniki kateri izmed voditeljev upora Matija. Gubca so res po zadušnem upor mučili in končno razčetrili v Zagrebu kot »kmečkega kralja«, toda ni zanesljivo, kako mu je bilo ime; kaže da gre za Ambroža ali Jambreka Gubca (na kar se bomo povrnili).

Zlasti napačno pa so doslej pojasnjevali nastanek kmečkega upora ali kmečke vojne leta 1573, kakor da so se kmetje tedaj uprli le divjaškemu stubiškemu plemiču (ki je imel v posesti tudi Statenberk pri Poljčanah) Franju Tahyju ali da se je upor začel le zaradi tega fevdalca. Upor bi prej ali slej izbruhnil, ko bi pač dozelele zanj razmere, ali bi kje paševal Tahy ali ne, saj ni odločalo v tlačanstvu, koliko tlačiteljev je bilo takšnih, kakršen je bil Tahy, marveč to, da je bila zemljiška gospoda z gospodstvi v okviru splošnih družbenih razmer »naravnih« zatiralec in »stanovski« sovražnik podložnikov, kmetov. Plemstvo je imelo oblast nad kmetom in je to kadarkoli ne le lahko, marveč kar praviloma zlorabljalo. Zato Tahy ni bil kakšna izredna izjema med oblastniki velikaši. Tlačil pa je svoje podložnike v času in razmerah, ko je bilo treba doliti le še kapljico, da je postala mera gorja kmetov prepolna.

Kakšne razmere pa so prevladovala tedaj, v drugi polovici šestnajstega stoletja, pa si vsaj nekoliko lahko zamislimo spričo dosedanjih ugotovitev. Verjetno je bil položaj slovenskih kmetov še celo bolj obupen kot pa hrvaških, pač zaradi izredno poslabšanih razmer po uporu leta 1515. Posledice opustošenja med uporom leta 1515 so slovenski kmetje čutili še desetletja, saj so morali

povrh vsega obnavljati gradove, plačevati »puntarski pfe-nig«, medtem ko so naraščala na splošno davčna bremena. Prav v tistem obdobju je padla na kmečka bremena tudi teža žrtev za utrjevanje mere. Seveda so imeli tudi hrvaški kmetje dovolj razlogov za nezadovoljnost, čeprav niso trpeli zaradi posledic velikega slovenskega upora po letu 1515.

Zastavlja se seveda izredno pomembno vprašanje, čemu vse je treba pripisati združenim hrvaških in slovenskih kmetov v enotnem boju. Tej združitvi pripisujemo dandanes izreden pomen kot zgodovinski manifestacija enotnosti našega ljudstva ne glede na narodnostne razlike. Značilnost je vsekakor, da zgodovina kmečkih uporov ne pozna pomembnejših primerov skupnega boja slovenskih in nemških kmetov, čeprav smo videli, da je kmečka zveza upornih kmetov na zgornjem Stajerskem v petnajstem stoletju neposredno vplivala na gibanje slovenskih kmetov na Koroskem. Vpliv nemške kmečke vojne po velikem slovenskem uporu na slovenskega kmeta pa tudi ni bil popolnoma nepomemben.

Vsekakor je skupni boj hrvaških in slovenskih kmetov pred štiristo leti edinstven zgodovinski dogodek. Meje med deželami ogrsko-hrvaškega kraljestva in avstrijskimi deželami ali rečici, kakršna sta Sotla in Kolpa pač niso mogle pretrgati trajnih naravnih zvez tako sorodnega ljudstva, kjer se celo narečja tako prepletajo, da se je mogoče prepričati, ali gre za slovensko ali hrvaško govorico — še dandanes. Pred štiristo leti pa je bilo verjetno še celo manjši razlik med hrvaškimi in slovenskimi kmeti. Samo po sebi se razume, da so bili neločljivo povezani kot podložniki, tako rekoč razredno. Povrh tega je treba upoštevati, da se meje zemljiških gospodstev in velikih fevdalnih posesti niso ujemale s kaktšnimi »narodnostnimi« mejami ali da bi gospodstva ne mogla segati čez deželne meje. Zato je posest posameznih fevdalcev, ne glede na to, ali so bili to hrvaški, kranjski, celjski grofje, freisinski in salzburški škofje, prehajala iz rok v roke posameznih nosilcev fevdalizma, kakor je pač naneslo po dedovanjih, nakupovanjih in tudi po bojih med plemstvom — ali celo med vladarji za zemljiško posest. Tako so nekateri kmetje na Hrvaškem in Slovenskem bili lahko podložniki istega zemljiškega gospoda.

(Nadaljevanje prihodnjio)

Medicinci, padli v NOB

Marjan Pakiž

Rodil se je 19. septembra 1919 v Ribnici na Dolenjskem. Na medicinsko fakulteto v Ljubljani se je vpisal jeseni 1939. Ob italijanski zasedbi je bil v 5. semestru. Leta 1942 je vsa družina postala žrtev okupatorjev. Očeta in brata so Italijani ustrelili 9. avgusta 1942, mater in druge brata pa odpeljali v zapor oziroma internacijo. Marjan je tačas aktivno deloval za OF v Ljubljani. Po kapitulaciji Italije je odšel v Ribnico in se priključil partizanski vojni bolnišnici. Tam je zbolel za paratifusom in se v tej bolnišnici zdravil. Ko se je bolnišnica umaknila na ravno goro, so jo Nemci n padli. Marjana so skupaj z nekaterimi drugimi ranjenci in bolničarji ustrelili 4. novembra 1943.

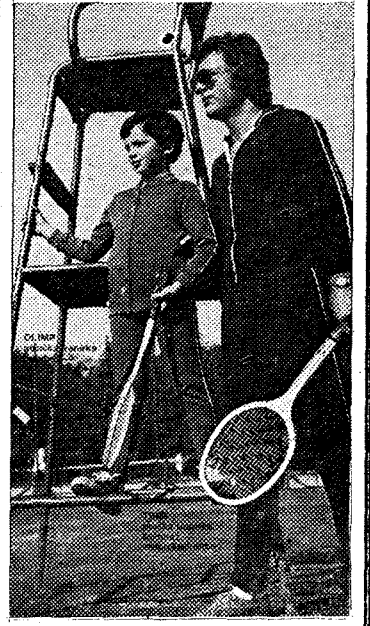
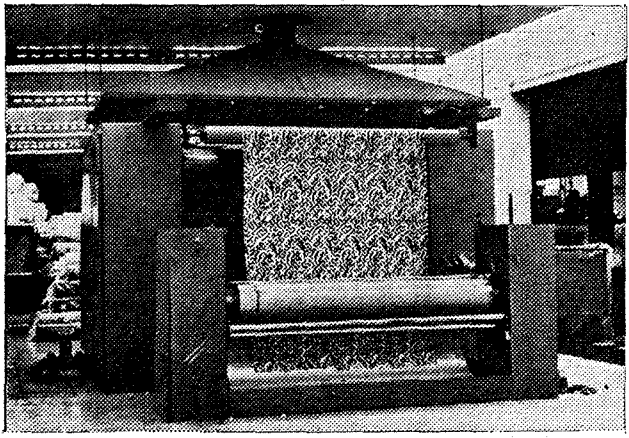
ILB
brest cerknica
industrija pohištva jugoslavija
telefon 791-080 telex 31-167

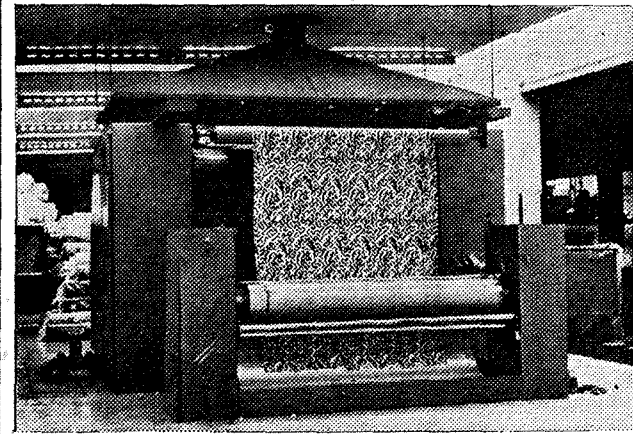
PROMETNO
HOTELSKO
TURISTIČNO
PODJETJE
VIATOR
LJUBLJANA

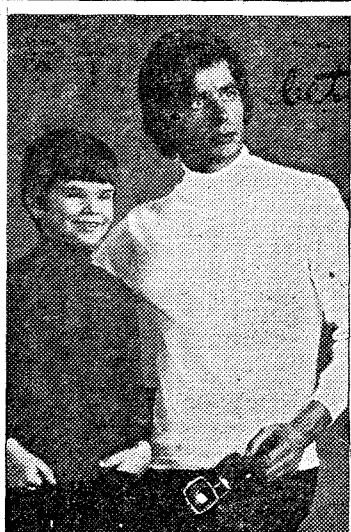
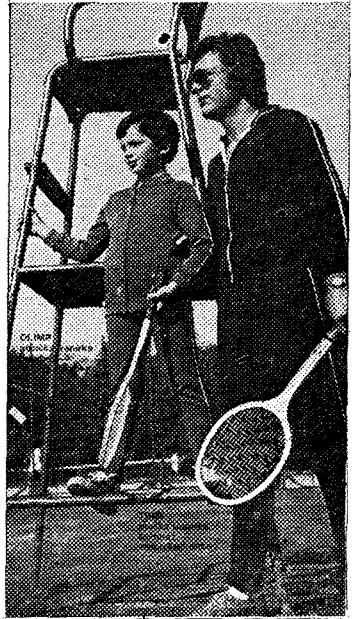
TURISTIČNA DEJAVNOST: v turistični agenciji VIATOR in poslovalnicah v Ljubljani, v Kranjski gori, na Jesenicah, na Bledu, na Vrhniki, v Kamniku, v Ravnah, v Slovenj Gradcu, v Ljutomeru in v Zagrebu.

Nagradna križanka BETI 71

SESTAVIL: KOPRIVSEK	MUZEJ PRI VRHNIKI	IDA KRAVANJA	AVTOMOBIL. ONIŠJE	SLOVENSKI SATIRIK	SALA	KDOR GOVORI IJEKAVSKO	ZOLAJEV ROMAN	JANEŽ
BIKOVO MESO								
PREBIVAL. SOSEDNJE DRŽAVE								
ARABCI								
SARAJEVO								
					KONJSKI HOD			
					TOLSTOJEVA JUNAKINJA			
RISAL: J.K.	ZRAČNI DUH V „VIHARJU“	OZNAČBA Z RISOM MAJHNA JAKNA			KARLOVAC		SREBRO	GOVORNIK
VZDEVE K GOETHEJE. MATERE			DALMATIN. Z.IME KRAJ PRI KOPRU		OBER			
DELEZ, OBROK BRANKO ZUGELJ				100 M ² RIMSKA 2	VLADARJEV NAMESTNIK DEL LJUBLJANE			
				PREBIVALEC IRSKE			TUJE M.IME KLINAR CIRIL	
				HUS OCENA DELA		NOŽNI SKLEP		
				ZLATO JABOLKO ALUMINIJ		SKOTSKI PISATELJ EVROPSKO GORSTVO		
HRVAŠKA POKRAJINA								
RAZLIČNI ČRKI		SPLETKAR	DROZG		OS.ZAIMEK		JOŽE OTRIN	BOGINJA ZMAGE
ERA			LETOPIS BRKATE RIBE		GEOMETRI. TELO STOPNJA PRISLOVA			PODELITEV IMENA PAPEŽEVA KRONA
MESTO V USTJU MARICE			JEAN NOEL PARADIŽ		POLT NASELJE	TEKOČA VODA KOBALT		GLASILO IT. SOCIA- LISTOV
NAPRAVE ZA ZAVIRANJE				DEL JEDIL. PRIBORA MOSTAR			VZOR EGIPTOVSKI BOMBAŽ	INDUSTRIJ. RASTLINA
GLEDALIŠ. DELO				MORSKA MAČKA		PRISLOV		VALJEVO MEŠKO
PRED- OVERJE			BODEČ PLEVEL			DEL LJUBLJANE	DEL STROJA	POGORJE V BURMI
						GORA NAD BOVCEM KOSMIC		ŠTEVNIK
							AMERISKO Z.IME KEMIČNI ELEMENT	
					SPODNJI DEL POSODE		IGRALKA DDR GR.ČRKA	
					IDEJA			NATRIJ
					TOPILO ZASMOLE			
					RUSKO Z.IME			

Nagradni kupon 71

Priimek in ime _____

poklic _____

Točen naslov in pošta _____

Razpis nagradne križanke

Objavljamo tretjo — zadnjo nagradno križanko belokranjske trikotazne industrije »Beti« iz Metlike. Rešitve pošljite do 6. 8. 1973. Imena nagrajencev knjižnih nagrad bomo objavili v 32. številki, ki

izide 9. 8. 1973. Knjižne nagrade so: »Veliki petek«, »Jezdec brez konja« in »Rdeči signali«.

Želimo vam veliko zabave in sreče!

Uredništvo in uprava

Nagrade vstaje

Pred praznikom Dneva vstaje je bila v klubu poslancev slovesnost, na kateri je predsednik Republiškega odbora ZZB NOV Janko Rudolf podelil nagrade vstaje slovenskega naroda ustvarjalcem najboljših del na temo revolucije. Nagrade so prejeli:

Ivan Ferlež za knjigo »Druga grupa odredov in štajerski partizani 1941 do 1942«. Gre za celovit oris bojne dejavnosti prve večje slovenske vojaške enote, ki je imela nalogo uresničiti enakomernost razvoja osvobodilnega boja na vsem slovenskem ozemlju. Delo vsebuje nastajanje in dejavnost enot na Dolenjskem in Štajerskem, iz katerih je postopne zrasla 1. slovenska partizanska brigada, ki je kmalu kot 2. grupa odredov krenila v pohod prek Gorenjske na Štajersko.

Ivan Ferlež

Knjiga s svojo tematiko na neposreden in doživljen način sega v obdobje vstaje v »ljublanski pokrajini«, dobo najhujše okupacije in najtršega boja na ozemlju, ki so ga zasedli Nemci. S svojo jasno razčlenitvijo okoliščin, razvoja, vzrokov in posledic ter medsebojne povezanosti bojnih naporov in uspehov osvobodilnega gibanja na terenu je ta knjiga soliden, realističen, dokumentiran in poglobljen prispevek k osvetljevanju zgodnje dobe osvobodilnega boja na Slovenskem. To delo predstavlja zato pomembno izpopolnitev »Knjižnice NOV in POS«.

Dr. Aleksander Gala-Peter

Dr. Aleksander Gala-Peter za knjigo »Partizanski zdravnik«. Po svoji partizanski življenjski poti je prav Gala gotovo osebnost, ki je poklicana, da poda vsaj tisto podobo izrednega deleža slovenskega zdravstva v osvobodilnem boju, ki jo je sam doživel. Tako so nastali njegovi zapiski, v katerih je spomin dopolnil s pričevanji svojih nekdanih ranjencev in bolnikov.

V Galovem delu je obilo dragocenih podatkov o partizanski saniteti in njenem razvoju v težkih razmerah partizanskega bojevanja. V knjigi je tudi mnogo dragocenih podatkov o partizanskih enotah, kot jih je spremljal dr. Peter. Najmočnejše pa prihaja v tem delu do izraza tisto globoko prepričanje o končni zmagi, pa čeprav so bile trenutne situacije včasih brezizgledne. In delo je polno prepričljivega prikazovanja vrednot tistega časa, ki je moralo še toliko bolj plemeniti partizanskega zdravnika in sanitetno osebje, da je lahko vzdržalo. To je knjiga o požrtvovalnosti, domselnosti in zaupanju in je veran dokument časa, ki ga obravnava. Posamezna poglavja iz knjige, kot na primer opis tragedija na Ogancih, pa naravnost kli-

čejo po literarni obdelavi teh edinstvenih dogajanj.

Galova knjiga predstavlja zato pomemben prispevek orisu našega osvobodilnega boja.

Vladimir Laković, ki je svoje dosedanje umetniško ustvarjanje v veliki meri posvetil obravnavi koncentracijskih taborišč, je s sliko »Pohorski bataljon« z izvirnim likovnim izrazom upodobil svoj odnos do partizanskega boja. Čeprav ostaja Laković pri svojem uveljavljenem realističnem likovnem izražanju, je njegovo umetniško ustvarjanje predvsem v oblikovanju odnosa do določenega dogajanja. Ni stremel za tem, da bi realistično upodobil pohorsko tragedijo, po-bite borce, razcefrana trupla, razrušene zemljanke in okleščen gozd, kot nam ostaja dokumentirano s fotografij, am-

Vladimir Laković

pak je skušal upodobiti predvsem odmev tega boja, odmev, ki je bil mogočen. Zato je Lakovićev odnos do pohorske tragedije predvsem odnos do dejanja plemenitosti, žrtvovanja in s tem lepote, kar ostaja kot simbol za prihodnost, kot legenda. Kar v ta okvir ne sodi, je odmišljeno. Kot tako pa je Lakovićeva platno novina v naših splošnih likovnih iskanjih in v Lakovićevem osebnem umetniškem razvoju.

Saša Vuga. Preko etra je bilo javnosti predstavljeno literarno delo Saše Vuge »Steza do polnoči«, ki je bilo označeno kot radijska igra. Ne glede na najprimernejšo oznako take literarne zvrsti je to delo posebna kvaliteta, kjer je avtorju uspelo povezati zlahtne prvine besedne umetnosti z najgloblji človeški mi vprašanji, z vso moralno ostrino, na kateri se človeški odnosi lahko srečujejo le v vojnem času. Ta čas pa je zapustil brazgotine, ki segajo v našo današnjost.

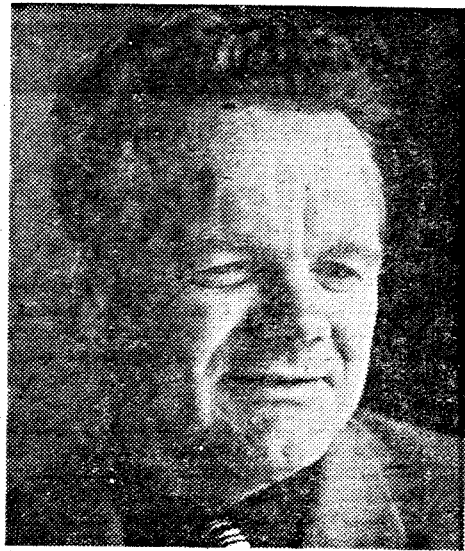
Avtorju je uspelo v ritmizirani, gladko tekoči umetniški besedi tudi samo snov tako kompozicijsko razporediti, da stik s poslušalcem niti za hip ne popusti, čeprav je delo za radijsko igro dokaj dolgo. K uspehi slušni učinkovitosti pa so znatno pripomogle tudi govorne kreacije igralcev.

Vugova »Steza do polnoči« sodi prav gotovo v vrsto najlepših spomenikov sodobne slovenske besedne umetnosti, posvečenih našemu človeku v NOB.

Ivo Zorman v svojem romanu »Draga moja Iza« obravnava čas in čustva med vojno in takoj po njej ter jih retrospektivno vpleta v sedanost. Izredno slikovito in s preprosto jasno rišo podoba ljudi in njihove miselnosti v malotržni sredini, nakazuje usode, a jih ne doreče, in pušča dokaj prosto pot bralčevim mislim. Reprospektivno prikazovanje, ki je postalo že skoraj značilno za Zormanova dela, s svojo primerjavo načena probleme staranja, odmiranja, odtujevanja. Zorman je dovršen v dialogih in v njih v preprostih besedah podaja globoke resnice.

Zormanov literarni stil je lahкотen in bralca hitro pritegne. Njegova pripoved je prepričljiva, privlačuje, čeprav je brez posebnih dramatičnih zapletov. Prav enostavnost pripovedovanja je vrednota, ki omogoča Zormanovemu romanu, da se uvršča med izredno brana slovenska literarna dela.

Obrazložitev nagrad je podal predsednik žirije Sergej Vošnjak. Dejal je, da smo z boro v preteklem letu lahko kar zadovoljni, vsaj na nekaterih področjih, predvsem pri zgodovini, memoarih in leposlovju. Tematika revolucije pa je naša premalo odmeva na področju glasbe, filma in likovne umetnosti.

Ivo Zorman

Saša Vuga

ČETRTKOVI RAZGLEDI: »MUSSOLINI«

Vse tiste, ki spremljajo v »Delu« podlistek o življenju in usodi fašističnega diktatorja Benita Mussolinija, bo gotovo zanimal dokumentarec na sporedu TV 26. 7. ob 20.40. Vredno si ga je ogledati, saj smo prav mi Slovenci še posebno doživljali grozote korumpiranega režima, ki se je vsiljeval italijanskemu narodu, zaradi rapalske pogodbe pa so ga že pred vsemi spoznali naši rojaki na Primorskem v Istri in na Tržaškem. Med vojno smo pod krinko pri-našalcev »dvatisočletne kulture« spoznavali verne oprede nacizma, s katerim so skupaj zgrmili v prepad.

Film je izdelala angleška TV, ki si je s solidnostjo pridobila določen sloves. Film je opremljen z uvodnim komentarjem.

»TA NAROD BO ŽIVEL«

Na UHF kanalu Krvavec boste 27. 7. ob 21.40 lahko videli hrvaški film, s katerim je osvobodena Hrvatska začela svojo filmsko proizvodnjo. Tematika iz boja hrvaškega naroda v NOV je posebno zanimiva zato, ker se bomo seznanili z delom, ki ga je navdihnil osvobodilni boj in ima zato še vso svežost neposrednega pričevanja.

ne zamudite

MIKIS THEODORAKIS

Oddaja, ki je nastala letos po koncertu v Portorožu, nam prikaže velikega borca za svobodo grškega naroda in velikega glasbenika, ki je tudi naš dober znanec, saj je med ostalim napisal glasbo za »veliko filmsko fresko o našem boju za svobodo«, za film »Sutjeska« (in zanjo že prejel pohvale). Veliki glasbenik in človek se je pogovarjal s Sandijem Colnikom in povedal tehtne misli o umetnosti, boju za lepši jutrišnji dan. Naj podamo odlomek

...Treba je rešiti vsa gmočna vprašanja in ustvariti človeku novo družbo,

novo omiko, novo civilizacijo, ki bo imela veliko srca...

Oddaja bo na sporedu TV 28. 7. ob 20.30.

KAJ HOČEMO — OB USTAVNIH IN KONGRESNIH RAZPRAVAH

Italijanska in madžarska narodnost in njuni pripadniki imajo v naših ustavnih določilih seveda tudi svoje mesto. Poleg obravnavanih svoboščin in dolžnosti bo oddaja, ki bo na sporedu TV 31. 7. od 20.30, obravnavala problematiko dvojezične vzgoje in izobraževanja, obveščanja, kulturno prosvetnih stikov z matičnim narodom. Oddaja zajema celotni prikaz njihovega življenja.

JANEZ MENART IN MIHA KLINAR

V radijskem programu bo 26. 7. ob 21.00 na prvem programu oddaja Janeza Menarta »Krvava rihla« v okviru precej poslušanih »Literarnih večerov«.

Naslednji dan ob 23.05, tudi na prvem programu, pa bomo v okviru »Literarne nokturna« lahko poslušali pesmi Mihe Klinarja, avtorja pretresljive umetnine »Na mrtvi straži«.

»OROŽJE IN BOJNA OPREMA«

V Narodnem muzeju v Ljubljani, Trg herojev 1, si lahko ogledate zanimivo razstavo orožja in bojne opreme. Odprta je vsak dan od 9—13 (razen ponedeljka), v sredo in petek pa še od 16—19.

BORIS KIDRIČ: ZBRANO DELO IV

»Cankarjeva založba« pripravlja četrti del »Zbranega dela« revolucionarja, politika in misleca Borisa Kidriča, v katerem bodo objavljeni njegovi govori in članki. Za dvoletnico njegove prerane smrti bodo po programu nastopili okrog štirideset Kidričevih besedil, nastalih med leti 1949 pa do konca 1952. Če pogledamo ta dva mejnika, nam je takoj jasno, da gre za izredno zanimivo obdobje, ki zajema tudi resolucijo informbiroja in ko smo v ekonomskem in političnem pogledu napeli vse sile, da bi zgradili svojo pot v socializem.

CVETJE NA SUTJESKI

»Se nekaj bi rekel. Ko sem bil med boji na Sutjeski v bližini vrhovnega štaba, sem v bližini opazil kakih štirideset deklic in dečkov. Trgali so cvetje in — ga jedli... Žal mi je, da ta dogodek ni našel svojega mesta v filmu Stipe Delića.« je na vprašanje novinarjev, kaj misli o »Sutjeski«, med drugim povedal narodni heroj Ilija Babić.

beležke

»CHE JE ŽIV«

V založbi Doma mladine iz Svetozareva je pred kratkim izšla knjiga »Che je živ«, ki jo je napisal devetnajstletni Miodrag Aleksić. To je prva knjiga o Che Guevari, ki je bila napisana v Jugoslaviji. Miodrag Aleksić je zbral podatke o Che Guevari in kubanski revoluciji iz mnogih časopisov, revij in knjig. Obiskal je tudi kubansko poslanstvo, kjer je dobil nekaj novih podatkov o dekletu, ki je izdalo Che Guevaro, in tudi vrsto še neobjavljenih fotografij.

glasilo slovenske mladinske brigade št. 1 AVNOJ-73

Posnetek naslovne strani prve številke glasila slovenske mladinske brigade AVNOJ — 73, ki so jo mladci »avnojci« s pozdravi poslali tudi našemu uredništvu.

SOVJETSE LADJE V SEVERNOVIETNAMSKIH LUKAH

V ameriških vojaških krogih menijo, da so v času odkar so Američani nehali odstranjevati mine v severnovietnamskih vodah, sovjetske ladje iztovorile v severnovietnamskih lukah več kot 150.000 ton raznega tovara. Kapitani sovjetskih ladij so potemtakem prepričani, da so bile mine, ki so jih lanskega decembra raztrosila ameriška mornariška letala, deaktivirane že tedaj, ko so ameriški funkcionarji obljubljali, da bodo mine odstranili.

Vse kaže, da bo neka posebna ameriška mornariška enota že v kratkem spet začela odstranjevati mine pred Hajfongom in drugimi severnovietnamskimi lukami. Enota, ki ima osemnajst ladij, se je namreč že zbrala v nekem filipinskem zalivu.

zanimivosti

FRANCOSKE JEDRSKE RAKETE

Francozi si trmoglavu prizadevajo, da bi se uvrstili med največje jedrske sile na svetu. To dokazujejo njihovi jedrski poskusi na Tihem oceanu, ki se jim nočejo odpovedati kjub ostrim ugotovitvam svetovne javnosti.

Kar zadeva kopenske jedrske rakete, je znano, da imajo Francozi na Albionski planoti v pokrajini Haute-Provence dve enoti s skupno 18 raketami S2, sedaj pa ju bodo okrepili še s tretjo enoto, ki vsebuje devet raket. Ti izstrelki imajo jedrsko bojno glavo z močjo 150 kiloton vsaka, njihov dolet pa je približno 3000 km.

Preučuje novi tip, S3, ki bo opremljen s termonuklearno bojno glavo. Novo raketo bodo najprej preskusili na Tihem oceanu, za operativno uporabo pa bo pripravljeno približno čez tri leta.

obrambna vzgoja in ljudska zaščita

V DRŽAVAH PAKTA NATO

Vojakov naj ne mori žeja...

V deželah, ki so vključene v severnoatlantski vojaški pakt, imajo armade med formalnimi sredstvi za terensko preskrbo z vodo tudi naprave in agregate za odkrivanje in črpanje vode, za njeno čiščenje, hranjenje in prevoz.

Armada ZDA ima posebno pripravo za vrtanje oziroma kopanje vodnjakov, ki je montirana na petonsko vozilo, zmožno, da vozi tudi po najtežjem zemljišču. Z napravo lahko izkopljejo poševne jaskše, kar je še posebej primerno za hribovita območja. Pogon je hidravlični. Za vrtanje globokim jam, od 250 do 300 metrov, pa v vojskah držav NATO pakta uporabljajo kar stroje in naprave, ki so drugače namenjeni za civilne potrebe.

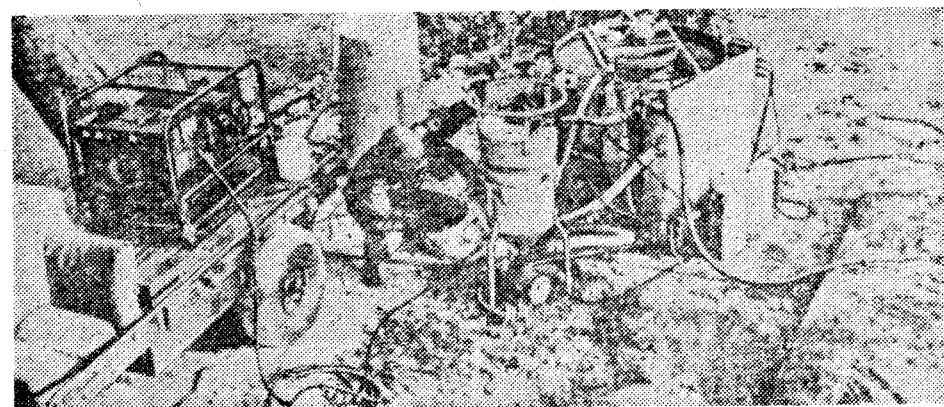
Kot vojaška sredstva za čiščenje vode uporabljajo prenosne filtre ali filtre, ki jih lahko vojak nosijo na hrbtu, ter premične naprave za čiščenje vode. Prenosni filtri so namenjeni za posamično rabo in za čiščenje vode iz odprtih površinskih virov, ne da bi jo dekontaminirali. Ameriška armada pa uporablja filtre, ki so jih izdelali ob upoštevanju izkušenj iz vietnamske vojne. Te naprave so sestavljene iz dveh filtrirnih elementov — primarnega in sekundarnega, iz cevi ter standardnega vodnega rezervoarja s prostornino od 0,9 do 1,8 litra. Eno od cevi spuste v vodo, skozi drugo pa z usti srkajo vodo, ki nato teče čez filtrirne elemente, se pri tem čisti in zatem zbira v rezervoarju.

Manjši filter, ki ga nosijo vojak ameriške armade na hrbtu — seveda ne vsi, temveč le za to določeni, je namenjen za oskrbovanje manjše vojaške enote z vodo. V okvir te naprave so vgrajeni diafragmična črpalka, sesalno in potisno tesnilo ter papirnati filtrirni element. Črpalka deluje na ročni pogon. Filter vodo čisti in jo tudi delno dekontaminira. Po filtriranju se radioaktivnost vode, ki vsebuje produkte jedrske fije, katerih polčas razpadanja traja približno mesec dni, zmanjša za 83 odstotkov. Če takšno vodo prej spuste še skozi glina-

sti filter, se njena radioaktivnost zmanjša še za 10 odstotkov.

Nemški Bundeswehr ima v svoji opremi za oskrbovanje večjih enot z vodo lahko prenosno napravo za čiščenje vode, katere zmogljivost je 200 litrov na uro. Naprava ima tri filtre, pripravo za avtomatično doziranje kemičnih reagensov, mehke rezervoar za vodo in dve črpalke. Prvi filter je napolnjen s peskom in odstranjuje trdne delce iz poprej klorirane vode. V drugem filtru, ki vsebuje aktivno oglje, se voda čisti in v njem se tudi zmanjša količina klor. Nato pride ta voda na filter, ki spreminja ione, v njem se voda dekontaminira in mehča. Črpalke poganja elektromotor. V omenjenem kompletu naprave je poleg tega še vodna črpalka, ki jo uporabijo pri čiščenju vode, ki je le malo onesnažena.

Ameriška armada uporablja kar nekaj vrst naprav za čiščenje vode. Aeromobilne enote pa imajo še lažjo napravo, ki jo je seveda moč prevažati po zraku. Z njo čisti vodo, ki je poleg tega, da vsebuje mehnično nesnago, kontaminirana tudi z radioaktivnimi delci. Njena zmogljivost je 1500 litrov na uro, prevažajo pa jo lahko tudi z lahkim transporterjem M-274.

Lahka terenska naprava za čiščenje vode, kakršno uporablja nemška armada.

NADGE – čuvar zahodnega neba

Na začetku letošnjega leta je bil končno uveden v operativno uporabo novi integrirani sistem protiletalske obrambe dežel pakta NATO, ki so ga imenovali NADGE — Nato Air Defence Environment.

Graditev tega sistema je trajala celih šest let, tako da glede na hiter razvoj tehnologije in razmeroma dolg rok gradnje nekateri krogi v NATO poudarjajo, da je v določenem pogledu ta sistem že zastarel, če ga primerjajo s sedanjimi dosežki na področju avtomatizacije in elektronike.

Sistem protiletalske obrambe NADGE predstavlja v bistvu integrirani polavtomatski sistem protiletalske obrambe dežel NATO, ki že na veliko razdaljo odkrije cilje v zraku, jih identificira ter proti njim usmeri sredstva protiletalske obrambe, ki jih imajo v svoji sestavi ustrezne bojne enote.

Osnova sistema NADGE je okoli 80 radarskih postaj, ki so razmestene na razdalji okoli 5.000 km od Norveške, prek Danske, Nizozemske, Belgije, ZRN, Francije, Italije, Grčije in Turčije. Poleg tega je v tem sistemu mreža satelitskih komunikacij, podzemnih operativnih centrov in približno 200 drugih objektov, v katerih je razna elektronska oprema.

Sistem PLO NADGE je hkrati prvi skupni projekt dežel članic NATO. Izgradnja

sistega je veljala vsega skupaj okoli 330 milijonov ameriških dolarjev, pri tem pa so sodelovale vse članice NATO razen Islandije. Kajpak so morale največje finančno breme nositi ZDA, saj so plačale 32 % vseh stroškov, sledi jim ZRN z okoli 20 %, Velika Britanija in Francija s približno 12 %, Italija, Kanada in Belgija s po 5 %, Nizozemska in Danska s 3 %, Norveška z 2 %, Turčija z 1 %, Grčija z 0,65 %, Portugalska z 0,27 % in Luksemburg z 0,17 %.

Tudi Francija je torej, čeprav uradno ni članica pakta NATO, sodelovala pri izgradnji tega sistema PLO, to pa zato, ker menijo, da francoski radarski sistem ni sposoben pravčasno dati alarma, predvsem če bi šlo za napad z vzhodne strani, in je bila Francija pač prisiljena, da se opre na sistem NADGE. Kljub temu pa je treba poudariti, da so Francozi še vnaprej obdržali popolno neodvisnost, kar zadeva uporabo svojih bojnih sredstev PLO, in so odklonili kakršenkoli vpliv NATO.

V sistemu NADGE so za odkrivanje ciljev v zraku določeni opazovalni radarji z velikim dosegom. Radarski podatki se v obliki digitalnih (številčnih) signalov avtomatično prenašajo v operativni center, v katerem s pomočjo računalnikov opravijo selekcijo prejetih podatkov, potem pa že avtomatsko identificirajo cilje.

Tako prediščeni podatki pridejo zatem na situacijsko ploščo. Če gre za sovražno letalo, za to določeni oficir alarmira določene sektorje v smeri, v kateri leti letalo, medtem ko drug organ s pomočjo elektronskega računalnika določi najustreznejše bojno sredstvo za napad na sovražno letalo.

Če je na primer sprejeta odločitev, da je treba uporabiti rakete »zemlja-zraka«, oficir za izbiro sistema orožja seznani s ciljem raketnega oficirja, ki ustrezni raketni enoti takoj ukaže, naj cilj uniči.

V primeru, da se pa odločijo za akcijo z lovci — prestrezniki, cilj »izroče v nadaljnji postopek« oficirju za lovsko letalstvo, ki ukaže, naj vzleti lovec — prestreznik. Po vzletu se oficir za usmerjanje lovskih letal poveže s pilotom in mu da določene elemente — smer, hitrost, višino leta, nato pa je z njim v stiku, dokler lovec ne ujame cilj na zaslonu svojega radarja, oziroma ga zagleda vizualno. Prvotno je bilo določeno, da bodo lovce — prestreznike usmerjali z ustreznimi podatki kar računalniki, vendar je kasneje ta zamisel od-

padla, ker je bila dosti predraga. Lovce torej usmerjajo s pomočjo radio-telefonskih naprav, oficir za usmerjanje pa seveda dobi potrebne podatke od računalnika.

Povedati je treba, da v sistemu NADGE odkrivanje, prenos radarskih podatkov in identifikacija cilja potekajo avtomatično, medtem ko objavijo alarm in uporabijo bojna sredstva za protiakcijo na polavtomatski način, se pravi s pomočjo ljudi.

Ves sistem PLO NADGE je zamišljen tako, da deluje kot integrirana celota na evropskem bojišču. Glavni operativni center tega sistema je v ZR Nemčiji in vanj se stekajo vsi podatki o situaciji v zraku nad Evropo.

Končno poveljevanje, se pravi uporaba bojnih sredstev, je decentralizirano in poteka regionalno, po sektorjih — conah PLO. Povezava med posameznimi sektorskimi operativnimi centri je taka, da zagotavlja učinkovito sodelovanje v akcijah tako v notranjosti kot tudi v vse smeri. Koliko prednosti ima tak integrirani sistem je razvidno iz naslednjega primera: danski opazovalni radar odkrije cilj v zraku in podatke pošlje sektorskemu operativnemu centru, ki je na ozemlju ZR Nemčije. Nemški sektorski operativni center lahko takoj zatem ukaže ameriški lovcu, da cilj prestreže.

Kot poudarjajo, je sistem PLO NADGE projektiran tako, da je namenjen samo za boj proti letalom, ki lete s hitrostjo pod tremi mahi. To pomeni, da se ne more boriti proti balističnim in drugim izstrelkom, kot so sicer zahtevali nekateri krogi v NATO. Spomniti se je treba, da so načrte za sistem izdelali že pred devetimi leti, ko je bila elektronika še na dosti nižji razvojni stopnji. Po drugi strani pa večina držav NATO ne bi nikoli mogla sodelovati pri razvoju sistema PLO za boj proti balističnim raketam, ker bi to zanje pomenilo preveliko finančno obremenitev, ki je gospodarstvo ne bi preneslo.

Po objavljenih podatkih so si konstruktorji zelo prizadevali, da bi elektronske naprave, instalacije in ljudi ob njih zavarovali pred napadi iz zraka. Zaradi tega so vsi radarji, naprave za zvezo, računalniki, generatorji za tok, klimatizatorji in vsa druga elektronska oprema skriti v podzemne objekte, le antene radarjev in sredstev za zvezo so na površini zemlje in predstavljajo najbolj občutljive del siste-

ma NADGE tako ob jedrskih kot ob klasičnih napadih.

Večji del sistema NADGE v srednji in severni Evropi je že v operativni uporabi, medtem ko na ozemlju Italije, Grčije in Turčije dela še zaključujejo in oprevljajo zadnje analize.

Uvedba sistema NADGE bo koristila tudi pri reševanju problemov okoli kontrole letalskega prometa v Evropi, saj bo sistem povezan tudi z evropsko civilno organizacijo za nadzorovanje letalskega prometa. V sistemu NADGE bo v celoti zaposlenih 6.500 ljudi, od tega 2.300 operaterjev, programerjev, inženirjev in tehnikov za ravnanje z napravami in njih vzdrževanje.

(PO ČLANKU POLKOVNIKA MILOŠA SINOBADA — OBJAVLJENEM V GLASNIKU RV I PVO)

KITAJSKE JEDRSKE RAKETE

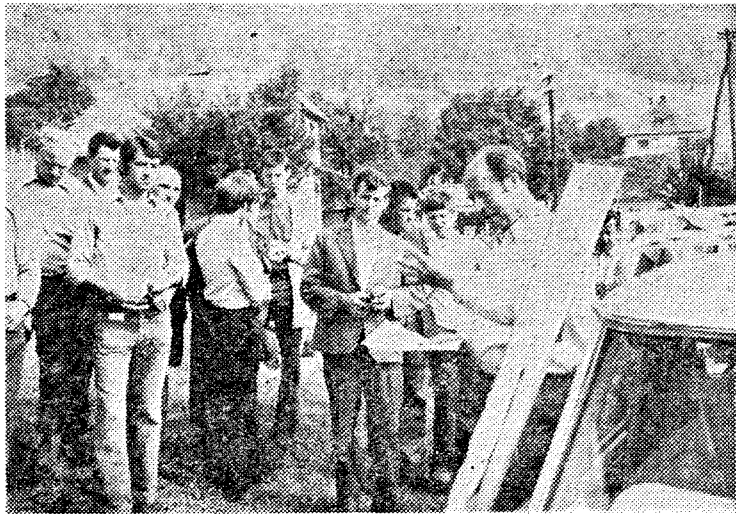
Ameriški časopis U. S. NEWS AND WORLD REPORT piše, da imajo kitajske jedrske rakete že tolikšen dolet, da lahko porušijo Tokio, sovjetske industrijske objekte vzdolž Urala ali pa da z zemeljske površine zbrisejo indonezijsko prestolnico Džakarto. Po teh podatkih naj bi Kitajci že v dveh ali treh letih imeli rakete, da bi v svojih bojnih glavah nosile po tri megatone razstreliva, letele pa bi približno 13.000 kilometrov daleč. Ob tolikšnem doletu pa bi »praktično lahko dosegle vse glavne cilje tudi v Združenih državah Amerike«.

Sedanje kitajske rakete še nimajo tolikšnega doleta, »le« 5.000 kilometrov. Menijo, da bo Kitajska že v najkrajšem času dobila tudi rakete, ki bodo letele do 7.000 kilometrov daleč in ogrožale cilje v vsej vzhodni Evropi. Do konca tega desetletja pa naj bi Kitajska imela tudi že kakih 10–30 pravih medcelinskih raket poleg sedanjih 25–30 raket s srednjim doletom (4000 kilometrov) in 30–50 raket z manjšim doletom (2000 kilometrov).

Izpit pod milim nebom

Junija je imela ZRVS iz Straže pri Novem mestu izpite, in to iz specialne vojne, topografije, zavarovanja objektov in streljanja z vojaško puško. Na zbornem mestu v Straži se je zbralo 110 rezervnih vojaških starešin, ki jim je rezervni podpolkovnik Jure Dragovič v kratkem razložil pomen akcije in teme, iz katerih bodo opravljali izpite. Na to so jih razdelili v skupine po pet članov ter so se v presledku deset minut podali reševati naloge po azimutu. Prva kontrolna točka je bila oddaljena od zbornega mesta po azimutu okoli 800 m. Prva skupina je prišla na cilj v dobrih 10 minutah. Tu so jim takoj razdelili vprašanja iz specialne vojne. Rezervna oficirja Janez Kržan in Jože Lukan sta pregledala naloge, ter jih tudi takoj ocenila, skupinam pa dala napotke za nadaljevanje naloge. Na drugem delovnem mestu sta udeležence pričakala rez. oficirja Franci Horvat in Jože Tomšič, ki sta bila v izpitni komisiji za topografijo. Tretje delovno mesto je bilo oddaljeno od zbornega mesta okoli 6 km. Prva skupina je za to pot potrebovala eno uro in 10 minut hoje po precej težkem terenu. Tu so imeli izpite iz zavarovanja objektov. Tovariš Kregar je vsaki skupini dal nalogo, ki jo je morala rešiti. Kot zadnja naloga pa je bilo streljanje z vojaško puško.

Ves pohod so spremljali pod vodstvom tov. Jožeta Pirca tudi mladinci in mladinke iz Straže.

Jože Pirc jim je lepo razložil pomen celotne akcije.

Mihael Suštar

Solkanci najboljši in najslabši hkrati

V novogoriški občini so v zaključni fazi izpiti za rezervne vojaške starešine. Na izpitnih orientacijsko-taktičnih pohodih v Solkanu, Grgarju, Novi Gorici, Mirnu, Šempasu, Desklah, Kojskem,

Renčah, Šempetru in Kostanjevici na Krasu je sodelovalo od 10. maja do 15. junija nad 1150 rezervnih vojaških starešin.

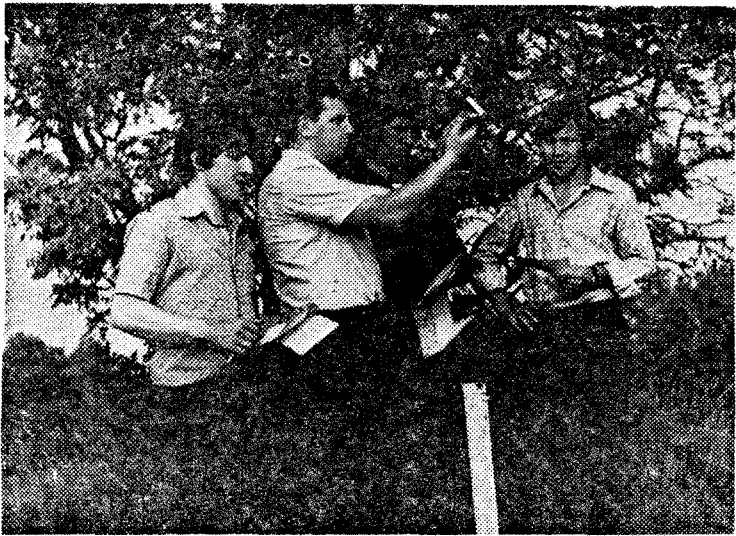
Sodelujoči so dosegli dokaj dobre uspehe in pokazali solidno raven znanja, razen petih iz solkanske organizacije rezervnih vojaških starešin, katerih znanje ni zadostovalo, da bi si s tem prihranili šest dni vojaških vaj. Zanje bodo organizirali popravne izpite.

Med posamezniki je bil najuspešnejši Pavle Mermolja iz Solkana, ki je dosegel 207 od 214 možnih točk.

Zanimivo je, da so prav iz solkanske organizacije rezervnih vojaških starešin tisti, ki so pokazali največ, pa tudi tisti, ki so pokazali najmanj znanja.

Na sliki: Aleksander Zavadlav vizira na stolp cerkve v Selih na Krasu in meri azimut s svojega stojišča. Zavadlav je eden najboljših starešin osnovne organizacije RVS Kostanjevica na Krasu.

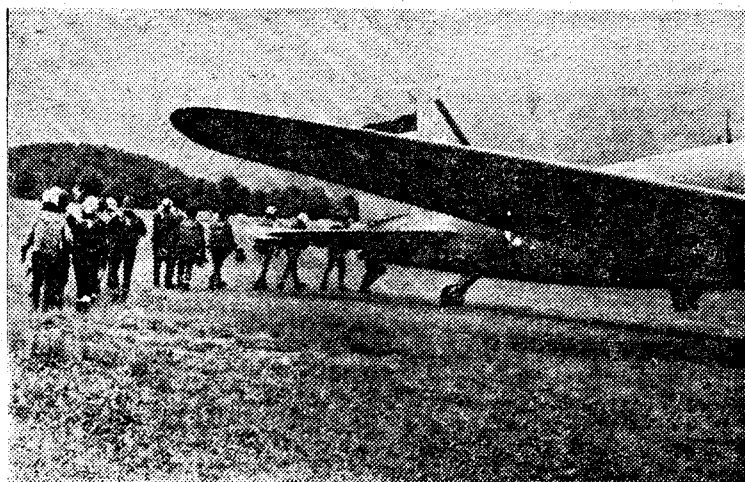
Mile Gojković

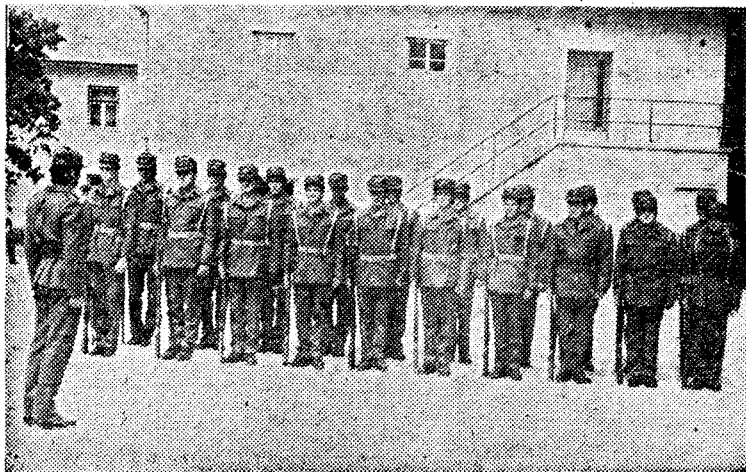
JLA pomaga mladim padalcem

Mladi padalci z Gorenjske, Dolenjske, s področja Maribora, Murske Sobote, Novega mesta in Ajdovščine so zadnje dni junija prizadevno trenirali na letališču Alpskega letalskega centra v Lescah. Pripravljali so se na republiško padalsko prvenstvo, ki bo julija v Ajdovščini. Da so mogli skakati s predpisanih višin, je za prevoz poskrbela letalska enota JLA. Na sliki vidimo, ko se mladi padalci pripravljajo za vstop v transportno letalo junksers na letališču v Lescah.

Branko Blenkuš

Tri partizanske salve partizanom

Vod pripadnikov jeseniško — bohinjskega partizanskega odreda, njegovi člani so doma na področju Bohinja. Slikali smo jih 4. julija, ko so sodelovali pri slovesnem odkritju spomenika 35 padlim partizanom in 14 prebivalcem tega področja, ki so umrli zaradi fašističnega preganjanja. Vod, ki ga vidimo na sliki, je ob odkrivanju spomenika izstrelil tri častne salve.

Branko Blenkuš

RAPORT VELJKU VLAHOVIČU

Na proslavi dneva borca v Ilirski Bistrici je bil poleg drugih visokih gostov in borcev 3. prekomorske udarne brigade tudi član predsedstva Zveze komunistov Jugoslavije Veljko Vlahović. Pred začetkom proslave v parku tretje prekomorske udarne brigade je tovarišu Vlahoviću raportiral generalmajor Šime (na sliki), potem pa je tovariš Vlahović odkril spomenik padlim borcem.

PO POTEH PREKOMORCEV

Za praznik 4. julij ter praznik 3. prekomorske udarne brigade je bila Ilirska Bistrica gostitelj nekaj tisoč gostov, med njimi nekaj sto mladincev iz Slovenije, Istre, Reke in Pulja. Za mladino se je dan borca začel že dan pred tem, ko je krenila po partizanskih poteh 3. prekomorske udarne brigade (na sliki) prek Zabiča do Novokračana, kjer so 4. julija navsezgodaj izvedli nad Ilirsko Bistrico kratko vajo.

PARTIZANSKI POHOD

Za občinski praznik Ilirske Bistrice so ljubljanski taborniki, taborniki Ilirske Bistrice, planinci in pripadniki garnizije iz Ilirske Bistrice odšli na partizanski pohod od Ilirske Bistrice prek Podgraje do Zabiča. Obiskali so spomenike padlim borcem v teh krajih. Pohod je organiziral odred Snežniških ruševcev; ta pohod je bil prvi in bo postal tradicionalen.

PETAR NIKOLIČ

JESENICE

ŠTEVILNE PRIREDITVE OB OBČINSKEM PRAZNIKU

Jesenjska občina ima svoj praznik 1. avgusta. V proslavo občinskega praznika so pripravili bogat spored raznih prireditev. Dne 27. t. m. bodo v avli občinske skupščine odprli kolektivno razstavo del upodabljalnih umetnikov, združenih v sekcijo »Doliki« DPD Svobode »Tone Cufar«. Naslednji dan, 28. t. m., bo slavnostna seja občinske skupščine. Na nji bodo podelili petim posameznikom in organizacijam ter društvom Cufarjeve plakete v priznanje za uspešno delo na kulturnem področju; petim pa bodo podelili Gregorčičeve plakete za izredno prizadevanje na področju telesne vzgoje. Dve uri pozneje bodo ob spomeniku NOB pri železniški postaji odprli zgodovinsko dokumentarno razstavo o razvoju Jesenic. Dne 31. julija ob 17. uri bodo v prostorih sportnega društva Jesenice podelili priznanja smučarskim delavcem in tekmovalcem.

Praznovanje občinskega praznika bo združeno s proslavo 80-letnice prostovoljnega gasilskega društva Jesenice — mesto. Ob tej priložnosti bodo slovesno izročili namenu novo motorno brizgalno in gasilski avtomobil. Gasilci bodo priredili vajo, na kateri bodo sodelovali tudi člani drugih gasilskih društev v jeseniški občini.

V proslavo občinskega praznika bodo v vseh večjih krajih po občini številne kulturne in športne prireditve.

BRANKO BLENKUS

RAVNE NA KOROŠKEM

SKRB ZA STROKOVNO VZGOJO ČLANOV ZRVS

Na zadnji seji občinskega odbora ZRVS na Ravnah so pregledali dejavnost združenj, udeležbo članstva na strokovnih predavanjih in zadnjem taktično orientacijskem pohodu. Ugotovili so, da je bila udeležba pri dveh združenjih nad 80-odstotna, pri vseh združenjih pa povprečno 75-odstotna. Predavanj se je udeležilo 561 članov. Najboljšo udeležbo na taktično orientacijskem pohodu je imelo združenje Ravne I. (nad 82 odstotkov). — Sklenili so, da bodo ponovili predavanja in pohod za vse člane, ki so izostali iz kakršnihkoli razlogov. Pripravili bodo tudi občinski taktično orientacijski pohod in nato poslali na republiško tekmovanje najboljše člane. — Med vajami teritorialnih enot vseljidske obrambe bodo imeli člani ZRVS strelske vaje in seznanili se bodo z najnovejšim orožjem. — Nadalje so sklenili, da bodo do konca septembra v večjih temeljnih organizacijah združenega dela in v nekaterih krajih ustanovili aktivne ZRVS.

ZBOR ŽELEZARJEV — BORCEV NA POKLJUKI

Na zboru aktivna ZB NOV železarne na Ravnah že lani 4. julija je Gregor Klančnik, generalni direktor združenih slovenskih železarn, predlagal, naj bi se borci železarji vseh treh slovenskih železarn srečevali in seznanjali ter skupaj obiskovali kraje, znane iz NOB. Vsako leto bi naj pripravila izlet druga delovna skupnost izmed treh železarn. Letos bi naj bil prvi zbor borcev — železarjev 8. septembra na Pokljuki. Priredili ga bodo jeseniški železarji.

F. SREBOTNIK

GORENJA VAS

PARTIZANSKO SREČANJE NA ŽIROVSKEM VRHU

Dne 29. t. m. bomo na Zirovskem vrhu, na Javorču, z žalno slovesnostjo počastili spomin žrtv iz narodnoosvobodilne vojne. Po slovesnosti bo na Javorču tradicionalno partizansko srečanje borcev, ki so se bojevali na širšem območju Zirovskega vrha.

Ta prireditev sodi v okvir velikih letošnjih proslav tisočletnice Skofje Loke in bo hkrati ob tridesetletnici znane tridnevne zirovske ofenzive.

Prireditelji vabijo na prireditev prav vse borce, ki so se kdaj zadrževali na območju Zirovskega vrha, zlasti pa tiste, ki so preživeli omenjeno ofenzivo in se prebili iz nemškega obroča. Posebno vabilo velja borcem, ki so bili nad tisto ofenzivo ujeti. Prav tako bi se naj srečanja udeležili svojci padlih borcev. Avtobusni prevoz udeležencev je zagotovljen v vse smeri.

LEŠE NAD PREVALJAMI

PROSLAVA KRAJEVNEGA PRAZNIKA

Prebivalci Leš, kraja nad Prevaljami, že vrsto let skupaj slavijo praznik vstaje slovenskega ljudstva in krajevni praznik. 22. julija, leta 1944, je namreč skupina partizanov, ki je minirala daljnovid Velenje-Mežica, ki je bil izredno pomemben zaradi nemotenega delovanja tamkajšnjega rudnika, padla v okupatorsko zasedo.

Pred spomenikom na Lešah je bila zadnja nedelja slovesnost, na kateri sta nastopila godba na pihala s Prevalj in moški pevski zbor Društva upokojencev Prevalje. Na zborovanju je govoril tajnik občinskega odbora ZZB NOV Ravne na Koroškem Rajko Jelenko, ki je posebej poudaril, da revolucija še ni končana in da stojijo borci iz Mežiške doline v prvih vrstah tistih, ki nadaljujejo z oblikovanjem naše samoupravne socialistične skupnosti in novih odnosov v naši družbi.

Delegaciji borcev pa sta položili venec k spomeniku na Lešah in na grob borcev na osrednjem pokopališču Barbara na Prevaljah.

—M—

TURIŠKA VAS PRI SLOVENJ GRADCU

SPOMINSKA PLOŠČA NA ČAKIJEVI ROJSTNI HIŠI

Osrednja slovesnost v počastitev praznika vstaje slovenskega naroda, 22. julija, je bila letos na območju občine Slovenj Gradec v Turiški vasi. Pripravila sta jo občinski odbor ZZB NOV Slovenj Gradec in Strelska družina Caki iz Smartnega.

Na domačiji pri Mikelnu, kjer je bil rojen član Okrožnega odbora Osvobodilne fronte za šaleško, mislinjsko in dravogradsko okrožje, Stefan Goršek-Caki, je odkril Tone Uirih-Kristl spominsko ploščo. O luku partizana Čakija, ki je padel 2.2.1945 v Otiškem vrhu pri Dravogradu pa je spregovoril soborec Ferdo Fišer-Milojko.

Slovesnost ob odkritju spominske plošče na Čakijevi rojstni hiši v Turiški vasi so lepo dopolnili godbeniki iz Mislinje, pevci in recitatorji. Tekmovali pa so tudi strelci iz Mislinjske doline.

—M—

ŠENTJANŽ PRI DRAVOGRADU

SLOVESNO PROSLAVLJEN KRAJEVNI PRAZNIK

V soboto in nedeljo, 14. in 15. julija, so slavili prebivalci z območja krajevnega združenja Šentjanž v občini Dravograd svoj krajevni praznik. Znova so obudili spomine na tisti usodni 11. julij 1944, ko so fašistični okupatorji in njihovi domači pomočniki odpeljali v koncentracijska taborišča številne prebivalce tega kraja, predvsem starše in sorodnike partizanov.

V domu Zveze borcev v Šentjanžu je bila osrednja prireditev, na kateri so nastopili tudi pevci, recitatorji in godbeniki. V Šentjanžu pa so imeli ob letošnjem krajevnem prazniku tudi že tradicionalno tekmovanje koscev, grabljic in gozdarjev itd.

Ob slavu so v Šentjanžu ugotavljali, da so dosegli tudi v njihovem kraju v zadnjem letu dnu pomemben napredek pri reševanju komunalnih problemov, s samopriskom pa so se odločili za zbiranje denarja za obnovo poslopja tamkajšnje osnovne šole. Na območju krajevnega združenja Šentjanž pri Dravogradu pa so v zadnjem letu dnu izročili svojemu namenu tudi več gospodarskih objektov, tako tovarno betonskih strešnih zidakov Gradbenega podjetja Dravograd, centralno skladišče lesa Gozdnega gospodarstva Slovenj Gradec in sodobno tovarno trislojnih ivernih plošč združenih investitorjev, kar vse bo nedvomno v prihodnje še pospešilo razvoj tega območja v občini Dravograd.

—M—

TREBNJE

TEKMOVANJE ZRVS

Občinski odbor Zveze rezervnih vojaških starešin Trebnje je v okviru svojega letošnjega delovnega programa priredil tudi predavanje o posebnem in psihološkem vojskovanju. Udeležba je bila zelo lepa (96 odst. članstva). Prav tako je bil uspešen taktično orientacijski pohod, ki ga je občinski odbor pripravil 26. maja. Udeležilo se ga je 97 odst. članov. Člani so pokazali zelo dobro vojaško in politično znanje, saj so bili negativno ocenjeni le štirje.

V proslavo dneva borca pa je bilo občinsko tekmovanje v taktično orientacijskem pohodu. Pravico do sodelovanja so imele najboljše ekipe krajevnih združenj

ZRVS. Cilj pohoda je bil na Medvedjeku, kjer je bila tudi osrednja občinska proslava dneva borca. Prvo mesto in s tem pravico do udeležbe na republiškem tekmovanju si je pridobila ekipa združenja ZRVS Trebnje pred ekipama Velikega Gabra in Velike Loke.

Istega dne sta občinska odbora ZZB NOV in ZRVS priredila tekmovanje v patrolnem orientacijskem pohodu. Udeležilo se ga je kar 22 ekip družbenopolitičnih organizacij in društev. Pokal občinskega odbora ZZB NOV je osvojila ekipa krajevnega združenja organizacije SZDL iz Dolenje Nemške vasi. — Po tekmovanjih je bila krajša kulturna prireditev in borci so se zbrali na tovariškem srečanju na Medvedjeku, znanem kraju iz NOB.

IZOLA

REPUBLIŠKO ŠPORTNO TEKMOVANJE INVALIDOV

Združenju borcev NOV Izola je bilo v priznanje, da je republiški odbor ZZB NOV izbral Izolo za končno republiško tekmovanje v balinanju invalidov športnikov. Tekmovanje je bilo 16. junija. Pri prireditvi tekmovanja so vneto sodelovali člani ZB NOV in komisija VVI.

Tekmovanja so se udeležili invalidi iz Ljubljane, Kranja, Trbovelj, N. Gorice, Postojne in seveda tudi domačini iz Izole. Prvo mesto je dosegla ekipa iz Postojne, drugo tekmovalci iz Nove Gorice in tretje Trboveljčani.

Čez nekaj dni potem so invalidi iz Izole priredili dvodnevni izlet po naših krajih s Primorskega, čez Notranjsko na Gorenjsko. Ustavili so se v več krajih ob spomenikih padlih in počastili spomin žrtv za svobodo. Dne 30. junija pa je komisija VVI pri občinskem odboru ZZB NOV priredila v počastitev dneva borca medobčinsko obalno tekmovanje invalidov v Izoli. Tekmovali so v kegljanju, balinanju, šahu in streljanju. V balinanju in streljanju so zmagale izolske ekipe, v kegljanju pa Kopčani.

Občinska osrednja proslava dneva borca je bila 4. t. m. v Dvorih nad Izolo. Udeležila se jo je velika množica prebivalstva iz več krajev. — Nismo pozabili tudi na onemogle in bolne borce ter borke; obiskala jih je posebna komisija ZB NOV, jih obdarila in jih spodbudila, da bi kmalu okrevali.

EMIL HRVATIN

NOVA GORICA

USPEŠNO SO SE IZURILI

Nedavno so uspešno končale vaje partizanske enote novogoriške občine v okviru nalog vseljidske obrambe. Lani so poskrbeli za urjenje manjših partizanskih skupin, letos pa so sklicevali celotne partizanske enote, ki so jih zelo uspešno pripravili za razne taktične naloge, kakršne so izvidništvo, zasede, pohodi, boj proti padalcem in diverzantom itd. Pripadniki enot so se razen tega vadili tudi s pehotnim strelnim orožjem. Po oceni prirediteljev so bile vse praktične in strelske vaje zelo uspešne. — Organizacija taborjenja in zavarovanja prehrane prebivalstva, kakor tudi disciplina pripadnikov teh enot prav nič ne zaostaja za vojaško organizacijo v operativni armadi.

MILE GOJKOVIČ

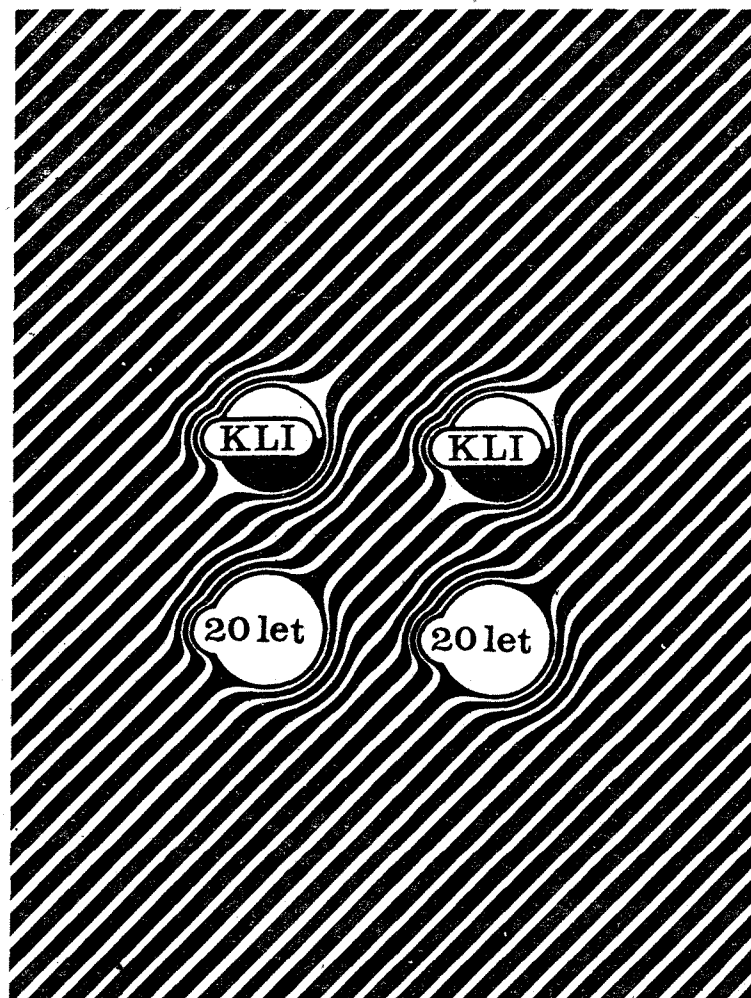
BLD

LEP SPORED PRAZNOVANJA KRAJEVNEGA PRAZNIKA

Bled praznuje vsako leto 17. julij kot svoj krajevni praznik v spomin na pogumno dejanje blejskih mladincev 17. julija 1941. Tedaj je večja skupina mladincev raztrosila po vseh cestah in blejskih naseljih letake. Čeprav je bil Bled sedež nemškega poveljstva za Gorenjsko s številnimi policijskimi ustanovami in z močno vojaško posadko, je bila mladinska akcija popolnoma uspešna. To je bilo za tedaj pogumno dejanje, ki je ustrašilo nemalo domačinov vilo spet zaupanje v moč našega naroda, nacistom pa je vzbudilo nemalo skrbi in tudi strahu. Akcija mladincev pa je bila šele začetek odkritega odpora prebivalstva. Vrstile so se številne druge akcije, dokler se ni čez nekaj tednov začel oborožen upor na obronkih Pokljuke in Jelovice, potem pa se je razplamtel v vseljidsko vstajo.

V proslavo blejskega krajevnega praznika so se ves teden vrstile kulturne in športne prireditve z nastopi godb na pihala iz Gorij in vojaške gošbe iz Ljubljane, folklornih skupin, pevskega zbora A. T. Linhart iz Radovljice in drugih. Ob koncu bogatega sporeda proslave so v soboto 21. t. m. pripravili ognjemet na blejskem gradu.

JR

KOMBINAT LESNE INDUSTRIJE LOGATEC;
okna, balkonska vrata,
plastične rolete, kolonialno
pohištvo, žagan les

KDO JE ODGOVOREN ZA SPOMINSKA OBELEŽJA PADLIH V I. SVETOVNI VOJNI?

Ze nekaj let so opozarjale družbenopolitične organizacije s Studenca pri Sevnici sevniske občinske predstavnike, da je spomenik padlih v prvi svetovni vojni nujen potreben obnove. Ta spomenik je bil nekaj let pred zadnjo vojno postavljen na pobudo takratne studenske bojovniške organizacije na notranji strani, blizu vhoda na pokopališče. Žal — je tudi krajevna organizacija ZB NOV Studenec naletela na gluha ušesa.

Pred meseci je krajevna organizacija ZK Studenec o tem opozorila predsednika KO ZB in mu naročila, da bi prek občinskega odbora ZBZB NOV Sevnica skušal dobiti potrebna sredstva za obnovo. Tajnik občinske organizacije ZBZB Sevnica mu je dejal, da je to zadeva občinskega odbora borcev za severne meje 1918—1919 s tega območja. Ker sta predsednik in podpredsednik KO ZB Studenec člana tamkajšnje krajeve organizacije Zveze komunistov, so na zadnji seji obravnavali tudi to vprašanje in ugotovili: Predstavniki občinske organizacije borcev za severne meje v letih 1918—1919 niso zaradi svoje starosti več sposobni, da bi opravili to akcijo, temveč bo morala to prevzeti komisija za spomeniško varstvo pri občinskem odboru ZBZB NOV Sevnica, ker spomeniško obeležje padlih v prvi svetovni vojni spada v njeno pristojnost. Temu v prid govori besedilo statuta Zveze združenj borcev narodnoosvobodilne vojne Slovenije, ki je bil sprejet na 4. redni letni skupščini ZBZB NOV Slovenije dne 16. maja 1973 in določa, da so svojci padlih v prvi svetovni vojni, če so družinski vojni invalidi člani borčevske organizacije. Zato nedvomno pripada skrb za spomeniško obeležje padlih v prvi svetovni vojni občinski komisiji za spomeniško varstvo, ne pa občinskemu odboru borcev za severne meje.

Ko sem bil pred preselitvijo v svoj rojstni kraj stalni dopisnik glasila ZBZB NOV Slovenije TV 15 za jeseniško občino, se še dobro spominjam, da je tamkajšnja občinska komisija za spomeniško varstvo na svoji seji sprejela sklep, da bo poleg obnove grobišča padlih borcev NOV obnovila tudi kapelico in spomeniške plošče z napisi umrlih vojnih ujetnikov iz prve svetovne vojne na opuščnem jeseniškem pokopališču, ki naj bi bil spremenjen v park. Tudi tamkajšnji občinski odbor borcev za severne meje

dela v sklopu občinskega odbora ZBZB NOV in uživa vso njegovo pomoč.

Čeprav niso bili bivši Maistrovi borci z desnega brega te spodnje posavske občine aktivni udeleženci narodnoosvobodilnega boja, ker jih je nemški okupator že v jeseni 1941 izselil v Nemčijo, so bili njihovi sosedi na drugi strani Save po prihodu slavne štirinajste divizije na Štajersko v pretežni večini partizanski borci in sodelavci. In temu v prid govori dejstvo, da bi tudi za spomeniško obeležje iz prve svetovne vojne morala skrbeti občinska komisija za spomeniško varstvo iz Sevnice. KAREL ZORKO

PETROVA GORA— JASENOVAC—KOZARA

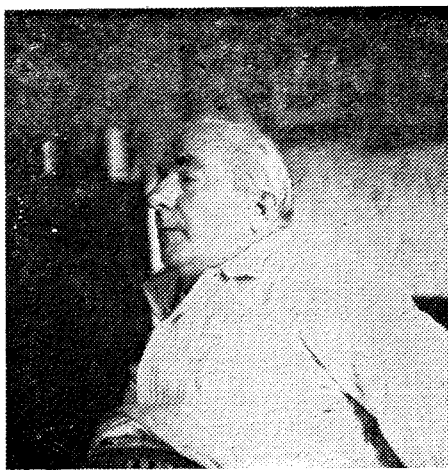
Zveza združenj borcev NOV iz jeseniške občine je napravila izlet, ki bo udeležencem ostal v trajnem spominu. Potovali so po Kordunu in Liku.

Najprej so se pomudili na Petrovi gori, kjer je bilo leta 1942 obleganih okrog 700 partizanov. Ustaši in Italijani so tedaj pobili razen borcev še množico civilnih prebivalcev, beguncev, ki so se umaknili v gozdove pred sovražnikom. Tam so bile tudi partizanske bolnišnice, delavnice, tiskarna itd. Še zmeraj so dobro ohranjeni podzemski bunkerji, kjer so skrivali hudo ranjene borce.

Izletniki so se potem ustavili v Jasenovcu, kjer je bilo strašno koncentracijsko taborišče; tam so pomorili na tisoče rodeljubov iz Like in Korduna. Skrbno urejen muzej z obsežnim gradivom je strahotna obsodba nasilja in grozot. Izletniki so videli tudi dokumentarni film o taborišču. Med žrtvami tega taborišča je bilo tudi okrog sto slovenskih rojakov. Pred spomenikom žrtvam so položili venec občinskega odbora ZBZB NOV Jesenice.

Prenočili so v Bosanski Dubici. Tam je več spomenikov padlim borcem. Nato so se napotili na območje Kozare, ki je zavarovano kot narodni park. Močen vtis je napravil na vse 33 metrov visok spomenik na Mrakovici. Zdelo se je, da so šele tam prav domeli pomen Kozare, veličino narodnoosvobodilnega boja in trpljenje ljudstva. Ob spomeniku so spominske plošče okrog 10.000 padlih borcev iz vse države. Izletniki so menili, da bi jih moralo biti sram, če bi bil ta obisk Kozare zadnji. Zlasti pa so menili, da bi morala tja večkrat prihajati naša mladina, da bi spoznala, kakšne žrtve je zahtevala naša svoboda.

SREČKO ŠORLI

Anton Česnik z Otlice št. 2

LEP ZGLED Z OTLICE

Na Otlici nad Ajdovščino so v nedeljo, 22. julija, odkrili spomenik 40 padlim borcem NOV in žrtvam fašističnega terorja.

Finančna sredstva za spomenik so prispevali občani Otlice in okoliških naselij. Vsaka družina ali posameznik so prispevali od 50 do 200 Ndin. Gradbena dela pa so v glavnem opravili brezplačno. Tudi to delo bi stalo precej denarja. Med najmočnejšimi darovalci je bil Anton Česnik, 62-letni borec NOV s činom kapetana in štirimi odlikovanji. Za spomenik je prispeval 7.000 Ndin.

Obiskal sem ga na njegovem domu na Otlci št. 2.

Česnik se komajda še premika. Večino časa preživi v postelji. Hrano mu prinaša sosed Amalija Bizjak, ki mu tudi pospravi sobo, opere perilo in postori vse potrebno. To delo verjetno opravi s srcem, ker je vse čisto od perila do poda v sobi.

Česnik je vstopil v partizanske vrste 11. februarja 1943 ter odšel na Dolenjsko, kjer se je udeležil bojev v Cankarjevi brigadi. Demobiliziran je bil v decembru 1945. Od štirih bratov je namreč ostal sam. Eden je umrl kot italijanski vojak v specialnem bataljonu, dva pa sta ostala v nemških taboriščih.

Čas si krajša z branjem časopisov, ki jih ima ob postelji cele skladovnice; na prvem mestu sta TV-15 in Komunist. Na stenah visijo razna priznanja in diplome — vojaške in civilne.

Pravi, da ga zelo redko kdo obišče, vendar je ohranil dobro voljo. Zdravje je žrtvoval za domovino, to mu veliko pomeni.

JANEZ JERAM

VPRAŠANJE OPOROKE

VPRAŠANJE: Pred dvema letoma vam je umrla mama. Bila je 30 let hroma. Zato ste jo podpirali, jo oskrbovali, stregla pa ji je njena sestra, vaša teta. Mati vas je prosila, naj bi vse, kar bi po materi sicer vi podedovali, prepustili njeni sestri kot plačilo za njen trud in njeno skrb. Tako ste tudi storili, in teta je lastnica majhnega, hribovitega posestva. Ker je bila hiša stara in v razsulu, ste dobili nekaj kredita, prodali ste avto in s prihranki popravili hišo. V hišo se boste vselili, ko boste čez pet let šli v pokoj. Teta je samska in nima otrok, ima le dve preskrbljeni sestri. Zdjaj bi radi vedeli, kako naj uredite, da boste po tetini smrti dobili premoženje. Kakšna naj bo tetina oporoka, da bo veljavna in neizpodbitna. Teta sama vas sili, da nekaj uredite. Obeta se nov zakon o dedovanju, pa ne veste, kakšne novosti prinaša. Pojasnujete še, da teto tudi denarno podpirate z ženo, ji pomagata z delom, kolikor je to mogoče. Zato prosite za obširno pojasnilo.

ODGOVOR: Oporoko lahko teta sama napiše in podpiše. Taka oporoka je kot lastnoročna oporoka polnoveljavna. Lahko pa teta napravi tudi oporoko pred pričami. Za veljavnost take oporoke je potrebno, da oporočitelj oporoko podpiše in izjavi, da je to njegova oporoka. Priči se na oporoki podpišeta. Lahko pa teta napravi oporoko tudi na sodišču, lahko pa svojo lastnoročno napisano oporoko ali oporoko, sestavljeno s pričami, izroči v hrambo sodišču. Toliko torej glede oporoke.

V dopisu pa omenjate zakon o dedovanju. Prezgodaj bi bilo še govoriti, kakšen bo novi zakon o dedovanju, ker poznamo šele osnutek, pa tudi osnutek dokončno še ni bil sprejet. Seveda pa se bodo spremembe zakona o dedovanju nanašale prav na dedovanje kmetijskih zemljišč in posestev sploh. Po osnutku novega zakona naj bi kmečka zemljišča in posestva podedovali lahko samo tisti, ki se ukvarjajo s kmetijstvom kot edinim poklicem, in to določeno dobo pred smrtjo prejšnjega lastnika.

Ker je zdaj promet s kmetijskimi zemljišči omejen, tudi ne morete s teto napraviti veljavne pogodbe, s katero bi teta že zdaj izročila posestvo vam. V poštvi bi prišla darilna pogodba samo za hišo, ni pa možna za kmetijska zemljišča, kar pogodbe zanje lahko sedaj sklepajo le kmetje.

imeli smo ljudi

Jože Gregorčič

Na sam praznik borcev 4. julija je nenadoma umrl eden prvih tolminskih aktivistov in partizanov Jože Gregorčič, po domače Stengar iz Volorij pri Tolminu.

Gregorčič se je rodil leta 1906. Od rane mladosti je delal na kmetiji in mlad začel samostojno voditi gospodarstvo. Narodnoosvobodilnemu gibanju se je priključil že februarja 1942 leta, v popolno ilegalo pa je šel spomladi leta 1943. Bil je med prvimi, za tamkajšnje razmere večjimi kmeti, ki je pustil dom, ženo in tri majhne otroke ter odšel k partizanom. Njegovemu zgledu so sledili mnogi, posebno mladi. V aprilu 1943 je bil hudo ranjen v glavo in se do razpada Italije zdravil v zasilni partizanski bolnišnici pod vasjo Krn. Po razpadu Italije se je zdravil doma, kjer so ga po ovadbi prijeli Nemci in ga internirali v Nemčijo. Vrnil se je telesno izčrpan in onemogel, vendar je kljub temu takoj prišel za delo. Bil je tajnik Krajevnega odbora, član krajevnega odbora SZDL, ZB, dolga leta pa je zgledno vodil tudi poravnalni svet. Posledice rane so ga za dve leti priklenile na posteljo, bil je 60% vojaški invalid, vendar ga to ni strlo, počasi si je opomogel, aktivno vključil v delo, ob tem pa tudi vzorno vodil svojo kmetijo.

Vseh 5 otrok, eden se mu je rodil medtem ko je bil v internaciji, je vzgojil v zavedni in delovne člane naše skupnosti. Za svoje delo je bil odlikovan z znakom za hrabrost in redom zaslug za narod.

HORVATOVA — »FURBASOVA MATI«

»Furbasova mati« iz Strelec pri Ptuju je bila zgled prave slovenske kmetice. Vse svoje življenje je razdajala za delo in ljubezen do domače zemlje, na kateri se je rodila in doživljala vse lepe ter žalostne trenutke. — Kadarkoli so nas vodile kurirske poti mimo njene domačije in smo izmučeni, željni in lačni potrkali na okno, nam je na stečaj odprla dom in nas sprejela kot svoje otroke. Bila je res mati, ki reže z ljubeznijo kruh svojim otrokom in njena materinska beseda nam je pomenila toliko kot kruh. Med borci sta bila tudi njena sinova. Zdjaj, ko je ni več, je ostala njena

podoba kmečke matere, ki nam je bila mati v najhujših trenutkih vsem, ki smo se k nji zatekli, v srečih neizbrisna.

Franc Sluga

Franc Sluga, upokojen učitelj, je junja umrl na Stjaku. Rodil se je leta 1901 v Trstu. Po prvi svetovni vojni, ko je bila Primorska pod Italijo, je učiteljeval na slovenski šoli na Stjaku do leta 1924, ko ga je doletela usoda slovenskih izobražencev, ki so jih fašisti divje preganjali. Z ženo sta zgledno vzgojila v slovenskem duhu štiri otroke. Sin Dušan je stopil v NOV že pred italijansko okupacijo, šestnajstleten Joško pa je padel leta 1944 komaj sto metrov od rojstne hiše. Franc je sodeloval v osvobodilnem gibanju že leta 1942. Postal je žrtve izdajalca. Fašisti so ga zaprli in postavili pred sodišče v Rimu. Iz zaporja v Raveni so ga spustili konec leta 1943. Po vrnitvi domov je deloval v okviru okrožnega odbora OF za Vipavo. Po osvoboditvi je bil učitelj na Stjaku.

Ivan Pakiž

Dne 20. VII. popoldne smo se na ljubljanskih Zalah poslovili od tovariša Ivana Pakiža. Vse, ki smo ga poznali, je globoko presunila vest o njegovi prezgodnji smrti — imel je komaj 53 let — zato je bilo slovo od njega zelo boleče.

Pokojujnik je bil doma iz Nove vasi na Blokah. Kot mlad fant je zapustil dom in se šel učiti trgovskega poklica. Služboval je v Logatcu pri Brusu in se že pred vojno povezal z naprednim delavskim gibanjem. Po okupaciji je začel kmalu delovati v Osvobodilni fronti. Zaradi izdaje so ga Italijani aretirali in zaprli. Poleti 1942 so ga z neštetiimi sotrpinji vred odgnali v internacijo na otok Rab, kjer je kljuboval trpljenju vse do 9. septembra 1943. V taborišču je bil povezan v ilegalno odporniško organizacijo, ki je ob kapitulaciji Italije razorožila italijansko posadko in prerazila v Rabsko brigado. Z njo se je vrnil v domovino in se vključil v dolomitski odred. Pri zvestem opravljanju revolucionarne dolžnosti je bil težko ranjen. Po osvoboditvi je opravljal pomembne naloge pri službi državne varnosti in pri raznih gospodarskih podjetjih.

S svojim vedrim, odkritim značajem je bil povsod zelo priljubljen, vsak je bil rad v njegovi družbi.

»Spet je odpadel list z našega skupnega drevesa borcev«, je med drugim dejal govornik na pogrebnih slovesnostih. »Ivan je odšel od nas, toda spomin nanj ne bo v naših srcih nikoli ugasnil.«

Jože Bizant

Jožeta Bizanta smo 2. julija pokopali v Medvodah. Rodil se je leta 1924 v delavski družini v Preski. Med delavci se je že v mladosti pridružil naprednemu delavskemu gibanju. V prvem obdobju vojne je sodeloval v osvobodilnem gibanju v domačem kraju. Januarja 1943 je bil prisilno mobiliziran v nemško vojsko. Izkoristil je prvo priložnost, da je pobegnil in se že spomladi 1943 pridružil našim borcem. Dodeljen je bil v Gubčovo brigado, potem pa v skupino VOS v takratnem medvodskem okraju. Maja 1944 so ga dodelili v drugi bataljon 2. brigade vojske državne varnosti (VDV). Sodeloval je v raznih sabotažnih akcijah, med katerimi je dobro znano zlasti miniranje železniške proge v Medvodah. S prispebnostjo in hrabrostjo je rešil vso skupino VOS, ki so jo Nemci obkolili v hiši na Ladjah v Medvodah. Med celodnevni boj z Nemci na Obakovem vrhu je bil hudo ranjen. Rana mu je zapustila trajne posledice, tako da je umrl razmeroma mlad. Prejel je več odlikovanj in med borci je užival velik ugled, kar se je pokazalo na njegovem pogrebu.

Valentin Humar

Valentin Humar je umrl v Rožni dolini pri Novi Gorici. Rodil se je leta 1892 v Sempasu. Izučil se je za zidarja in odšel po svetu za kruhom. Med vojno je sode-

loval v narodnoosvobodilnem gibanju. Po vojni je bil tajnik krajeve organizacije Slovensko-italijanske protifašistične zveze. — Pokopali so ga v Sempasu. V slovo mu je spregovoril tajnik ZB NOV Rožna dolina Vinko Preželj, žalostinke pa je igrala godba na pihala iz Anhovega.

Anton Klarič

Anton Klarič se je smrtno ponesrečil pri prometni nesreči. Rodil se je v Vasi ob Kolpi leta 1910. Izučil se je za mizarja. Od spomladi leta 1942 je bil aktivist na območju Gorskoga kotarja in Oslinice. Od jeseni 1943 je bil borec v šesti kordunski brigadi. Po vojni je bil vodja invadskih delavnic v Potoku in se je trudil za napredek Kolske doline. Marljivo je sodeloval v družbenopolitičnih organizacijah. Vse, ki so ga poznali, je njegova tragična smrt in smrt njegove žene hudo prizadela.

Cvetka Stepančič

Od Cvetke Stepančič smo se za vedno poslovili 1. julija v Bukovici pri Novi Gorici. Rodila se je leta 1925 v Volčji Dragi v zavedni slovenski družini. Komaj 17 let ji je bilo, ko se je pridružila narodnoosvobodilnemu gibanju. Kljub slabemu zdravju stopila v vrste borcev; bila je kurirka in obveščevalka. Marca 1944 se jo sprejeli v KP in postala je sekretarka partijske celice. Jeseni 1944 je bila referentka za socialno skrbstvo na okrajnem ljudskem odboru Miren. — Cvetki je zapel v slovo pevski zbor, pihalna godba je zaigrala žalostinko, vod vojakov pa je izstrelil žalostno salvo.

Spomini heroja Jožeta Slaka

(Nadaljevanje)

Na sporehodu sem opazil, da smo bili čedalje bolj drug drugemu podobni. Po zunanosti, po cunjah se že tako nismo razlikovali. Nosili smo rjave kaznilniške cape, opanke in čepice. Vsi smo bili nekako zabuhli v obraz, blede in brez pravega izraza. Edino po brkih smo se razlikovali; nekateri so imeli črne, drugi rdečkaste ali rjave. Ljudje, ki živijo v enakih razmerah, si postanejo nenavadno podobni — tudi po miselnosti, ne le po zunanosti. Tesno kaznilniško okolje pa bi moglo narediti iz ljudi le topa bitja zabuhlih, brezizraznih obrazov. Nekaj takšnih, dokončno oblikovanih ljudi sem tudi videl — bili so že dolgo v kaznilnici.

Ko je paznik zvečer preskusil vrata celice, je bilo to znamenje, da smemo leči, sva se začela pogovarjati s sosedom Sergejem. Rahlo, le z nohtom kazalca sva trkala na steno in vlekla na ušesa, ali se morda ni kaj zganilo na hodniku. Sergej je bil nekaj časa v bolnišnici. Imel je angino. Tam je zvedel razne novice. Pogovarjala sva se o pesniškem napredku. Delala sva načrte. Jaz sem ležal na postelji, on pa je sedel pri mizici. Ko so se nama misli ustavile, sva odtrkala pozdrav in se umaknila v spanje.

Sobota je bil dan, ki je prinašal nekaj spremembe v morečo enoličnost. Ta dan smo pomivali tla v celicah. Odpirala so se vrata celic in vanje so nam zmetali krtače in cunje. Vsakdo je pograbil skledo za umivanje in zbežal po vodo, če je ni imel dovolj v vrču. Potem smo se srečali, ko smo odnašali iz celice umazano vodo. Na stranišču, kjer smo si točili vodo, smo skrivaj izmenjali kakšno besedico. Ob takšni priložnosti smo zvedeli, da sta prispela dva kaznjenca iz Maribora. To sta bila Apih in Vrunč. Pomivanje celic je bilo delo, prav dela, kakršnega koli, pa smo bili nadvse potrebni. Sobota je bila zame vesel dan, ki me je okrepil. Ob sobotah smo prijeli tudi sveže perilo. Vsak kaznjenc je imel številko; moja je bila 276. Dodelili so nam po dva para perila, zaznamovanega s kazensko številko. Ko sem se preoblečel, sem računal, kolikokrat se bom še preoblekel. Potem sem prestopal po celici in ugibal, katera pomita deska se bo prej posušila. Kolikor delj časa sem bil zaprt, toliko več jo potrebo sem čutil po snagi, redu in telovadbi. Pozneje, ko sem bil zaprt v skupni celici, sem opazil, da so bili stari kaznjenci kar bolešno udarjeni na snago in red. Vsak večer so si zlagali hlače in jih dajali pod vzgljavje, da so jih tako čez noč zlikali; lepšali so se, kakor da se odpravljajo na srečanje z dekletom, umivali so se po večkrat na dan, si manikirali nohte in se skrbno frizirali. Zdelo se mi je, da moški v takšnem okolju začne dobivati ženske lastnosti.

Telovadil sem vsako jutro in vsak večer. Kar mučil sem se z različnimi vajami, s počepi, z raznimi legami in gibi. Telovadil sem zagrizeno in mahal, kakor da hočem razbiti, razdejati prekleto zidovje. Pravijo, da se pri izpraznjevanju črevesja začne izražati pri otroku spolni nagon, češ da ima otrok pri tem spolne užitke. Morda res. Vem le, da si kaznjenc oddahne ko pride do stranišča, kamor ne more kadarkoli. V Mitrovici mi je bil poseben užitek sedeti na »kiblico«. Sedel sem po pol ure in še več. Ne bi vedel odgovoriti, zakaj sem posedal. Kolikor delj sem sameval v samici, toliko bolj mi je prišlo to posedanje. Ko so nas premestili v skupno celico, so tudi drugi pripovedovali, sami od sebe, ne da bi jih kaj vprašal, da so prav tako to počenjali. Pravimo, da se star človek pootroči. V Mitrovici pa je bilo mnogo takšnih mladih starcev.

Ko v kaznilnici ne moreš več šteti tednov, šteješ ure. Med nestrpnim pričakovanjem se nekoliko znebiš otopelosti. Begaš po celici in ne moreš se več brzdati. Končno začne vse plesati okrog tebe; vse kroži kot nekakšno čudovito osončje. Premestitev iz samice mi je pomenila več kakor pa konec kazni. Po osmem juniju se mi je zdelo, da sploh ni bilo več zapora, da se je kazen končala.

Sergej mi je sporočil, da mu bodo podaljšali bivanje v samici za tisti čas, kolikor je bil v bolnišnici. Jaz pa sem računal: še enkrat se preoblečem, štirikrat pometem, enkrat se pomijem tla, štirikrat še pojdem na sprehod in še enkrat me bodo obrili. Onkraj tiste nedelje se začne zlata doba... Vsebinske te dobe so bila pisma, tovariška beseda, knjige — skratka, tedaj se je začela kar svoboda, nikdar tako pričakovana in ne tako doživljena. Toda skrbelo me je, da je bila prav 8. junija nedelja. To bi lahko pomenilo dan več, da se rešim iz samice, iz te stavbe šele v pondeljek. Tako sem mislil sam in tako mi je tudi »telefoniral« Sergej.

Nedelja osmega junija... Zajtrk, potem sprehod, po sprehodu sem živčno begal po

celici. Kosila nič! Nič! Srce mi je divje utripalo, roke so mi drhte. Bilo je že ob pol enih. Bil sem strašno razočaran. Potem pa so se v prvem nadstropju začela odpirati vrata. Mislim, da bi pač utegnili biti spet kakšna Plantičeva »vizitacija«. Toda ključavnice so začele hreščati tudi v pritličju. Brž sem se začel obuvati. Še preden sem se obul, so se odprla vrata in Plantič se je surovo zarežal kakor vselej: »Odnosite kibo!« Celo vikal me je! To se dotlej še ni zgodilo. Bil sem kar v oblakih, srce sem začutil v grlu. V trenutku sem zmetel skupaj vse svoje stvari. Ko sem bil že na hodniku, so se za menoj vlekli obujki, nisem se mogel niti do konca obuti.

Pred pisarno so stali tovariši Kontejeve skupine. Videlo se je, da bi si radi dali duška, a niso upali tvegati. Cutil sem z njimi vred, da bi se radi kar razleteli, a so morali ostati zadržani spričo mrzlih zaničljivih obrazov paznikov. Plantič nam je izročil pisma, ki so čakala dotlej na nas. Dobili smo tudi vsak dve posodici za hrano. Potem pa smo odšli v »prekomando«, v drug oddelek.

Korakali smo po črnem premogovnem ogorku. Zdelo se mi je, da sem bolj plaval kot hodil. Kar pijan sem bil od zraka in vsega okolja. Stopali smo v vrsti in šepetali med seboj. Nismo še upali govoriti glasno. Šli smo mimo stavbe skupnih zaporov, mimo številnih delavnic in stavb že zunaj kaznilniške zidane ograje. Korakali smo in začeli poznavati s posodicami. Dr. Šerko je nosil čez ramo vrženo pižamo, napolnjeno z darili, ki jih je dobil med obiskom tistega dne.

Straža nas je spustila skozi vrata kaznilniškega obzidja mladinske kaznilnice. Starosta v tej stavbi nam je dodelil celico številka 5.

Brž ko so se zaprla vrata za nami, smo izvolili odbor, zakaj, kjer so vsaj trije komunisti, je tudi že odbor. Izvolili smo tri odbore. »Ekonomski« odbor se je nemudoma lotil dela: izpraznil je Šerkovo pižamo. Jedli smo, se veselo pomenkovali in po dolgem času se spet smejali. Smejali se in toliko govorili, kakor da hočemo nadomestiti vse, za kar smo bili v minulih mesecih prikrajšani. Začutil sem se spet človeka.

SOBA ŠT. 5

Trinajst so nas obsodili pred izrednim sodiščem za zaščito države, potem pa nas poslali v Sremsko Mitrovico, da bi tam odseleli kazni. Tri mesece smo prebili v »stavbi samotnih zaporov« (samici), ki smo jo imenovali »hotel Plantič«. Po treh mesecih so nas preselili v stavbo za mladinske zapornike, kjer so bili zaprti politični kaznjenci — komunisti in hrvaški nacionalisti. Ta stavba je bila kaznilnica zase. Bila je za posebnim obzidjem, imela je svojo kuhinjo, bolnišnico in svoj »režim« — včasih boljši, spet drugič pa celo slabši od ravnja s kriminalci; s kaznjenci so ravnali tako, kakor se je pač spreminjal politični položaj v državi.

Ko smo prišli mi iz Kontejeve skupine v to kaznilnico, razmere niso bile ugodne. Sobe so bile med seboj strogo ločene; iz vsake sobe smo hodili na sprehod posebej. Dopoldne je bila ena ura tihega sprehoda, popoldne pa prav tako ena ura prostega gibanja. Dopoldne smo se morali sprehajati v krogu po dva koraka narazen drug od drugega; nismo smeli govoriti med seboj. Na popoldanskem sprehodu pa smo se gibal prosto.

(Dalje prihodnjič)

LJUBLJANA,
CESTA NA VRHOVCE 2

VAM NUDIJO

modularni blok
stropnik monta — višine 12 cm
in 16 cm

pregradni blok — debeline 12 cm
v »INDUSTRIJSKI PRODAJALNI«
je na razpolago ves ostali
gradbeni material (apno, cement,
ni strešnik, salonit, elementi za
dimnik itd.)

Kličite telefonsko št. 61-965
ali 61-805

TAKOJSNJA DOBAVA
SOLIDNE CENE

POIZVEDBA

Prosim, če še živi kdo iz 15. brigade — belokranjske, ki je delovala na področju Mala Hova gora v času 1941—1945, naj se javi — Micki — zaradi priznanja dvojne delovne dobe — na naslov:

Marija Pajk
Mala Hova gora 4
Videm—Dobropolje

TECHNACOMMERCE

Export-Import

LJUBLJANA, Kersnikova 7 (telefon 323-993, 312-162, 323-324)

Podjetje za zunanjo in notranjo trgovino
ter zastopanje tujih firm

DEJAVNOST:

Nabava in prodaja na debelo in drobno opreme in repromateriala za gradbeništvo, rudarstvo in druge dejavnosti — cement, salonit, betonsko železo, opeka in drugo.
Nabava in prodaja na debelo in drobno osebnih in tovarnih transportnih vozil, motornih žag kakor tudi vseh vrst blaga splošne in široke potrošnje v notranjem prometu.

PREDSTAVNIŠTVA:

Beograd, Gračanička 12, telefon 631-157, 627-382
Split, Rade Končara 80, telefon 41-580, 41-588

LJUBLJANA — KOČEVJE — ŠKOFJA LOKA — VELENJE

nama

Ljubljana — Kočevje — Škofja Loka — Velenje

nudi

— MOŠKE OBLEKE — poletne in celoletne
tudi za močnejše postave,
ŽE PO 590,00 DIN

Ljubljana — Kočevje — Škofja Loka — Velenje

VAM SPET OMOGOČA DOBER NAKUP ZA MALO DENARJA.

SPET PRILOŽNOST CENENEGA NAKUPA.

KOPALNE PLAŠČE IZ FROTIRJA

— ZA MOŠKE PO 120,00 DIN

in
— ZA OTROKE PO 63,00 IN 71,00 DIN

novi stanovanjski pohištveni uni program
v novo odprtem salonu stol interier na duplici pri kamniku

Med starimi in mladimi v Starem Logu

REPORTAŽA S PRIREDITVE OB 30-LETNICI PRVEGA ZBORA AKTIVISTOV OF

Nedelja nekje na sredi poti med Kočevjem in Dvorom pri Žužemberku. Novinarji in filmski snemalci so zadovoljni z vremenom. Kopasti oblaki so imenitno ozadje prireditvenega prostora. Zjutraj je bilo kakor iz čebra. Zdaj sije sonce in žal je lahko tištim, ki so ostali doma. Avtobusi so od ranega jutra prašili cesto proti Staremu Logu. Pihalni orkester iz Trebnjega je »urezal« koračnico. Ljudje posedajo po travnikih, segajo si v roke in se tovariško objemajo. Pod vasjo je zadonela brigadirski pesem. Sonce pa je pripekalo, kot bi dežja že tedne ne bilo.

Stopam med množico in iščem obraze. Prislunem topli prisrčnosti in si poskušam predstavljati, kako je bilo pred tridesetimi leti. Z odra zavalovi pesem moškega pevskega zbora »Dušan Jereb« iz Novega mesta. V še vedno mokre krošnje dreves planejo besede nekdanjih članov Partizanskega gledališča. In potem spomini Mare Rupene-Osolnik:

»Zborovanje aktivistov Dolenjske, Notranjske in Bele krajine, ki je bilo 27. aprila 1943 na Pugledu, je bilo velikega pomena za razvoj osvobodilnega gibanja v Sloveni-

se zgradila ugodna tla za propagando bele garde, ki je poskušala vnesti med Slovence lažno opredelitev, kot da gre za odločitev: krščanstvo ali komunizem, ne pa za osvobodilni boj proti fašizmu. V tem boju pa so sodelovali vsi zavedni Slovenci, ne glede na svetovni nazor...«

Ljudje so odpirali dežnike. Z njimi so se kanili zavarovati pred dežjem; tokrat so se varovali pred vročimi sončnimi žarki. Le mladih sonce ni motilo. Prišli so od vseh psovod; celo pripešali so s Kuma. Mislim na šest tabornikov iz Novega mesta in med njimi na MAJDO, ki je bila v skupini edno dekle. Krepko otovorjeni z nahrbtniki so prikorakali pred tribuno in se postavili v skupino vojakov. Majda je pripovedovala, da so pač želeli po svoje dati priznanje prvemu zboru aktivistov na Pugledu. Hočemo in želimo ohraniti tradicije naše revolucije, je pripovedovala.

Za lesenimi »šanki« so se nasmihala mlada dekleta in stari tovariši so nazdravljali drug drugemu z dolenjskim cvičkom. Kdo bi si mislil, da je ostalo po tridesetih letih še vedno toliko nepovedanega.

ALOJZ BOŽIČ iz Brusnic pod Gorjanci (udeleženec NOB od leta 1941!) je predsednik Združenja borcev v svojem domačem kraju. Na kraje okrog Pugleda ga vežejo najrazličnejši partizanski spomini. V Lopatah so jih sredi noči na cesti pričakali »beli«. V bojih za Žužemberk je bilo tudi vroče... Prebivalci teh krajev pa so bili vsi na oni strani.

Tovariš Alojz je vesel, ker srečuje na proslavah toliko mladine. Mladina vidi in spozna, da precejšen del sveta moralno podpira to našo malo Jugoslavijo, ki je zrasla na iskrenem patriotizmu, pravi.

V Starem Logu je približno petindvajset hišnih števil; štirje privatniki, vse ostalo je zaposleno v državnem kmetijskem podjetju. Tu tudi iščejo kmetje gospodarsko rešitev v živinoreji. Mladi pa, tako kot skoraj povsod bežijo v večje — industrijske kraje.

Vas ima nekaj deset metrov asfaltne ceste, sveže kakor komaj pečeni kruh. Vsi šoloobvezni otroci pa se vozijo k pouku v Kočevje. To pomeni vsak dan trideset kilometrov poti. Še pred šestimi leti so imeli šolo doma, v Starem Logu. V osemletki sta bila po dva učenca v enem razredu in šola je bila navkljub vsemu — nerentabilna. Vaščani so izgubili hrame učenosti, učitelj pa službo.

Med vojno so tod živeli samo Kočevarji. Po vojni je ostala vas kakor iztaknjeno oko. Življenje so spet prinesli novi naseljenci. Prihajali so v glavnem iz Prekmurja in Medjimurja, pa tudi iz okoliških krajev. Franc Robida je prišel iz Lopotice in prav z njim sem tega dne klepetal. Povedal mi je, da je cestar in da si iskreno želi, tako kot vsi vaščani, asfaltirane ceste. Kdo ve, če bodo postale sanje in želje resničnost. Ampak

Prisrčno srečanje Zdenke Podlogar-Starovasnik.

tudi svoboda so bile nekoč samo sanje. Dandanes je to krepka resničnost, pravi Franc Robida.

Govorniški oder se je izpraznil, slavnost je snela nedeljsko obleko in na travnikih, med lesenimi mizami se je nadaljevalo tovariško srečanje. Pogovarjal sem se z nekdanjimi borci, poslušal sem njihove spomine in sem jim verjel, da so še vedno mladi.

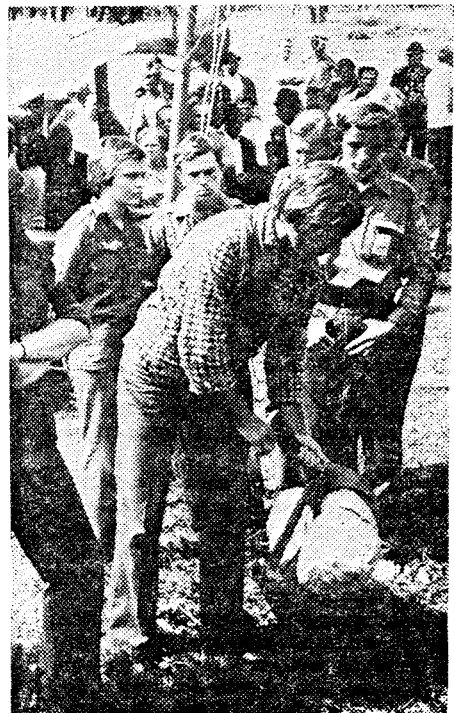
»Take prireditve imajo največji pomen za mlade,« je trdil BERTO BOH. Pripovedoval je o Cankarjevi brigadi pa o Dolenjskem odredu, o bojih v Jelenovem Žlebu, za Kočevje in osvoboditev Bele krajine.

»Naj mladina spozna kraje, kjer se je kalila naša svobodna domovina, naj se seznani z nekdanjimi aktivisti in borci. Marsikatera izkušnja prekaljenih v boju, je lahko mladim v vodilo.«

Tako in podobno so govorili mnogi udeleženci prireditve v Starem Logu pri Kočevju. ZDENKA PODLOGAR-Starovasnik je v solzah pripovedovala iz spomina strgane dogodke. Tu je padel njen fant — partizan, prav tistega dne, ko sta se nameravala poročiti. Zdaj je prišla, da bi podoživela tiste žalostne trenutke. Toda ni prišla zaradi žalosti, tudi obupovat ni prišla ali objokovat preteklost. Večina teh, s katerimi se je tega dne srečala, so nenavsezadnje krepak del sedanosti, kar potrjujejo s tem, da so še vedno aktivni v družbenopolitičnem dogajanju v domačem kraju, da se udeležujejo tovariških srečanj in da so neomajno srečni, ko vidijo, da mladi stojijo v njihovih vrstah.

Fotografije in tekst:

SILVO TERŠEK

Šest tabornikov je pripešalo na prireditev s Kuma.

ji... Začnjenala se je pomlad, ki smo se je partizani še posebno veselili. Zdelo se nam je, da je prišel čas za nov polet Osvobodilne fronte, odločen razmah narodnoosvobodilnega gibanja po vsej Sloveniji. Osvobodilna fronta je morala imeti v svojih vrstah jasna stališča o vseh vprašanih trenutnega in prihodnjega razvoja. Uspešno se je morala zoperstaviti poskusom slovenske reakcije, poskusom razbiti trdnost OF in zanetiti razcep med ljudmi različnega svetovnega nazora...«

STANKO iz Kočevja sem srečal še preden je spregovorila tovariška Rupena, ena od udeležencev prvega zbora aktivistov na Pugledu. V Stari Log je prišla s taborniškim odredom »Svobodni gozdovi«. Povprašal sem jo to in ono in seveda, če ve, komu je namenjena prireditev v tej vasi. Moja radovednost je šla predaleč. Stanka se je samo nasmehnila in skomignila z rameni. Meni pa je bilo resnično žal, da sem spravil enega izmed mnogih mladih udeležencev prireditve v neprijeten položaj.

Tudi PAVLE iz Novega mesta, ki je priptoval na 12. slovensko narodnoosvobodilno domobilno brigado, je bil zgovoren, dokler ga nisem vznemiril s podobnim vprašanjem. O zboru aktivistov na Pugledu pa je ni vedel ničesar. Prišel je pač na proslavo... in prav je, da je prišel. Nedvomno je kot mnogi tudi on prislunil slavnostnemu govoru.

»Pozimi leta 1942/43 je sprejel Izvršni odbor OF znano dolomitsko izjavo, ki predstavlja mejnik v notranjem razvoju Osvobodilne fronte kot politične organizacije. S to izjavo je bila tudi jasno začetna pot socialnodružbenega razvoja po osvoboditvi. Izjava in osnovne smernice so se morale kar najhitreje prenesti na vse aktiviste. Zaradi tega je bilo sklicano zborovanje na Pugledu, ki je trajalo od 27. aprila do prvega maja, ko se je končalo s prvomajsko proslavo.

Zbrali smo se v majhni, zapušteni kočevski vasi. Deževalo je in je bilo kljub pomladi precej hladno. Prihajali smo po skritih partizanskih stezah s kurirji ali s posebnimi vodilci. Dovršeno analizo notranje-političnega položaja je podal tovariš Krištof — Edvard Kardelj. Tudi tovariš Kidrič je večkrat zelo odločno posegel v razpravo... Dobili smo odgovore na najvažnejša vprašanja, pred nami pa se je odpirala prihodnost novega poleta. Odpadlo je nezaupanje in sumničenje. Prepričali smo, da bi

PRISPEVKI ZA DOM V KUMROVCU

Glinšek Ivan, Ljubljana-Bežigrad (namesto vencev za pokojno ženo Terzijo) 1.250 din; Lovska družina Gradisce, Slovenj Gradec 500 din; KO ZB NOV Pameče — Slovenj Gradec 400 din; Lesno predelovalni obrat Pameče — Slovenj Gradec 300 din; G. G. Slovenj Gradec 1.550 din; Krajevna skupnost Račna — Grosuplje 2.070 din; ZB NOV Kranj-Center 419 din; Poklicna lesna šola Skofja Loka — delavci 160 din; OOS osn. šole Kor. Bela 65 din; OSO Jelen Slov. Konjice 1.000 din; ZB NOV Hotavlje, Gorenja vas 271 din; Šolski center Nova Gorica — učenci 29 din; KO ZB NOV Plavž Jesenice 2.488 din; TTL — poslovalnica Nova Gorica 1.025 din; ZB NOV Davča 397 din; KO ZRVS Ziri 610 din; KO ZRVS Gorenja vas 550 din; KO ZRVS Železniki 981 din; KO ZBNOV Črnomelj 320 din; PO osn. šole Ljubljana-Vič 1124,50 din; Osn. šole Franc Bešak, Gorišnica 300 din; OOS Agrottransport Ptuj 525 din; Prebivalci krajevne skupnosti Trnovo 2956,50 din; Osn. šole Lavrica 102,50 din; Osn. šola Martina Koreša Podlehnik 150 din; PO osnovne šole Bratov Ribar Brežice 1.073 din; OK ZMS Sentjur 1.100 din; Občinski odbor ZRVS Celje 1.910 din; Zdravstvena postaja Sentjur Celje 180 din; KO SZDL Benedikt 1.672 din; ZB NOV in ostale množ. org. Podutik Ljubljana 2.871 din; OOS Inst. Jožef Stefan Ljubljana 392 din; KO ZRVS Skofja Loka 1.870 din; Zdrženje posl. bank in hran. Ljubljana 1.000 din; Obč. odbor RK Ljubljana-Moste-Polje 200 din; Agrotehnika Ljubljana 5.000 din; Osn. šola Vere Šlander Polzela 516 din; Plamen Kropa 15.000 din; Ribiška družina Plesnica Lenart 500 din; Občinski odbor ZB NOV Nova Gorica 41.115,35 din; SSP Feromoto Maribor 1.000 din; KO ZB NOV Oskar Kovačič Ljubljana 1.100 din; OOS pri rep. sekr. za gospodarstvo 800 din; Osn. šola Prule Ljubljana 556 din; Mladinski klub Sovodnja 810 din; Osn. šola Trbovlje — člani kolektiva 1.200 din; ZB NOV Dobravljice 870 din; Pirnat Ivan, Ljubljana 470 din; Osn. šola Maska Bračica Čirkulane 713,10 din; PO osn. šola Bršljin Novo mesto 1.180 din; Osn. šola Rog. Slatina 2.692,65 din; Obč. sindikalni svet, obč. konf. SZDL, obč. konf. ZKS, Zavod za turizem, Telič Jože in Lesar Jože — Cerkljica 640 din; OOS Ljubljanske banke, enote Jesenice 138 din; Obč. odbor ZB NOV Maribor — KO ZB Starše, Radvanje 6.120 din; ZB NOV Rog. Slatina 3.890 din kot prispevek ob tnikov obč. Smarje pri Jelšah: Gozdni obrat Skofja Loka 1.775 din; Tovarna verig, Lesce pri Bledu 16.980 din; Osn. šola dr. Vita Kraighajer 470 din; KO ZB NOV Polhov Gradec 855 din; KO ZB NOV Pameče Slovenj Gradec 325 din; Učenci osn. šole Dolič — Mislina 264 din; Prodajalna Univerzale Domžale 549 din; Obč. odbor ZB NOV Metlika 1.100 din; KO ZB NOV Podgrad 1.940 din; Občinski odbor ZB NOV Kočevje 782 din; KO ZB NOV Valče 930 din; Poklicna kovinarska šola Črnomelj 123 din; Osn. šola Piran 1.026 din; Druž-

benopolitične org. Artiče 4.752 din; OOS Zavoda za varjenje Ljubljana 20 din; PO Martin Kotar osn. šole Sentjerne 1.036 din; Osn. šola Sentjerne 270,10 din; KO ZB NOV Sempeter v Savinjski dolini 1.601,50 din; OK ZMS Ptuj 131,80 din; KO ZRVS Tuhinj 560 din; Rotar Jože, Dobovec, Trbovlje 50 din; KO ZB NOV Podbrezje 590 din; ZB NOV Sežana 750 din; OOS KORA Radeče 1.163 din; OOS NAMA Ljubljana 17.860 din; ZB NOV Skofljica 3.875 din; TOKO Domžale 14.228 din; Posebna osn. šola Kranj 500 din; GRADIS — Centrala Ljubljana 5.000 din; KLEPOVOD Maribor 500 din; ZB NOV Obč. Trebnje 4.800 din; Obč. odbor ZB NOV Zagorje ob Savi 5.016 din; SAVA OOS ind. gum., usnj. in kem. izdelkov Kranj 30.000 din; Obč. odbor ZB NOV Maribor, ZBNOV Pobrežje 12.000 din; Obč. odbor ZB NOV Laško — hotel Savinja in SZDL Zidani most 940 din; Lovska družina Zg. Ščavnica 200 din; Carinarnica Gor. Radgona 777 din; KO ZB NOV Negova 270 din; Elektro Ljubljana — enota Novo mesto 2.773 din; DELA-MARIS Izola 2.000 din; Gost. podj. Turist Lesce 500 din; Lesno ind. podjetje Slovenj Gradec 3.219,05 din; EM Hidromontaža Maribor SSP 50.000 din; KZ Ruše 500 din; Delavci OOS Prevent Slovenj Gradec 497 din; Društvo upokojencev Kamnik 295 din; ZB NOV Rog. Slatina 200 din; Hrustič Josip, Dobovec — Rogatec 120 din; Obč. odbor ZB NOV Izola 3.395 din; OK ZMS Vrhnika 2.641 din; KO ZB NOV Gor. Radgona 1.060 din; OOS Dimnikarsko podjetje Ptuj 480 din; SO Ptuj 198,85 din; Gimnazija Murska Sobota 2.000 din; KONUS — ind. kombinat Slov. Konjice 500 din; Sirk Franc, Dravograd 200 din; KO ZB NOV Razbor Slovenj Gradec 330 din; Osn. šola Smartno pri Slovenj Gradcu 402 din; Delavci uprave SO Cerkljica 890 din; Sirk Franc, termoilalacija in klep. Dravograd 690 din; Študentski domovi Ljubljana 7.000 din; OOS Naravno zdravilišče Mojstana 165 din; Obč. odbor Ljutomer, ZBNOV Lukavci, Ključarovi in Boreci 2.274 din; Krajevna skupnost Hotiza — Lendava 1.462 din; Obč. odbor ZB NOV Ajdovščina 800 din; OK ZMS Vrhnika 359 din; Kos Martin, Skofja Loka 50 din; ZB NOV Tržič 1.000 din; Agraria Brežice — delavci 2.161 din; LB podr. Kranj 5.000 din; Kranj — TEHTNICA 400 din; ASTRA Ljubljana 20.000 din; Ilirija, tov. kem. izdelkov Ljubljana 4.000 din; ZB NOV Košana 2.089 din; KO ZB NOV Palčje 550 din; KO ZB Grosuplje 200 din; Osn. šola Sela — Ptuj 97 din; Slovenija avto — servis Logatec 90 din; KZSZ Murska Sobota, kolektiv 1.325 din; KO ZB NOV Skofja vas, Celje 117,50 din; KO ZB NOV Podlank Železniki 375 din; SO Kamnik 10.000 din.

Skupno zbranih prispevkov do 18. julija 1973 je 5.045.465,95 dinarjev ali 33,63 % od predvidene vsote za Slovenijo.

Odbor za izgradnjo spominskega doma borcev NOV in mladine Jugoslavije v Kumrovcu se zahvaljuje za prispevke in prosi darovalce, da pošljajo prispevke na tekoči račun št. 50100-678-46402 odbor za gradnjo doma v Kumrovcu pri RO ZB NOV Slovenije.

MEGLO RAZGANJAJO NAD LETALIŠČEM TU IN TAM ZE PRECEJ USPEŠNO. Tako so bili doslej na pariškem letališču razmeroma zadovoljni z učinkom močnih reaktivnih motorjev, s katerimi brizga velike količine toplih plinov od tal proti nebu nad letališčem. Motorjev deluje več, razpostavljenih tako, da razmeroma hitro segrejejo ozračje nad letališčem in tako razblijajo meglo ter preprečujejo nadaljnje zgoščevanje vodnih hlapov. Megla je dandanes še zmeraj zelo huda ovira letalskega prometa, čeprav so letališča še tako dobro opremljena z različnimi elektronskimi in drugimi varnostnimi napravami. Letala ne morejo vselej zanesljivo pristajati na slepo, če je letališče v gosti megli, zlasti ne na velikih letališčih, kjer skoraj vsako minuto pristane ali vzleti kakšno letalo. Tako se še zmeraj dogaja, da morajo kakšno letališče za nedoločen čas zapreti zaradi megle, zlasti pogosto pozimi. Razganjanje megle nad letališči je zdaj kljub vsem uspehom vendar še poskus.

dobro je, če veste

NASI POTOMCI BODO ŽIVELI V CISTEJSEM ZRAKU — menijo nekateri, sicer redki strokovnjaki. Na splošno namreč prevladuje strah, da bodo ljudje, predvsem prebivalci velikih mest, kmalu morali začeti nositi plinske maske, da se bodo varovali pred zastrupljenim zrakom, prenasitnim z različnimi zelo škodljivimi plini, kakršni so zlasti monoksidi, žveplovodik itd. V zadnjih letih se ponekod že kažejo razveljavljivi sadovi prizadevanj, da bi z ustavitvijo onesnaževanja zraka z industrijskimi in izpušnimi plini. Mnoga večja mesta po svetu imajo že posebne nadzorne službe, ki redno ugotavljajo stopnjo onesnaženja ozračja. Ponekod te službe delujejo že nad deset let. Tako so npr. v Moskvi dognali, da je zdaj zrak v tem mestu mnogo čistejši, kakor pa je bil pred desetimi leti. Varstvo prebivalstva pred onesnaženjem zraka in vode se je začelo uspešno izpopolnjevati. V sami Moskvi bodo do leta 1975 ustanovili še okrog 500 podjetij — razen teh, ki že dlje časa delujejo — za čiščenje in razkuževanje odpadnih voda in industrijskih odpadkov. V prihodnosti bodo v mestu v prometu večina vozila na električni pogon (električni avtomobili), tako da bodo postopno izločili vozila na pogon s tekočim gorivom.

LABA BO SPET ČISTA, napoveduje v DR Nemčiji. Letos so namenili kar 860 milijonov mark za varstvo narave in človeka pred onesnaževanjem. Med velikimi deli v ta namen vzbujajo pozornost zlasti graditev velike postaje za čiščenje reke Labe, ki jo onesnažujejo številne tovarne. Veliko pozornost pa so posvetili tudi ukrepom proti onesnaževanju ozračja s plini in sajami. V ta namen deluje celo omrežje opazovalnih postaj, ki dan za dnem ugotavljajo kakovost ozračja. Predpisi o preprečevanju onesnaževanja zraka in voda so zelo strogi.

Potomec kmečkih upornikov

Ljudsko izročilo o kmečkih uporih je v vaseh pod Gorjanci še vedno živo. Res so ga močno zasenčili dogodki iz osvobodilnega boja, ki so ponovno dokazali, kako bojeviti in revolucijski privrženci so kmečki sinovi. O časih junaške minulosti naših pradedov lahko slišite tudi v Tičkovih zidanih na Dolu pri Cerkljah ob Krki, ki jo prepreda čar starinske patine, saj stoji tu že od leta 1882.

Pri Tičkovih v Cerkljah je bilo sedmero otrok, pet dečkov in dve deklici. Leta 1934 je očeta med delom v vinogradu zadela kap in zrušil se je za vedno. S številno družino se je poslej ubijala le mati, ki ji je pomagal najstarejši Francelj. Pa vendar so fantje bili, kakor da jih je vzgojil pravi mož. Kar štirje so bili pri partizanih, dva pa sta padla. Karel, četrti med brati, je padel kot bombaš pri napadu na Stransko vas leta 1944, malo pred koncem vojne pa je po spopadih s četniki na Kočevskem tragično končal še Jožko.

Posebno zanimivo bojno pot je prehodil Albin Butara, ki kmetuje pri Tičkovih v Cerkljah. V Ljubljani se je bil izučil za mehanikarja in se tam pridružil vosovcem. Udeležil se je akcije na Bregu v Ljubljani, kjer je osvobodilno gibanje pridobilo veliko pušk in vojaške opreme. Prav Albin Butara in še en tovariš ključavničar sta prva vdrila v pisarne finančne straže, jo razorožila in zagotovila popoln uspeh. Potlej je Albin odšel v sestav 2. grupe odredov, se udeležil hudih bojov na Jančah in odšel čez Dolomite na Štajersko. Tam je bil kurir in organizator zvez. Ob koncu vojne je bil poročnik.

Pa prepustimo besedo najstarejšemu, Francelju, ki je lastnik zidanice na Dolu! To je skromen mož. Bolj govori o trpljenju, o tistih spremnih pojavih osvobodilnega boja, ki se jih nekateri po krivem sramujejo. Za svoje junaštvo nima besed.

Franc Butara, Tičkov iz Cerklj, se je rodil 7. decembra 1920. Leta 1939 je bil potrjen kot topništvo. Od novembra je služil v Mariboru, nato pa so enoto premaknili v Dravograd in od tam h Guštanju (Ravne na Koroškem). Tam se je vnel spopad z Nemci. Vsa od štirih topov je na Nemce izstrelil po 16 granat, potlej so topove morali razstreliti in se umakniti. Ko je enota razpadla, je Francelj puško skril na neko podstrešje v Savinjski dolini, se preoblekel in odšel peš v domačo vas.

Nemci so vse moške mobilizirali za po- pravilo in razširitev letališča. To je bilo prisilno delo, ki je žalilo dostojanstvo ponosnih. Francelj si je že tedaj oskrbel dve mavzerici z veliko streliva. Ko pa je prišel iz Ljubljane Silvester Žičkar, prinesel vest o ustanovitvi OF in navodilo za zbiranje orožja, je dobil še eno od bratrance Janeza. Bil je tudi med tistimi, ki so nameravali po nalogu Franca Gramca oditi v Krakovski gozd pri Leskovcu. Toda ta začetek upora je bil čez dva dni odpovedan, potlej pa je Franc Gramc padel. Ostali so brez vodstva in povezave.

»Naša družina bi morala biti izseljena med zadnjo rundo. Dobili smo poziv 9. januarja 1942. Res smo se pripravili, toda le za beg na italijansko stran. Se isti večer smo odšli s sanmi, da preidemo zaledenelo Krko, ki je bila mejna črta. Toda Nemci so tisto noč podvojili straže, pa še mesečina je bila. Ker je živina zaradi prehudega mraza začela mukati, jo je najmlajši odgnal nazaj v Cerklje, mi pa smo čakali s pripravljenim

orožjem. Jaz sem bil na straži za drevesom in držal na muhi nemško patroljo, ki je bila prišla do naše krame. Zjutraj, ko so se straže in patrolje zamenjale, se je od jezua na Krki navzgor potegnila gosta megla. Takrat smo sami povlekli na rokav do Krke in čezno ter vse spravili na varno. Drugo noč je po isti poti brat pripeljal tudi živino.

Puške sem skril najprej na neki kozolec, spomladi pa sem jih zakopal. Tisto januarsko noč sem hudo ozebel v ušesa in po nogah. Vsa koža na prstih mi je odstopila in teklo je iz njih. Tako sem po preselitvi v zidnico na Dol ostal mesec dni prikovan na posteljo. Takrat sem dobil zvezo z Lojzeto Colaričem. On, moj bratranec in jaz smo raznašali letake, udeležili smo se tudi dveh sestankov. Potlej nas je nekdo izdal. Pome so prišli Italijani 25. aprila 1942, prav na dan, ko bi bil moral oditi v Gorjanski bataljon. Pri tem pa sem povzročil toliko hrupa, da sta se vsaj onadva izognila aretaciji...»

Franc Butara nato pripoveduje, kako so ga Italijani zasliševali v Kostanjevici, ga tepili in mučili. Med drugim so ga uklenili za roke, skozi nje potisnili kolena, pod kolena pa vtaknili ročaj od metle ter ga dvignili, da je visel na glavo. To je strahotno bolelo in Franc se je onesvestil. Potlej so ga polivali z vodo in tako dalje, izdal pa ni nič. Tam je bil zaprt tudi dr. Černelč. Hoteli so pobegniti. Dobili so v ječo žago za železo, a rešetk niso mogli prežagati, ker je bila tik pod oknom straža. Rešeni so bili šele 25. maja 1942, ko so Italijani zaradi partizanskega napada zapustili kostanjeviški grad in na zapomnike pozabili. Francelj je tako naravnost iz ječe prestopil k partizanom.

Prišel je v Čortovo četo in tam zamen moledoval za svojo puško. Potem so ga premestili v 3. Likovo četo. Tam ga je politični komisar opazil, da zna ravnati s puškomitraljezom. Brž so ga določili za mitraljezca. Toda ob napadu na Ratež se je javil za bombaša. Mitraljez je moral oddati drugemu. Dobil je le dve bombi in nož. S tovarišem sta se priplazila do ene od treh stavb, kjer so bili utrjeni Lahi, štirje drugi bombaši pa k drugima dvema stavbama. Francelj in njegov tovariš sta skozi okno vrgla dve bombi in utišala odpor. To naj bi bil znak za juriš, ki pa ni imel potrebne odločnosti. Čez dobre pol ure je Francelj vrgl med Lahe še topovsko granato, prireje no za vžig na vžigalno vrstico. Baj je bilo pobitih 20 Italijanov, a sami bombaši niso mogli opraviti vsega.

Francelj pripoveduje o stikih te čete z belogardističnim »štajerskim bataljonom«. Prav njega kot vodjo patrolje so zločinci hoteli zgrabiti medse, češ da imajo boljšo hrano in lepše sotre. Tako so partizani pogruhtali, da s temi »partizani« ni nekaj prav in kmalu so se začele sovražnosti, pri katerih so beli utrpeli dva mrtva in dva ujeta, partizani pa dva ujeta.

Franc Butara-Miki je bil nato premeščen v Belokranjski bataljon, ob ustanovitvi Cankarjeve brigade pa je prišel v 2. četo 3. bataljona, katerega politični komisar je bil Alojz Žokalj-Džidži. Postal je najprej desetar, potem komandir voda. Ob napadu na Pleterje je spet odigral vlogo bombaša. Njegov vod je prvo noč zavzel bunker pri cerkvi. Tam je na umiku padel komandir čete. Drugo noč je Miki s štirimi tovariši vdrl čez samostanske zidove in zažgal me-niške celice. Za ta podvig je bil povišan v komandirja čete. Toda med boji v Suhi krajini je pri napadu na Hočevje s četo prišel v križni ogenj. Padlo je več tovarišev, izgubili so puškomitraljez in še umakniti so se morali. Zaradi tega so ga razrešili. Boja v Jelenovem žlebu se je udeležil kot naveden borec. Bil je drugi mož v predhodnici, ko so Italijani usekali iz zasede. Potlej je z bombami uničil mitralješko gnezdo. Spet je napredoval za komandirja voda.

Najhujšo bitko je Franc Butara-Miki doživel na Javorovici.

»Mi smo bili na istih položajih več kot poldrugi mesec. Se pavi: iste patrolje, iste straže, ista zaseda na vrhu hriba, ena četa proti Kostanjevici. Potlej sta še dva ušla iz bataljona. Predlagal sem na partijskem sestanku, da bi bilo dobro, če bi se premaknili. Komandant pa me je nahnulil, da sem panikar in ne vem kaj še vse. Sem bil pa tiho. Tisto noč smo imeli miting v Vrhpolju. Belogardisti s Kostanjevice so prišli po vrhu hriba, Nemci pa od zdolaj. Jaz s četo sem Nemce vrgel z grebena. Toda komandant je bataljon že povedel v umik naravnost proti belogardistični zasedi... Potem se je začel pekel. Padlo je 124 naših...»

Tudi Franc Butara-Miki jo je skupil Ravnjen je bil v desno roko in je skoraj zmrgnil. Roko so mu morali odrezati in zdravil se je tri mesece. Poslej je bil le v teritorialnih in zalednih enotah.

Peter Torkar:

PAMETNI VOL

Dobrava, raztresena vas visoko v hribih na obrobju Velikega gozda, je bila zavita v megleno jutro. Nenavadno tišino je tu pa tam premočil le petelinji kikeriki, zakaj tedaj so bili tudi petlini že redki in redčile so se tudi njihove kokoške družine. Bila je pač vojna in vojna je segala po svojih žrtvah, kamor je le mogla. Redčila je vrste fantov in mož... odgnala je konje; kjer so prej stale krave, so bile zdaj skoraj prazne jaski; vojna je segla celo po »vovovih«. Kakor po čudežu je ostal v vasi Sivec, edini vol.

Dobrava je bila, kakor je samo po sebi umljivo, partizanska vas. Ze ko so se v njej oglašili prvi partizani, so jih bili vaščani nadvse gostoljubno sprejeli. »To je naša vojska!« se jim je obraz razširil v zadovoljni smeh. Ze so matere pristavile vodo za žganec, zamesile moko za kruh, moške ponudili silce žganega, medtem ko so prvi fantje izlekli iz podstrešja puške iz minule vojne, in se jim pridružili. Tako je zapokalo vedno več pušk, vedno pogostejši so bili napadi in sovražnim tujim vojakom je čedalje globlje lezel strah v kosti.

Ta tuja vojska, ki je bila zelo junaška nad nedolžnimi in neoboroženimi, pač pa je iz spopadov in nevarnosti zelo rada bežala in klicala »mama ajuta«, je imela kasarno v mestu v dolini, onkraj reke. Čeprav so bile čez reko podrtje vse brvi in razdrti vsi mostovi, je tej vojski kdaj pa kdaj zelo zadišala pečenka, da se je ojunačila in odšla na kazenski pohod proti Dobravi in drugim partizanskim vasetem.

In prav tega meglenega jutra so do zob oboroženi vojaki prešli reko čez zasilne brvi in se zapodili v strmino. Ko so bili že pod Dobravo in so dvignili glave iz obronkov, so sprožili nekaj otipajočih rafalov, nato pa, ko so ugotovili da ni nevarnosti, junaško prilezni v vas. Zdaj se jim niso več tresle hlače in kakor je bila njih navada, so se začeli pogumno peteliniti. Strahovali in znašati so se nad starčki, ženskami in otroki... Ropali so po hišah in hlevih. V njihovih malhah so se z zavitiimi vratovi znašli petlini in kokoške in gosi, ki so se še nedavno prej tako gizdavo pozibavale po vasi.

Vaščanom je bilo hudo žal za vsako kokoško, za vsako še tako majhno pišče; a za vola, edinega vola, ki je stal v Bregarjevem hlevu, so naravnost trepetali. Bil je lepo rejen, bleščeče sive dlake, a kar je glavno — bil je edini vol v vasi, edina vprezna pomoč vaščanom.

Sivca, kakor so ga klicali, je oskrboval sosedov Tonček, deček dvanajstih let. Redno mu je pokladal seno in ga napajal v vaški mlaki. Vol pa, hvaležen za vse te dobrote, je vztrajno vozil vaščanom in jim lajšal že tako veliko trpljenje. Tonček je bil

nemalo ponosen na svojega vola, saj je s tem, da je tako pridno skrbel zanj, delal zadovoljstvo svoji ovdoveli materi, ki ji je bil pri vseh delih edina pomoč. Očeta so mu pred meseci odpeljali jastiti in ga ustrelili v bližnjem gozdu, dva starejša brata pa sta se že več kot leto dni hrabro borila pri partizanih.

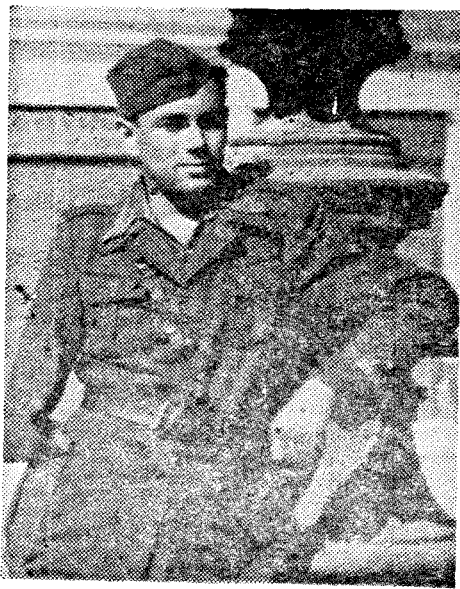
Sonce se je bilo že nagnilo prek zenita, ko si je roparska drhal do kraja napolnila svoje malhe, z ubitimi gosi otovorila vola in se kot siva kača odpravila iz vasi. Pogumno, z zmago-slavnim streljanjem so težko otovorjeni lezli po kolovozu kasarni v dolini naproti. Na repu kolone je slapav vojak pogajal nerodno stopajočega vola. Sivcu ni bilo nič kaj prijetno tako nenavado zapuščati toplega domačega hleva. Kot vsak ujetnik je pač skušal pobegniti.

Toda nad reko — prej so še podrli umetno narejene zasilne brvi — so partizani postavili zasedo, ki je zdaj v vsej napetosti čakala, kdaj bo prišla tuja roparska sodrga na strel. Fantje so čakali in opazovali... Se trenutek, dva, tri... Tedaj pa so nanjo usuli točo krogel. Nekateri so popadali, drugi so se v smrtnem strahu razbežali, kamor je kdo vedel in znal... Mnogi so skočili v mrzlo reko in se izlekli iz nje na nasprotnem bregu kot mokri cuki. Mnoge je peneči se tok reke odnašal s seboj. Vsi pa so že ob prvih streljih odvrgli svoje bogate napolnjene malhe. Zdašci so se tudi Sivcu zasvetile tope oči. Stresel je z glavo kot ob nevihti na paši, kadar se usuje toča. Kot pred pitajočimi obadi v polletni vročini, je zbežal v goščavo za reko. Tam se je ustavil in oddahnil.

Streli so bili medtem že utihnili in dan se je nagibal v večer. Čeprav se je vol počutil kot srečen pobegli ujetnik, ga je obdajala edina želja, vrniti se še pred nočjo k polnim jasljam v domačem hlevu. Nikakor ni hotel ostati v tem goščavju do jutra, preveč bi prezebal. Kot da bi stulil, da ga ne kje v bližini išče Tonček, se je oglašil z zateglim mu.mu. To v volovi govoric pomeni: »Domov bi rad šel!« In Tonček ga je zaslišal in od veselja poskočil, ko je pomagal partizanom spravljati na kup tuji naropani plen. Kmalu so pripeljali tudi vola, ga natovorili, nato pa so se veselili in zmagovito vrnili v vas.

Vaščani so jih prisrčno pozdravili, kot pravo, junaško vojsko. Ze so matere pripravile lonce in jih pristavile za okusno večerjo. Ob njej so skoraj pozabili na prestani strah; v mistih jim je cvetela želja, da bi se tuji roparji nikoli več ne vrnili. Tudi Sivec je pri domačih jaslih veselo hlatal za senom in od tedaj se ga je prijel vzdevek: »Pametni vol!«

o mladih in za mlade

Franc Butara-Miki, Tinčkov iz Cerklj pod Gorjanci, kot podporočnik NOVJ in rekonvalescent v Črnomlju 24. jun. 1944.

FRANCI STRLE

Jože Bevk-Hrast

Nekega nedeljskega dopoldne sem se odpravil od doma. Sonce je prijazno gredo. Iz Novakov sem se napotil v hrib po imenitni cesti, ki je šele pred nekaj leti zamenjal kamniti kolovoz. V daljavi so me pozdravljale visoke navpične skalnate stene, ki skrivajo partizansko bolnišnico Franjo. Njivam tod okoli je treba posvetiti veliko truda, ker so raztresene po bregovih. Kosci si morajo nataktni »krapše«, preden se odpravijo kositi.

30 LET „LJUBLJANSKE“

Med tistimi, ki so se v začetku druge svetovne vojne odzvali klicu domovine, sta bila tudi Franci in Milan, brata mojega dedka. Milan je padel za svobodo. K partizanom so odšli prav tako Ciril Košak-Sodček, tovariš Perhaj, Franc Murn in mnogi drugi, ki jih dobro poznam. Bili so borci 10. SNOUB »ljublanske«, ki je bila ustanovljena pred tridesetimi leti na Golem pri Ljubljani. To je bila ena najbolj hrabrih partizanskih brigad. Tudi dedek Karel Kisel mi je veliko pripovedoval o narodnoosvobodilnem boju in v spomin padlim borcem 10. SNOUB »ljublanske« je napisal pesmico. »Hvaležni borcem bomo večno, za zmago in svobodo srečno!« je samo ena izmed vrstic pesmic o kateri sem vam pripovedovala. SONJA ŠUSTERŠIČ

V teh krajih, 850 metrov nad morsko gladino, leži tudi zaselek Podprvič, ki ne šteje veliko hiš. V njem žive prijazni ljudje in enega izmed njih — Jožeta Bevka-Hrasta ali Kolednikovega očeta — sem tudi obiskala.

Rodil se je 2. julija 1897 v Davči pri Podgozdu. — V tistih časih ni bilo tako lahko služiti vojsko kot danes. Spominjam se, kako so me 31. maja 1915 poklicali na fronto. Šel sem na Kras, Sv. Gabrijelo in tudi do Tržiča nas je zanesla pot. Pozneje smo napredovali vse do Piave. Bojevali smo se z Italijani in Francozi. Dne 19. junija 1917 sem bil ranjen v glavo. Nezvestnega so me odpeljali v neko avstrijsko bolnišnico, kjer mi je zdravnik dal potrdilo, da grem lahko domov. Ko bi ozdravel, naj bi se vrnil, a se je medtem vojna že končala. Tudi v bivši Jugoslaviji so me poklicali k vojakom. Bilo je 12. februarja 1920, ko sem šel na Koroško: v Libelče pa v Pliberk in Dravograd.

»Ali se spominjate začetkov druge svetovne vojne?« sem povprašala Kolednikovega očeta.

— Stike s partizani sem navezal že v drugi polovici leta 1941. Postal sem aktivist. Pridobival sem ljudi za narodnoosvobodilno gibanje. Ljudje v Podprviču in okolici so partizanom radi pomagali.

»Kaj so delali vaši najbližji?« sem nadaljevala.

— V zakonu sta se mi rodila dva sinova in hčerka. Starejši je šel leta 1942 služiti vojaški rok v Italijo, leto kasneje pa mlajši, ki so ga mobilizirali. Iz italijanskega mesta Grosseto so mi telefonično sporočili, da je den izmed

sinov na smrt bolan. Obiskal sem ga. Ni se mi zdel tako slab, vendar je kmalu umrl.

Gorja še ni bilo konec. Tri dni pred kapitulacijo Italije sta prišla k nam dva policista in partizanski dezertar. Ta nas je izdal. Hčerka se je v italijansko izgovarjala, da pri Kolednikovih partizani niso prestopili praga. Tudi jaz sem ji pridno pomagal, samo po slovensko. Policista sta rekla izdajalcu, da se je verjetno zmotil. »Nekateri so sedeli tukaj, drugi so stali tam!« je trmasto nadaljeval. No, pa so nas zopet odpeljali v Cerkno, kjer so me obsodili na smrt. Samo čakal sem, kdaj se bodo odprla vrata in bom moral na morišče. Zgodilo se je za čuda, nekaj drugega, veselega.

»Ali je bila to italijanska kapitulacija?« sem ga prekinila.

— Tako je. O kapitulaciji se je v Cerknem razvedelo že osmega septembra zvečer. Med ljudmi je zavladalo nepopisno veselje. V zvoniku je po toliko letih vihrala slovenska zastava. Italijani so gledali v tla, Slovenci pa ploskali, peli ter vzklikali maršalu Titu in partiji. Ze prihodnji dan so se začeli vračati domačini, ki so bili v italijanski vojski. Takoj po odhodu Italijanov smo domači aktivisti s sekretarjem rajonskega komiteja KPS Jožetom Primožičem na čelu prevzeli oblast in vzpostavili krajevno vojaško poveljstvo.

»Ali se je vrnil tudi vaš sin?« sem skoraj strahoma vprašala.

— Vrnil se je, vrnil. Sam sem mu dal puško v roke in takoj je odšel k partizanom. Kasneje mu je v roki eksplodirala bomba. Zdravil se je v bolnišnici Franji. Za boj ni bil več sposoben in je bil za vodnika.

V Novakih sta takrat domačina Tone in Zvone vodila čevljarsko delavnico, kjer so delali in popravljali obutev za partizane. Sin ju je nekega dne pospremil na Porezen. To je bilo zanj usodno. Padel je v nenadnem sovražnikovem napadu v zadnji ofenzivi, ki je tod divjala aprila 1945.

Nekaj dni po ofenzivi je prišel k nam neki moški iz Podbrda, menda je bil komisar. Povedal je, da je v bližnji grapi skritih trideset lačnih partizanov. »V boju jih je padlo kakih sto,« mi je rekel, »in med njimi tudi tvoj sin.« Pokazal mi je, kje leži. To je bil eden najstrašnejših trenutkov v mojem življenju. Pozneje se je izvedelo, da je pokol zakrivila izdajalska roka.

Jože Bevk-Hrast je obmolnil in obmolnila sem tudi jaz. Pogledala sem njegovi roki. Desne ni mogel premikati, kot bi hotel, pa tudi na drugi je imel čisto trde prste. Razumel je moj pogled.

— Bil sem doma v Podprviču. Nemci so pridrveli iz Davče in čakali v zasedi nad vasjo. Ranili so me v desno ramo. Ker je bilo temno, sem jim nekako ušel. Zdravil me je zdravnik iz Franje. Klicali so ga Peter. Zdaj sem šestdeset odstotni invalid. Potem se mi je zgodila še nesreča. Prevrnil se je voz drv, pa me je poleno hudo udarilo. Tri mesece sem se zdravil v šempeterski bolnišnici in brez posledic tudi tokrat ni šlo.

»Ali se še kdaj srečate z borci, znanci iz vojnih dni?« sem ga še vprašala.

— Na Okroglici sem bil, ko sem bil še mlad. Tudi na proslavo petindvajsete obletnice priključitve Primorske k Jugoslaviji in otvoritve nove šole v Cerknem so me povabili. Vesel sem, če me kdo obišče. Zdaj sem pa že star in ne hodim dosti okoli. IVICA ŠTURM

kramljanje

Draga Milena!

Napisala sem sestavek o odhodu očeka k partizanom. Ne vem sicer, kako vam bo ugajal, a... naj bo, kar bo. Največje presenečenje bi bila vsekakor objava mojega zapisa. Na to za zdaj raje ne upam, saj vem, da v pisanju še nisem dovolj izkušena in da še dolgo ne bom niti s senco podobna svoji vzornici na mladinski strani »TV 15« mladi Grosupeljčanki Alenki. Alenkin pisanje mi je všeč, vsak njen sestavek preberem večkrat, saj iz njega odseva človeška toplina.

V enem izmed vaših pogovorov z Alenko sem zvedela, da že štiri leta piše za »TV 15«. O njej vem zelo malo, rada pa bi zvedela vsaj, koliko je stara in katero šolo obiskuje. Rada bi ji pisala, toda bo-

Posnetek z nedeljske proslave dneva vstaje slovenskega naroda v Starem trgu pri Kočevju, kjer se je zbralo kar zavidanja vredno število mladih iz okoliških vasi, Kočevja in Novega mesta.

V GOZDOVE

Tudi v Erzelju, majhni vipavski vasi, jih je bilo precej, ki so se med zadnjo vojno odzvali klicu domovine. Med njimi je bil tudi moj očka, ki se tistih dni vedno rad spominja.

TV-15
za
mladino

»Bilo je sredi januarja 1943. Delal sem v vinogradu, ko je prišla sestra in mi povedala, da so pome prišli Italijani. Spomnil sem se svojih tovarišev — sošolcev in prijateljev, ki so morali služiti tujcu. Takoj sem vedel, kaj mi je storiti. Sestra se je vrnila domov, jaz pa

sem jo mahnil v hribe. Najprej sem se nekaj dni potepal po okoličih. Kar nekaj časa je namreč trajalo, da sem dobil zvezo s partizani. Potem sem z njimi odšel k Sv. Miklavu nad Vipavo. Tu se nas je zbralo okoli sto dvajset novicev. Denar, kolikor ga je kdo imel, smo oddali, vzeli pa so nam tudi fotografije, svojece in tudi lastne: za vsak primer, če bi padli v sovražnikove roke, so nam pojasnili.

Ognjeni krst sem doživel v Jelenovem žlebu. Po bitki so me dodelili v Tomšičevo brigado, kjer sem ostal do osvoboditve. Ranjen sem bil v Kotu pri Igu, zdravil pa sem se v bolnišnici Leseni kamen. Kot kurir sem preromal vso Dolensko in tudi kuharil sem.

Rada bi vam povedala, da je bil moj očka star sedemnajst let, ko je odšel k partizanom. »Pa tudi mlajši so bili in so svoje naloge dobro opravljali,« mi je dejal.

Sedaj je svoboda že osemindvajset let in življenje je lepo, da bi skoraj lepše ne moglo biti. Zdi se mi le, da postajamo presiti dobrega, vsaj včasih ne maramo niti belega kruha, kot je v svojem sestavku »Trpki nasmehe« napisala tovarišica Gromova. In — premalo spoštujemo s tolikim trpljenjem in človeškimi žrtvami priborjeno svobodo.

ZORKA STEGOVEC

birajo tvoje sestavke. Vem, da meni do takega pisanja še veliko manjka.

Potrudila se bom, da vam bom med počitnicami poslala še nekaj sestavkov, zakaj v času šolanja res ni časa na pretek.

Prejmite lep pozdrav!

Zorka Stegovec

Erzelj 34

65271 Vipava

Draga Zorka!

Če ne prej, se boš z Alenko spoznala na jesenskem srečanju mladih časnikarjev v Kopru. Med dvajsetimi, kolikor jih je smelo prispevati naše uredništvo, je zapisano tudi tvoje ime. To je, draga Zorka, lepo priznanje za teh nekaj prispevkov, kolikor si nam jih doslej poslala.

Lepo pozdravljena!

MILENA

ALI JE TO GOSPODARNO?

Cena kopalne kadi je zamrznjena že od leta 1966, cene surovin in polizdelkov pa so se medtem že nekajkrat dvignile, da o razvrednotenju denarja niti ne govorimo. Danes je tovarniška cena gotove kadi zamrznjena na 297 dinarjev, trgovska cena pa na 415 dinarjev — cena surovine pa znaša 312 dinarjev. Torej čista izguba za proizvajalca. Pri tem je najbolj nerazumljivo to, da tržišče te izdelke nujno potrebuje in ker jih doma nočejo delati z izgubo, jih seveda uvažamo iz Italije. Najbolj smešno pa je, da so uvožene kadi enake kvalitete skoraj trikrat dražje od zahtevane cene: stanejo namreč 1.360 dinarjev.

Prav tako so v Emo prenehali s proizvodnjo radiatorjev, za katere so prav pred kratkim nabavili naj sodobnejše proizvodne stroje. Izračunali so, da člen radiatorja lahko prodajo po 16,26 dinarja, samo pločevina pa jih stane 18,29 dinarja.

Delavska enotnost — 14. VII 1973

»ZAKAJ NE BI TUDI MI PODRAŽILI?«

Porabniki in zavodi za zdravstveno varovanje so zagnali vik in krik, ki se je še povečal, ko so neprevidni direktorji nekaterih dobrodošlih farmacevtskih tovarn mimogrede izjavili novinarjem, da jih k povišanju cen sicer sploh ne sili ekonomski račun, saj jim gre, hvala, tudi brez tega prav dobro, ampak »če vsi drugi dražijo, tovarišica, zakaj bi potem tudi mi ne?«

TT—18. VII 1973

OBDAVČILI SO VIKENDE

Odborniki skupščine Varaždin so sklenili obdavčiti vse vikend hiše. Od 1. januarja prihodnjega leta bodo lastniki teh hiš plačevali davek 500 dinarjev letno, če vikend hiša ni vredna več kot 100.000 dinarjev. Najvišji znesek davka pa znaša 2450 dinarjev, ki ga plača lastnik vikend hiše (oziroma vile), ki je vredna nad 300.000 dinarjev.

Večernje novosti — 18. VII 1973

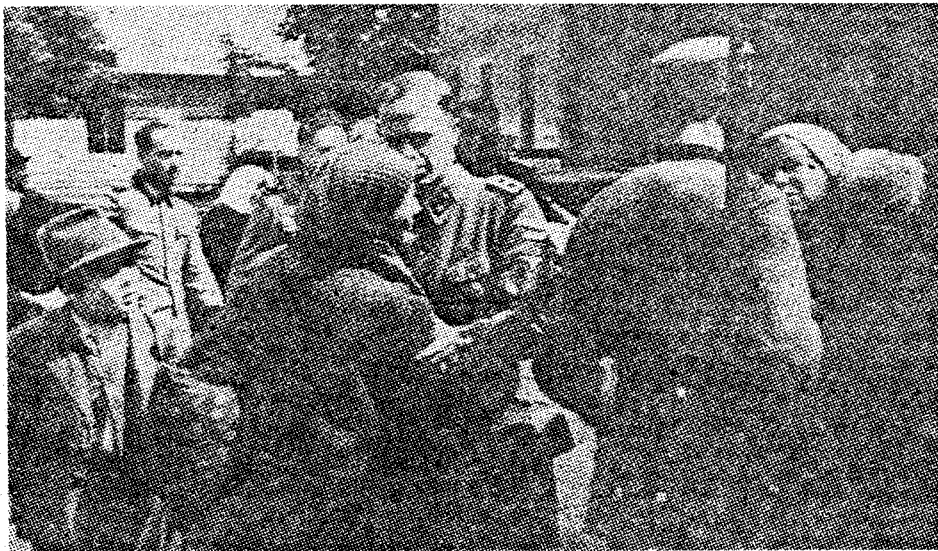
KRIVI ZA STEČAJ

Senat okrožnega sodišča v Murski Soboti je obsodil bivše vodilne uslužbence lendavskega Elektrolina — Vladimira Horvata, direktorja, na 7 let in 6 mesecev strogega zapor, Stefana Somija, vodjo računskega in gospodarskega sektorja na 5 let in 4 mesece strogega zapor, Ladislava Kuharja, vodjo zamenjalnic, pa na 3 leta in 2 meseca strogega zapor. Horvat in Somi ne bosta smela opravljati poklica, pri katerem bi upravljal s službenim premoženjem 8 let po prestani kazni, Kuhar pa 5 let.

Bivši direktor in računovodja sta kriva, ker sta z nevestnim poslovanjem povzročila stečaj Elektrolina, zaradi zlorabe pooblastil v gospodarstvu in protipravnega pridobivanja kreditov njihovega podjetja. Direktorju so sodili še za grabež in ponarejanje listin, prav tako pa tudi vodji zamenjalnic, ki je bil poleg tega obsojen še za prekupčevanje s tujo valuto.

Delo — 18. VII. 1973

Ukradeni otroci

Ločitev družine v zbirnem taborišču okoliške osnovne šole v Celju

V Spodnji Savinjski dolini pogrešajo otroka Eriko Lobnikar, staro tri mesece, ko so jo z materjo Heleno Lobnikar, doma iz Grajske vasi, aretirali dne 15. avgusta 1942. Hčerko so od matere ločili v okoliški šoli v Celju in jo odpeljali z drugimi otroki v taborišče Frohnleiten. Od tukaj so Eriko odpeljali v neko otroško taborišče v bližini Regensburga. Njena mati je umrla v koncentracijskem taborišču Auschwitz. Po končani vojni so za Eriko poizvedovali, toda vsa poizvedovanja so ostala brezuspešna.

V Šaleški dolini še sedaj poizvedujejo za otrokoma Marijo Rednak in Martinom Janežičem. Oba sta bila iz Sentilja pri Velenju...

Pretrsljivi so spomini tistih otrok, ki so se svoje usode že zavedali. Vzemimo kot primer Vinka Haložana, ki je sedaj predsednik občinske skupščine v Logatcu:

Jana
sodoben ženski tednik

»Ob začetku okupacije leta 1941 sem bil star 15 let... Kmalu po prihodu okupatorja so nekega jutra prišli k nam policisti in aretirali brata Milana. Bil je nekaj časa zaprt v kapucinskem samostanu v Ptuj. Julija 1941 so ga izpustili... Zaradi širjenja ilegalne literature in sodelovanja pri organiziranju OF v Središču so Milana 6. januarja 1942 ponovno aretirali in ga 24. marca v Mariboru ustrelili. Ker mati ni mogla sama preživljati številne družine, sem ji moral pomagati jaz... Dne 5. avgusta sta prišla pome dva nemška policista. Do-

bila sta me pri večerji. Odpeljala sta me v zapore v Krško, kjer sem ostal dva dni.

Po prihodu v Celje so me v Starem pisarni najprej zadrževali, nato pa so me odpeljali v deško okoliško šolo. V pisarni so zapisali moje podatke. Med množico ljudi nisem opazil nobenega svojega znanca. Začel sem poizvedovati pri zapornikih, od kod so in zakaj so jih zaprli. Od njih sem zvedel, da so tu zbrane družine talcev in partizanov. Naslednji dan sem na dvorišču, kjer je bila primitivna kuhinja, opazil, da se tam zbirajo neki moški, ki odnašajo v kotlih hrano v neko drugo poslopje. Od kuharjev sem slišal, da so v bližini v neki drugi šoli še neki zaporniki, za katere tukaj kuhajo. Pri naslednjem kosilu sem se vrnil med nosače hrane in z njimi odšel v sosednjo šolo. Ko smo dospeli na dvorišče, sem zagledal dolge vrste ljudi; med njimi sem spoznal mater, brate in sestre ter več znancev iz Središča. Hotel sem iti k njim, a mi je stražar to preprečil. Odslej sem vsak dan trikrat nosil težke kotle samo zato, da sem lahko videl svoje drage.

Naslednji dan sem med otroki opazil majhno dekletce s tablico okoli vratu. Na njej je bilo napisano: »Ich bin eine Banditentochter« (Jaz sem banditova hčerka). To je bila hčerka partizana Osojnika iz Ptuja.

.... Drugo jutro smo prišli na vrsto otroci. Zjutraj so nas naložili na kamione in odpeljali na železniško postajo. Popoldne smo prispeli v taborišče Frohnleiten. Vzgoja je bila tu vojaška. Mi fantje smo se učili nemških pesmi in vojaških vaj. Po nekaj tednih so nas ločili po skupinah. Moja skupina kakih 100 otrok je šla v Saldenburg. Spomladi leta 1943 so nas premestili. V Saldenburgu so ostale samo deklice. Nas starejše fante so prepeljali v taborišče Selingporten pri Nürnbergu, mlajše pa v Kastel pri Neumarktu...

V zaporu sem ostal 14 dni. Po 14 dneh so me odpeljali v Regensburg, kjer sem bil zaprt še tri tedne. Tukaj v zaporu sem

doživel prvi bombni napad. Nato so me iz Regensburga premestili v tako imenovani AE Lager (Arbeitserziehungslager) Mosach pri Münchnu. V tem taborišču sem se srečal s pripadniki skoraj vseh narodnosti Evrope... Tukaj sem bil točno 6 tednov, nato pa so me poslali naprej v München, potem za nekaj tednov v Regensburg in končno v Neumarkt... Tudi moji bratje in sestre so imeli podobno pot. Mama, ki so jo odtrgali od nas otrok v okoliški šoli, je za vedno ostala v taborišču Auschwitz.

Anton Dacar z Brezja na Gorenjskem pripoveduje:

»Spominjam se, kako me je tudi tistega dne kakor vsako jutro mati zbudila in sem vesel vstal. Hitro sem se oblekel in kakor ponavadi stekel pred hišo. Tam sem ostrmel od začudenja. Povsod okoli naše hiše so bili Nemci in že so vdrlj vanjo. Mati je ravno kuhala za nas žgance. Pojsti jih nismo utegnili... Najprej so nas odpeljali v Begunje. Tu smo bili še vsi skupaj. Iz Begunj so nas odpravili v Sentvid in nato v Medvode, od tam pa s transportom v taborišče Werfenfels, kjer smo ostali do konca vojne. V taborišču Poxau se je začelo težko življenje. Taboriški vodja je bil človek močne postave, mrkega pogleda in zelo surov. Dobro se spominjam, da je imel eno oko stekleno. Z nami otroci je zelo grdo ravnal. Večkrat nas je sklical na dvorišče, nas postavil v vrsto in s palico pretepel po rokah. Za vsak najmanjši prekršek nas je zaprl v posebno sobo, včasih tudi za več dni. Nekega dne sem se v jedilnici prežgodaj odkril. Taboriški vodja je to videl, vzel mi je kapo in jo odnesel v svojo pisarno. Po nekaj dnevih sem mu kapo izmaknil. Ko me je zagledal spet s kapo, me je potegnil iz vrste in zahteval, da jo nesem nazaj v pisarno. Zato me je tako pretepel, da sem večkrat omedlel.

V taborišču sem izgubil tudi mater. Po osvoboditvi smo se otroci z dedkom in babico vrnili v domovino.

KONEC

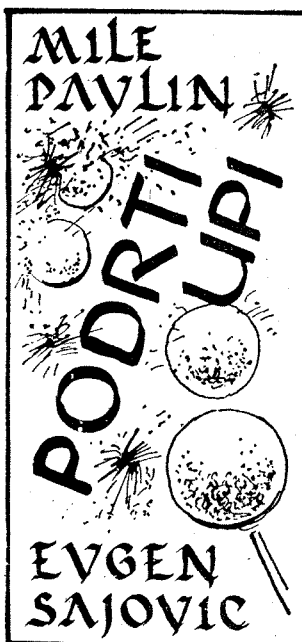
DELO

CASOPISNO IN GRAFIČNO PODJETJE

Ljubljana, Titova—Likoarjeva—Tomšičeva

BLASNIKOVA TISKARNA
TISKARNA »DELO«

- Tiska časopise, revije, knjige, publikacije, razglednice, prospekte in reklamne tiskovine
- Izdeluje enobarvne in večbarvne klišee v najmodernejši tehniki
- V sklopu podjetja je specializirani obrat za večbarvni tisk, lakirnico in plastificirnico
- Izdaja osrednji slovenski dnevnik »DELO«
- zabavni tednik »TEDENSKA TRIBUNA«
- ilustrirano revijo »TOVARIŠ«
- štirinajstdnevnik »NAŠI RAZGLEDI«
- revijo »AVTO«
- revijo »STOP«
- zabavni tednik »ZVITOREPEC«

Preteklo je dobrih štirinajst dni, jesen je že močno pozlatila gozdove. Na Oblakovini so od jutra do večera pele sekire in žage, udarjala kladiva. Od blizu in daleč so prihajali Janezku pomagat znani in neznani ljudje, ostali dan ali dva, odšli, da so prišli spet drugi. Mnogi so se izdajali za znanec in prijatelj Janezkovega očeta, mnogi trdili, da so mu bili dolžni to ali ono. Hiša je bila že pod streho, čeprav so prostovoljni pomočniki delali s srkonnimi sredstvi. Ostršeje je bilo trdno, pokrili so ga z vsem, kar so kje staknili, s slamo, pločevino in škodlami.

Tedaj se je na gradbišču pokazal sam župan. Ogledoval si ga je, mencial in v precejšnji zadregi; nazadnje ponudil Janezku, da gre lahko nemudoma z njim v dolino. Poglasi ga bodo v šolo ali pa bo dobil dobro službo, saj je bil partizan in zakaj naj bi garal na kmetiji ter v taki podrtiji pretolkel zimo. Janezek pa ga je pisano pogledal in se razhudil: »Če ne drugega, sem se po svetu naučil ljubezni do domačega kraja. Kdo pa bo prideloval hrano, če bi šli vsi v službo? Ne, tukaj bom ostal, če bom zdrav, bo čez nekaj let kmetija za vzor vsej okolici.«

»Zadnji sem našega rodu, ki je bil na tej kmetiji nad štiristo let. Jaz bom rod nadaljeval, v tej zemlji je znoj vseh mojih prednikov. Povrh pa bom ozdravel, mesto bi me uničilo...« Župan se je zamislil. »Če je tako, če si trdno odločen ostati, ti bomo pomagali. Pripada ti posojilo za obnovo, le oglasi se na občini, da vse zapišemo in podpišemo. Konja bi potreboval pa kravo za začetek. No, le bodi kmet, če si tako trmast. Še kesal se boš...« »Nikoli,« je odločno dejal Janezek, župan pa je dal roke na hrbet in molče brez pozdrava odšel proti dolini.

K O N E C